

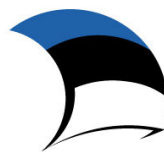

RAPLA MAAKONNA TERVISEPROFIIL

2010

Euroopa Liit
Euroopa Sotsiaalfond

Eesti tuleviku heaks

Sissejuhatus.....	5
Maavanema tervitus	6
1. ÜLDANDMED	7
1.1. Aasta keskmine rahvaarv	7
1.2. Pindala.....	7
1.3. Rahvastiku soo - ja vanusjaotus 2010	7
1.4. Asustustihedus	8
1.5. Rahvastiku rahvuslik jaotus	8
1.6. Keskmine eeldatav eluiga ja tervena elatud aastad.....	9
1.7. Elussünnid	10
1.8. Surmad ja suremuskordajad	12
1.9. Loomulik iive	14
1.10. Sisseränne. Väljaränne. Rändesaldo	14
1.11. Abordid.....	15
1.12. Haiguskoormus.....	15
1.13. Haigestumus.....	17
2. SOTSIAALNE SIDUSUS JA VÕRDESED VÕIMALUSED.....	20
2.1. Tööturu situatsioon.....	20
2.1.1. Keskmine brutotulu.....	20
2.1.2. Tööhõive määr	20
2.1.3. Demograafiline tööturuseindeks	21
2.1.4. Majanduslikult aktiivsed üksused/ettevõtted.....	21
2.2. Töötus.....	21
2.3. Toimetulek	23
2.3.1. Ravikindlustus	23
2.3.2. Puuetega isikud	23
2.3.3. Suhtelise vaesuse määr	24
2.3.4. Toimetulekutoetused	24
2.3.5. Sotsiaalteenused	26
2.3.6. Olemasolevad teenused/funktsioonid omavalitsustes.....	27
2.4. Kaasatus kogukonna tegevustesse.....	28
2.4.1. Kogukonna motivaatorid.....	28
2.4.2. Elanike kaasamine	28
2.4.3. Naabrivalve piirkonnad	29
2.4.4. Kultuurielus osalemise võimalused.....	30
3. LASTE JA NOORTE TURVALINE NING TERVISLIK ARENG.....	31
3.1. Õpilaste arv haridusasutustes	31
3.2. Koolikohustuse täitmine	31
3.3. Probleemid noortega	32
3.3.1. Noorte süüteod	32
3.3.2. Alaealiste komisjon	32
3.4. Maakondlik initsiatiiv ja toetused lastele ja noortele	34
3.5. Laste ja noortega tegelevad asutused.....	34
3.6. Laste subjektiivne enesehinnang	35
3.7. Laste tervisehäired	35
3.7.1. Liikumisaktiivsus.....	35

3.7.2. Üle- ja alakaal	36
3.7.3. Rühihäired, nägemisteravuse langus	36
3.7.4. Vigastused	36
3.8. Sõltuvusainete kasutamine	37
3.9. Koolitoit	40
4. TERVISLIK ELU-, ÕPI- JA TÖÖKESKKOND.....	41
4.1. Tervist edendavad asutused	41
4.1.1. Tervist edendavad töökohad.....	41
4.1.2. Tervist edendavad lasteaiad.....	41
4.1.3. Tervist edendavad koolid	41
4.2. Üldkasutatavad spordirajatised ja terviserajad.....	42
4.3. Transport ja teedevõrk.....	43
4.4. Keskkonna mõjurid.....	43
4.5. Kuritegevus.....	45
4.5.1. Kuriteod	45
4.5.2. Perevägivald	47
4.5.3. Kriminaalhooldus	47
4.5.4. Liikluskuriteod ja -õnnetused	48
4.6. Tuleõnnetused	48
4.7. Tööõnnetused	50
4.8. Kõrgendatud riskiga objektid	51
5. TERVISLIK ELUVIIS.....	52
5.1. Tervisealase teabe kättesaadavus.....	52
5.2. Tervislikku eluviisi toetavad üritused maakonnas	52
5.2.1. Tervisedenduse rahastamine	52
5.2.2. Pikaajalise traditsiooniga tegevused.....	53
5.2.3. Tooted ja trükised	54
5.2.4. Tervisedenduslikud konverentsid	54
5.2.5. Tervisedenduse olulised arengulised sündmused	54
5.2.6. Kohalike omavalitsuste arendamine.....	54
5.2.7. Rahvaspordiüritused	55
5.3. Subjektiivne tervisealane enesehinnang.....	55
5.4. Tervisekäitumine	56
5.4.1. Alkoholipoliitika kujundamine Raplamaanal.....	56
5.4.2. Alkoholi tarbimine.....	56
5.4.3. Füüsiline aktiivsus ja ülekaal	57
5.4.4. Suitsetamine.....	58
5.4.5. Suitsetamine raseduse ajal.....	58
6. TERVISETEENUSED	59
6.1. Tervishoiuteenused.....	59
6.1.1. Haiglaravi.....	59
6.1.2. Eriarstiabi	59
6.1.3. Kiirabi.....	60
6.1.4. Esmatasandi arstiabi - perearstindus	60
6.1.5. Hambaraviteenus	60
6.1.6. Apteegid	61
6.1.7. Koolitervishoid	61

6.1.8. Töötervishoiuteenus	61
6.2. Nõustamisteenused	62
6.2.1. Suitsetamisest loobumise nõustamine	62
6.2.2. Sõeluuringud	62
6.2.3. Muud nõustamised	62
6.2.4. Seksuaalalane nõustamine.....	62
6.2.5. Raseduskriisi nõustamine.....	62
6.2.6. Psühholoogiline nõustamine.....	63
6.2.7. Usaldustelefon	64
6.2.8. Õppenõustamine.....	65
6.2.9. Lepitusteenus	65
6.3. Kuni 2-aastaste laste hõlmatus immuniseerimisega.....	65
7. PROBLEEMID JA LAHENDUSED.....	66
7.1. Probleemid	66
7.2. Visioon aastaks 2020	67
7.3. Rapla maakonna tervisedenduslik tegevuskava 2010-2013	67
7.3.1. Sotsiaalne sidusus ja võrdsed võimalused	67
7.3.2. Laste ja noorte turvaline ning tervislik areng.....	69
7.3.3. Tervislik elu-, õpi- ja töökeskkond.....	71
7.3.4. Tervislik eluviis	72
7.3.5. Terviseteenused	73
8. ÜLEVAADE MAAKONNA TERVISEPROFIILI KOOSTAMISE PROTSESSIST	76
Tänu!	77

Sissejuhatus

Terviseprofiil on koondmaterjal, mis on vajalik inimeste ja keskkonna tervises seisundi mõõtmisel, hindamisel, analüüsimisel, paremate tervisetulemite eesmärgistamisel ning nende saavutamiseks vajalike tegevuste ja vahendite määratlemisel.

Terviseprofiili koondatud materjalid annavad teavet ja oskusi suurendada elanikkonna heaolu ja tõsta inimeste elukvaliteeti parema tervise saavutamise kaudu.

Terviseprofiil on suunatud kõigile Raplamaa elanikele terviseteadlikkuse tõstmiseks ja tervisemõjurite paremaks mõistmiseks. See aitab erinevate valdkondade spetsialistidel, otsusetegijatel ja poliitikutel paremini aru saada tervisetemaatikast ning tõsta valdkondadevahelist koostöösuutlikkust parema tervise nimel.

Terviseprofiil aitab selgemini näha seoseid erinevates valdkondades tehtavate otsuste ja planeeritavate tegevuste ning tervisemõjurite vahel (Ingrid Tilts, 2009).

Maavanema tervitus

Head raplamaalased!

Käesolev Rapla maakonna terviseprofiil on alates 2005.aastast juba kolmas kogumik, mis hõlmab laialdast informatsiooni maakonna inimeste tervise ja tervisemõjurite kohta.

Raplamaal on tervisedendusega tegeletud Rapla Maavalitsuse eestvedamisel järjepidevalt 1995. aastast, mis on ka peale 15 aastat tulemusi andnud – näitajaks on juba seegi, et Raplamaal on ka pooltes omavalitsustes valminud terviseprofiilid ja kõikides omavalitsustes tegutseb aktiivne koolitatud tervise-meeskond.

Raplamaal toimib oma rahva tervise edendamisel suurepärane koostöö erinevate institutsioonide ja organisatsioonide vahel. Rapla maakond kuulub siiani ainsana Eestis rahvusvahelisse Safe Community võrgustikku. 2009.aasta sügisel taaskinnitati Raplamaa liikmelisus selles võrgustikus ja tunnustati tehtud tööd rahvusvaheliselt. Erinevate organisatsioonide hea töö tunnustuseks on kindlasti see, et Raplamaal väheneb surmaga lõppenud liiklusõnnetuste ja tulesurmade arv. Heale tervisele aitavad kaasa omalitsuste poolt renoveeritud ja rajatud spordiehitised ja terviserajatised. Aga eelkõige on tähtis, et inimesed ise ennast kehaliselt aktiivsena hoiaksid, sest spordirajatised üksi inimest ei liiguta.

Inimarengu aruande (2009) põhjal võib öelda, et tervis on kujunenud inimeste jaoks kõige olulisemaks väärtuseks. Nii meeste kui naiste seas on tervis esikohal (keskmised hinded vastavalt 4,73 ja 4,83) maailma rahu ja tugeva perekonna ees. Võrreldes eelnevate aastatega on inimesed hakanud rohkem väärtustama oma vaba aega ja ka sõpru, mis on tervise seisukohalt väga tervitav nähtus.

Õpilaste seas on tervis küll alles neljandal kohal, aga noortel inimestel ongi väärtused teised - meie noortel on kõige tähtsamad sõbrad, mis on ju ka väga oluline.

Kui rääkida haigustest, siis on Raplamaa koos Harjumaaga hele laiguke keset Eestit, kus pikaajaliste haiguste olemasolu näitaja on kõige väiksem (vähem kui 37% 16 a ja vanemate elanike seas). Haiguskoormuse indeksi järgselt on see nii olnud 2002. ja 2006.aastal.

Inimeste usaldus on suurenenud paljudes valdkondades - nii politsei, haridusevaldkonna, sotsiaalse kindlustatuse kui ka riigiasutuste suhtes. Usaldus on väga oluline mõjur sotsiaalse kapitali arengus.

Kui 1990.aastal pidas end õnnelikuks 57% Eestimaa elanikkonnast, siis viimase aruande järgselt on neid inimesi 77%. Ja mis saabki olla tähtsamaks indikaatoriks meie elus, kui õnnelik olemine!

Kõigile õnne soovides

Teie maavanem
Tiit Leier

1. ÜLDANDMED

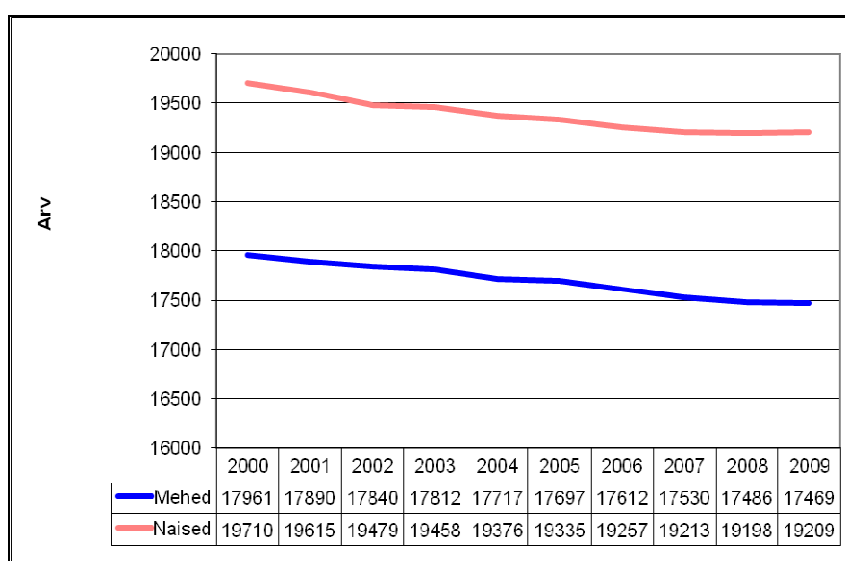
1.1. Aasta keskmine rahvaarv

Üheksakümnendaid aastaid ja 21.sajandi algust on Raplamaal iseloomustanud stabiilne rahvastiku-situatsioon väikese langustrendiga – maakond kaotab aastas keskmiselt pool protsenti oma rahvastikust. Vaatamata suurenevale sündide arvule on loomulik iive endiselt negatiivne.

Raplamaalased ei ole linnarahvas. Maakonna neljas linnalises asulas elab 12863 inimest ehk 35% elanikest, mis on märgatavalt alla Eesti keskmise (ligi 70%). Raplamaal on olemas soodne pinnas rahvastiku arvu vähenemise peatumiseks ja selle uueks kasvuks.

Raplamaa rahvaarv on 2,7% Eesti rahvastikust.

Rahvastik on aastatel 2000- 2009 vähenenud kokku ca 1000 inimese võrra. Allikas: www.raplamaa.ee

Joonis 1. Rahva arv Raplamaal 1.01.2009.a. Allikas: Statistikaamet

1.2. Pindala

Rapla maakonna pindala on **2979,71** km², mis hõlmab Eesti territooriumist 6,9%.

Rapla maakond asetseb strateegiliselt väga soodsas paigas - maakonnakeskus Rapla linn asub Tallinnast 48 km kaugusel. Harjumaa ja Tallinna lähedus soodustavad suuremaid võimalusi tööks ja ka kultuuritarbimiseks.

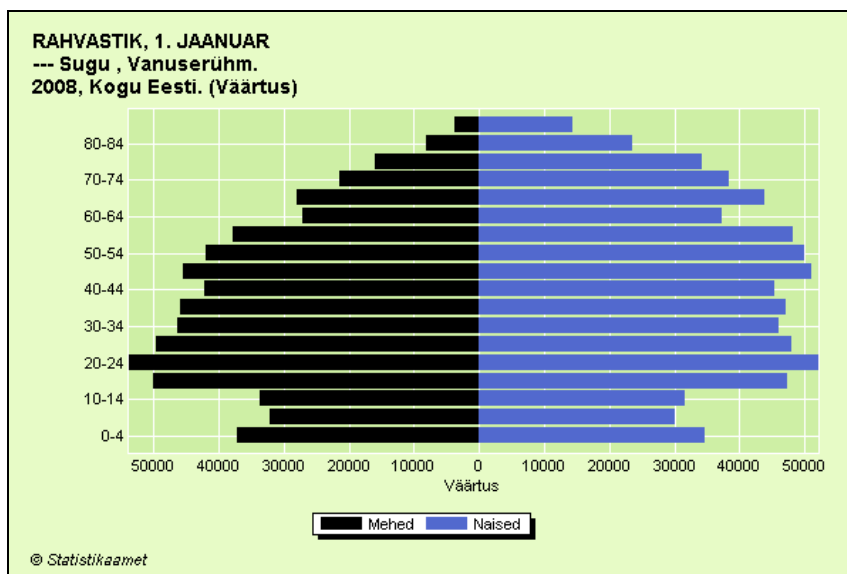
1.3. Rahvastiku soo - ja vanusjaotus 2010

Rapla maakonna soolis-vanuselise struktuuri iseloomustab suhteliselt suur kooliealiste ja eelkooliealiste laste osakaal. Alla 20-aastaseid on 24% (Eesti keskmine 21,6%). Vaadates rahvastikupüramiidi võib prognoosida, et noorte osakaal järgnevate aastate jooksul väheneb ja suureneb tööealiste osakaal. Seda juhul, kui ei tekki üle 20 aastaste suurt väljarännet. Tööealisi (15-64 a) on maakonnas 60% (Eestis 61,0%). Pensioniealiste elanike (65 ja vanemad) osatähtsus on maakonnas kasvanud 16%-le. Eestis keskmiselt on aga pensioniealiste arvu kasv olnud kiirem ning ulatub praeguseks 17,1%-ni.

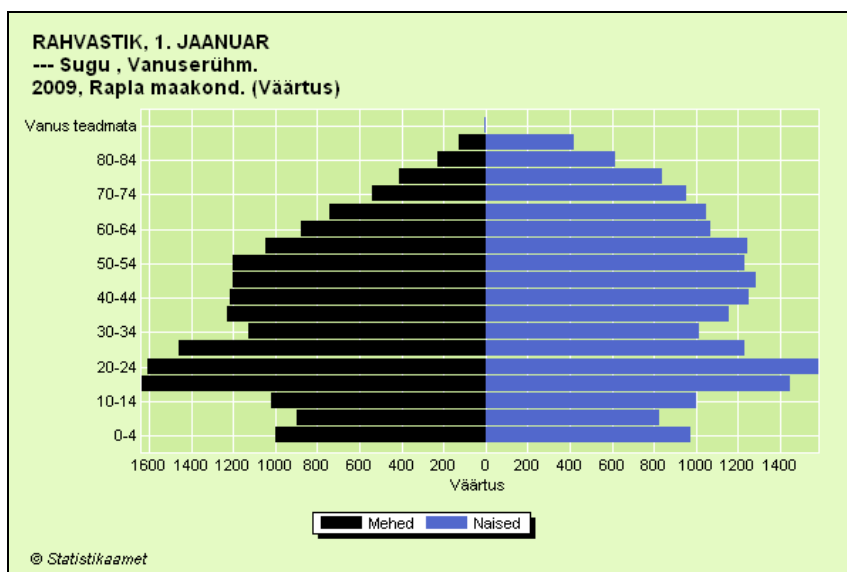
	0-4	5-9	10-14	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	65-69	70-74	75-79	80-84	85 +
M	993	892	1015	1642	1599	1455	1121	1223	1210	1194	1193	1038	869	738	536	407	223	121
N	972	826	1002	1450	1584	1235	1018	1155	1252	1286	1230	1244	1072	1051	952	837	619	424

Tabel 1. Rahvastiku sooline ja vanuseline jaotus Raplamaal 1.jaanuar 2009.a. Allikas: Statistikaamet

Võrreldes Rapla maakonna rahvastiku püramiidi Eesti püramiidiga võib öelda, et nad on üsna sarnased. Kuid 25-34 aastaste inimeste osakaalu langus on Raplamaal selgelt välja joonistunud - siin võib olla põhjuseks noorte inimeste lahkumine kodukohast.

Joonis 2. Eesti rahvastiku püramiid 1.01.2009.a. Allikas: Statistikaamet

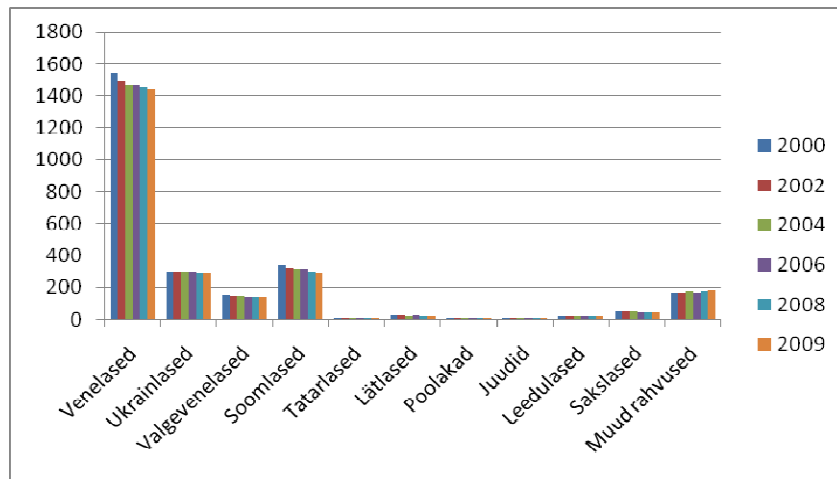
Joonis 3. Rapla maakonna rahvastiku püramiid 1.01.2009.a. Allikas: Statistikaamet

1.4. Asustustihedus

Soodsalt mõjub hea asend pealinna ja suurte teetrasside (Via Baltica) suhtes, hõre asustustihedus (12,3 in/km²) tingib kvaliteetsete elupaikade külluse.

1.5. Rahvastiku rahvuslik jaotus

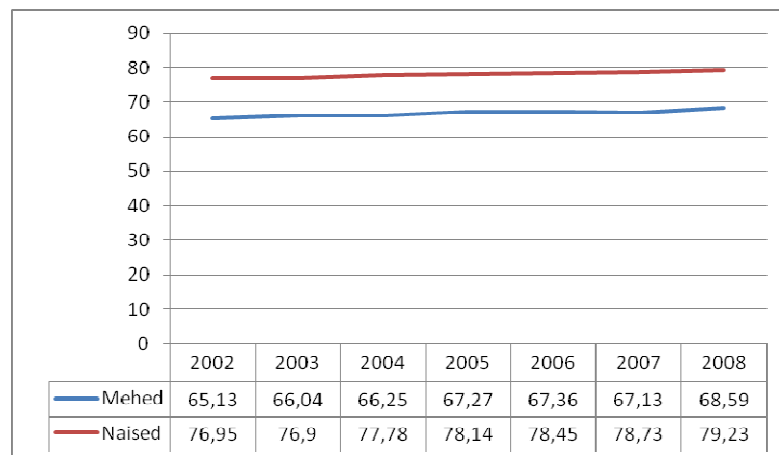
Põlisrahvuse osatähtsus maakonnas on suhteliselt kõrge: 93,4% rahvastikust (Eesti keskmine 68,6%). Kuigi 90. aastate alguses olid Raplamaal kolmes koolis vene õppekeele klassid, on tänaseks noorem põlvkond integreerunud. Venelaste osakaal on olnud 2000.aastast stabiilselt 4%, ukrainlasi ja soomlasi 0,8% ja muid rahvusi 1% elanikkonnast. Inimese tervise- ja arengunäitajate seisukohalt ei tekita nii väike mittepõlisrahvuste osakaal olulisi probleeme. On täheldatud muukeelsetest perekondadest laste hulgas probleeme koolis edasijõudmisel.

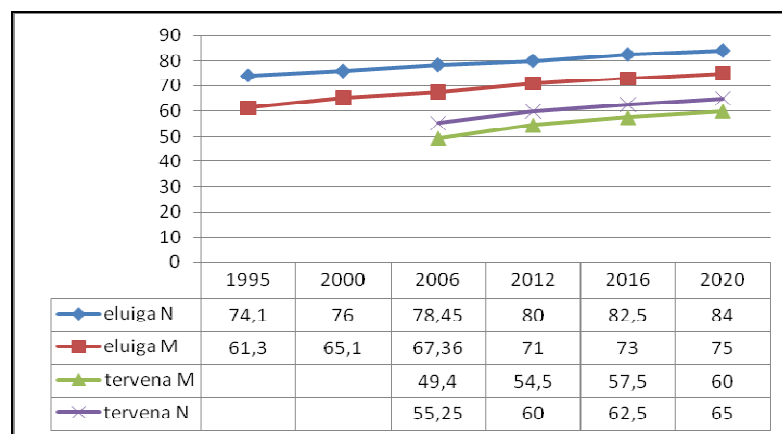
Joonis 4. Teised maakonnas elavad rahvused ja muutused viimase 10 aasta jooksul. Allikas: Statistikaamet

1.6. Keskmine eeldatav eluiga ja tervena elatud aastad

Eeldatav eluiga ja tervena elatud aastad on tõusuteel, kuid maha jääme siiski meeste näitajate osas: rahvastiku tervise seisukohalt on suurimaks ohuks ja ebavõrdsuse näitajaks meeste ja naiste eluea vahe, mis on praegusel hetkel 11 aastat.

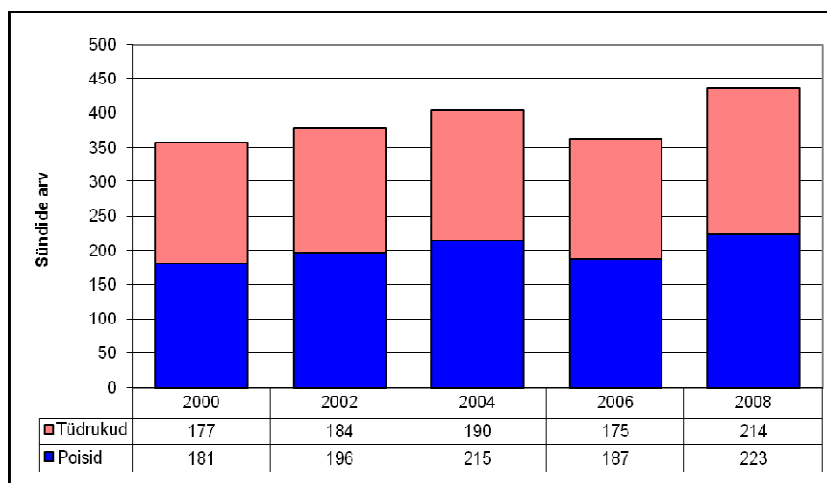
Joonis 5. Oodatava eluea näitajad 2002-2008 meestel ja naistel Eestis. Allikas: Statistikaamet

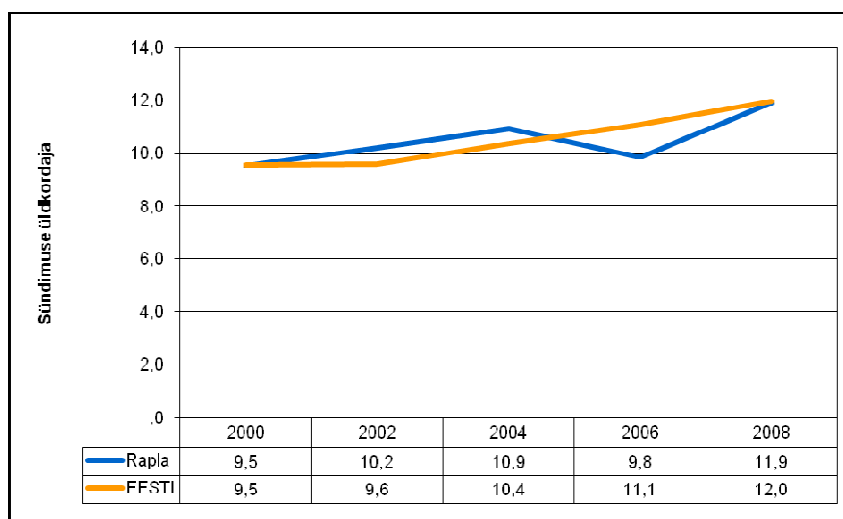
Joonis 6. Keskmine eeldatav ja tervena elatud iga Eestis. Allikas: Rahvatiku tervise arengukava 2008-2020

1.7. Elussünnid

Raplamaal on sündimus tõusutrendiga. Sünnimustrendi tõus on seotud demograafilise laineharja järelkajaga, mis on möödumas. Mingil määral on olukorrale positiivselt kaasa aidanud riigis valitsev perepoliitika.

Joonis 7. Elussünnid. Allikas: Statistikaamet

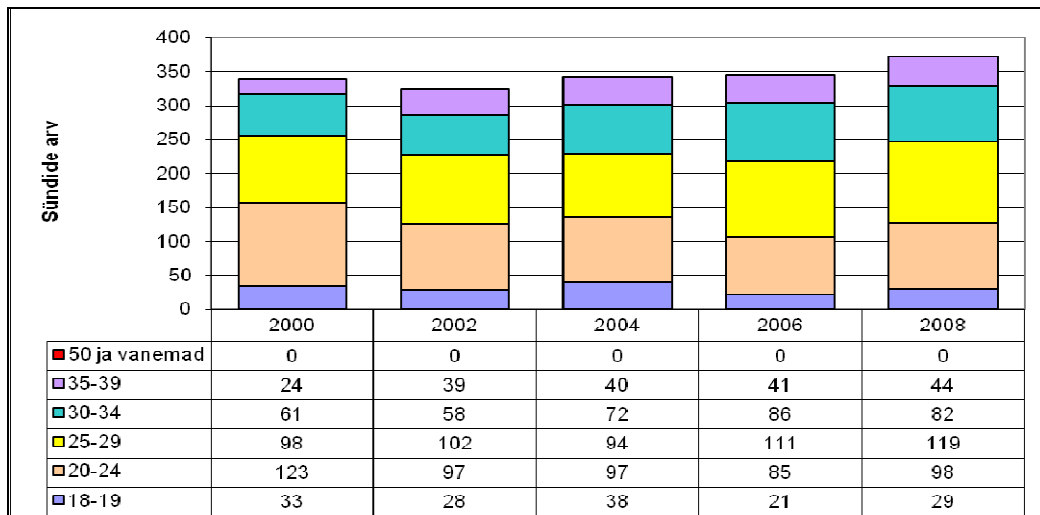

Joonis 8. Sündimuse üldkordaja Allikas: Statistikaamet

Peamine sünnitajate vanusegrupp on 25-29 aastased naised, sündide tõusutrend on nähtav vanusegruppides 25-29, 30-34 ja 35-39. Eriti on langenud 20-24 aastaste ja 18-19 aastaste sünnitajate vanuskordaja. Alaealisi ja üle 40 sünnitajaid on üksikuid.

Ema vanus	2000	2002	2004	2006	2008
10-14	1	1	0	0	0
15-17	9	10	12	6	11
18-19	33	28	38	21	29
20-24	123	97	97	85	98
25-29	98	102	94	111	119
30-34	61	58	72	86	82
35-39	24	39	40	41	44
40-44	8	11	5	8	12
45-49	2	0	2	0	1
50 ja vanemad	0	0	0	0	0

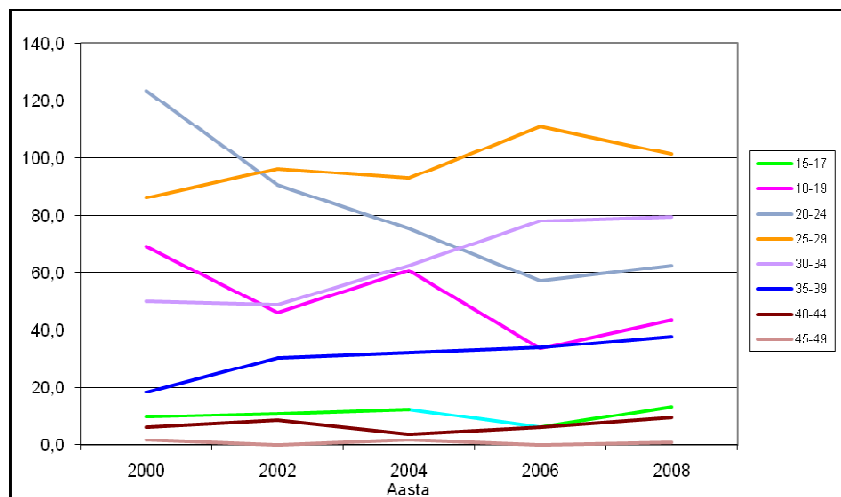
Tabel 2. Elussünnid ema vanuse järgi 2000-2008. Allikas: Statistikaamet

Joonis 3. Elussünnid ema vanuse järgi 2000-2008- Allikas: Statistikaamet

Ema vanus	2000	2002	2004	2006	2008
15-17	9,8	10,8	12,4	6,2	13,2
18-19	69,2	46,1	60,8	33,5	43,6
20-24	123,5	90,6	75,4	57,1	62,6
25-29	86,2	96,2	92,9	110,9	101,5
30-34	50,0	48,7	62,5	78,1	79,6
35-39	18,3	30,3	32,2	34,0	37,8
40-44	6,3	8,5	3,8	6,2	9,5
45-49	1,6	0,0	1,6	0,0	0,8

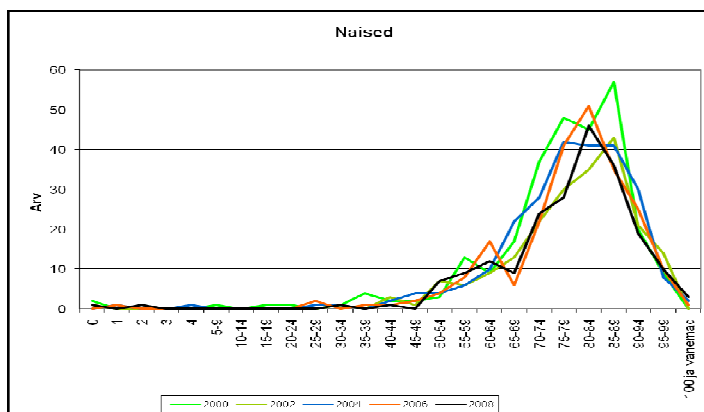
Tabel 4. Sündimuse vanuskordaja Allikas: Tervisestatistika ja terviseuuringute andmebaas (TAI)

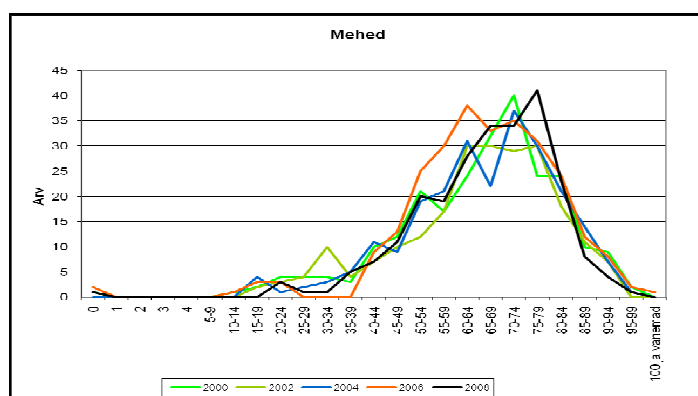
Joonis 10. Sündimuse vanuskordaja Allikas: Tervisestatistika ja terviseuuringute andmebaas (TAI)

1.8. Surmad ja suremuskordajad

2008.aastal oli naiste keskmine oodatav eluiga 79,23 ja meestel 68,59 aastat. Meeste keskmist eluiga lühendavad surmad nooremas eas, mis on tingitud valdavalt välispõhjustest.

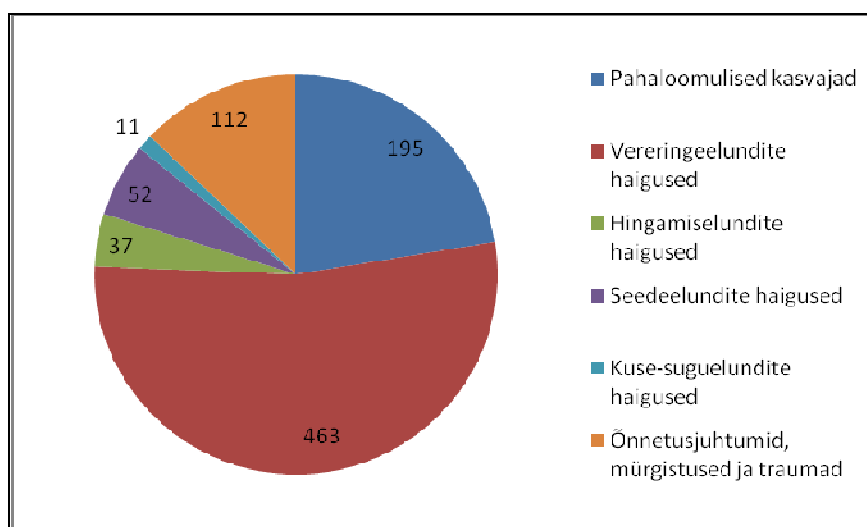

Joonis 11. Surnud naiste arv vanuse järgi. Allikas: Statistikaamet

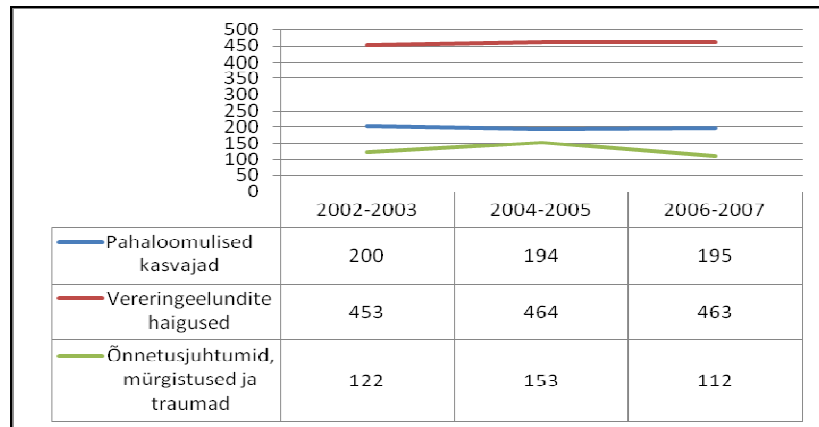
Joonis 12. Surnud meeste arv vanuse järgi. Allikas: Statistikaamet

Nii nagu Eestis tervikuna on ka Raplemaal kolmeks suurimaks suremuse põhjustajaks vereringeelundite haigused (46,3%), pahaloomulised kasvajad (19,5%) ja vigastused (11,2%).

Joonis 13. Standardiseeritud suremuskordaja 100 000 elaniku kohta Raplemaal põhjuste järgselt 2008. Allikas: Statistikaamet

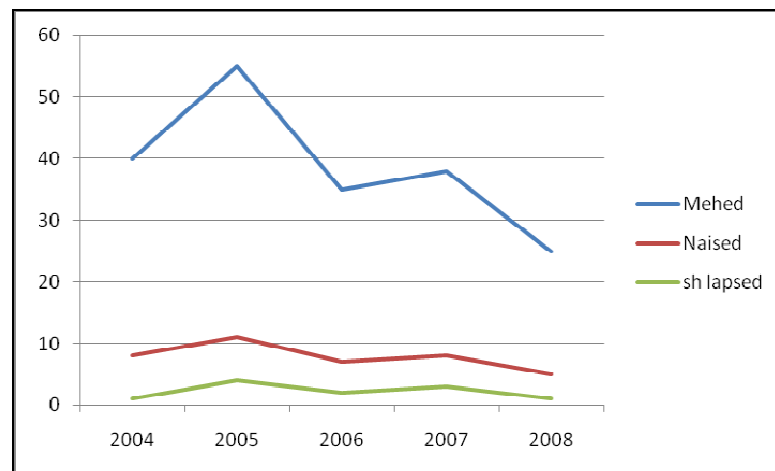
Vereringeelundite haigustesse ja pahaloomulistesse kasvajatesse suremuses olulisi muutusi alates 2002.aastast ei ole, kuid vigastussuremus on hakanud viimastel aastatel vähenema. Kahjuks ei ole ammu olnud aastat, mil laste suremus oleks olnud 0.

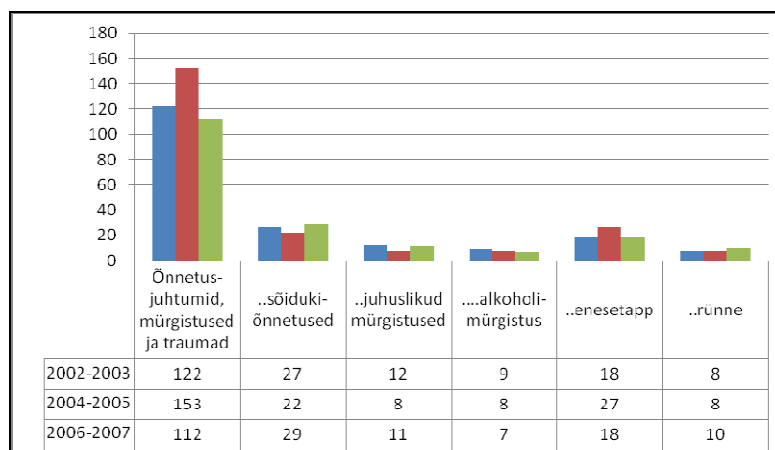
Joonis 14. Vereringe elundite haigustesse, pahaloomulistesse kasvajatesse ja välispõhjustesse surnud inimeste suhtarv. Allikas: Statistikaamet

	2004	2005	2006	2007	2008
Mehed	40	55	35	38	25
Naised	8	11	7	8	5

Tabel 5 . Vigastussuremus Raplamaal meeste ja naiste seas. Allikas: Statistikaamet

Joonis 15. Vigastussuremus Raplamaal 2004-2009. Allikas: Statistikaamet

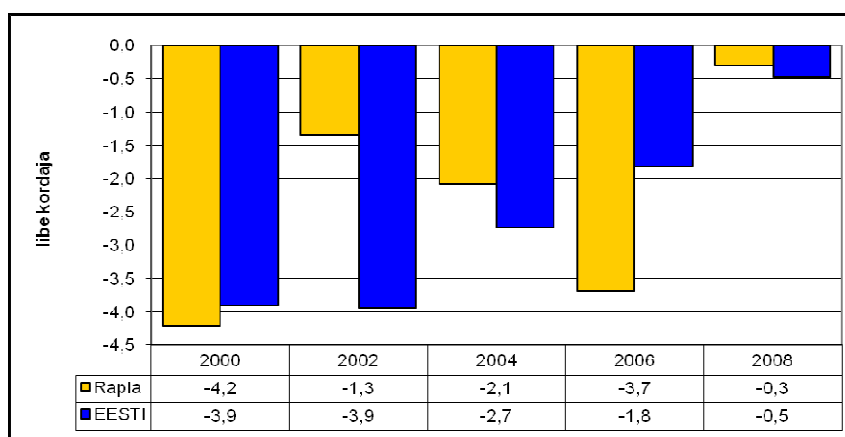
Joonis 16. Vigastuste standardiseeritud suremuskordaja 100 000 elaniku kohta. Allikas: Statistikaamet

1.9. Loomulik iive

Viimasel 10 aastal Eestis olnud iseloomulik sündivuse ja loomuliku iibe langev trend. Viimase paari aasta jooksul on probleemi teravus siiski taandunud. Kuigi loomulik iive on endiselt negatiivne, on languskõver pööranud ülespoole. Sündimustrendi ajutine tõus on seotud demograafilise laine järelkajaga, spetsialistide arvamuse kohaselt on see mööduv nähtus (A. Ristkok). libenäitajate paranemine on loonud positiivsed ootused. Kuna rahvastikupüramiidi järgi hakkavad järgnevatel aastatel jõudma sünnitusikka väiksemaarvulised põlvkonnad, siis ei ole see trend pikemaajaliselt jätkusuutlik. Ohusignaaliks on ka sünnituste kandumine vanematesse eärühmadesse, mis tekitab olukorra, et iibe positiivsuseks vajaliku kolmanda lapse sündimine võib osutuda mitmetel põhjustel vähetõenäoliseks.

2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
-158	-180	-50	-183	-77	-169	-136	-65	-11

Tabel 6. Iive Raplamaal ja Eestis 2000-2008. Allikas: Statistikaamet

Joonis 17. Iibe kordaja Raplamaal ja Eestis 2000-2008. Allikas: Statistikaamet

1.10. Sisseränne. Väljaränne. Rändesaldo

Olukorras, kus rahva arv on vähenemas nii loomulikust iibest kui ka rändesaldost tulenevalt (ilmselt lahkuvad nooremad inimesed), võib prognoosida elanikkonna vananemist, mis toob kindlasti kaasa mõjutusi rahva tervise osas ja lisab koormust tervishoiusüsteemile.

	2000	2002	2004	2006	2008
Sisseränne	717	1166	1108	1412	1133
Väljaränne	638	1269	1373	1265	1145
Rändesaldo	79	-103	-265	147	-12

Tabel 7. Sisserände, väljarände ja rändesaldo arv. Allikas: Statistikaamet

	2000	2002	2004	2006	2008
sisserändekordaja	19	31	30	38	31
väljarändekordaja	17	34	37	34	31
rändesaldokordaja	2	-2,8	-7,1	4	-0,3

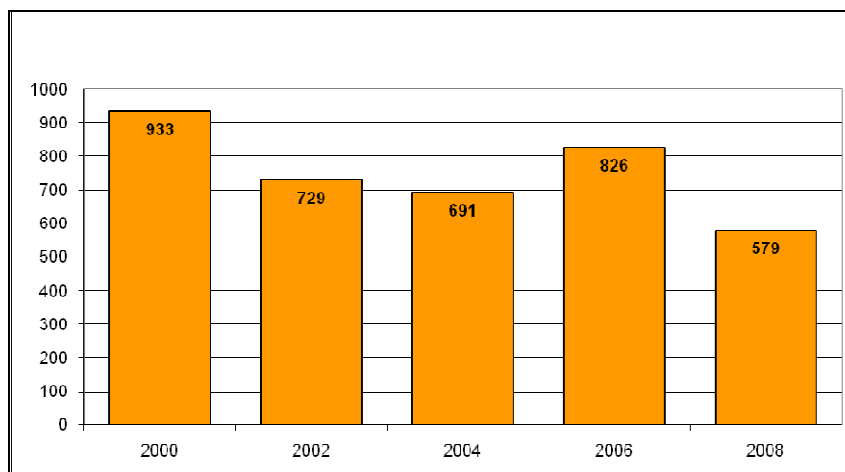
Tabel 8. Sisserände, väljarände ja rändesaldo kordaja. Allikas: Statistikaamet

1.11. Abordid

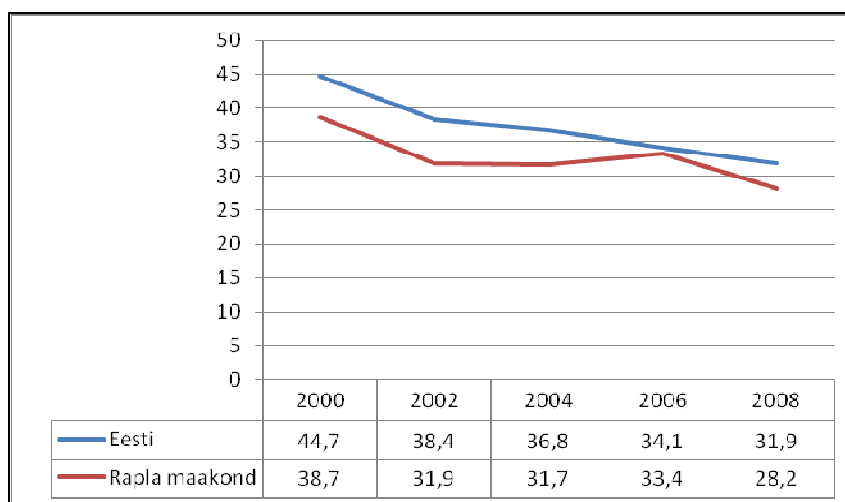
Abortide arv on vähenenud viimasel kümnendil nii Raplamaa kui Eestis. Kui aastal 2000 oli aborte enam-vähem sama palju kui sünde, siis nüüdseks on abortide arv pea pool sündide arvust. Abortide arv 1000 fertiilses eas naise kohta on Raplamaal olnud võrreldes Eesti keskmisega alati veidi väiksem.

	2000	2002	2004	2006	2008
Abordid	334	277	280	299	253

Tabel 9. Abortide arv 2000-2008 Allikas: Tervisestatistika ja terviseuuringute andmebaas (TAI)

Joonis 18. Abortide arv 1000 sünni kohta. Allikas: Tervisestatistika ja terviseuuringute andmebaas (TAI)

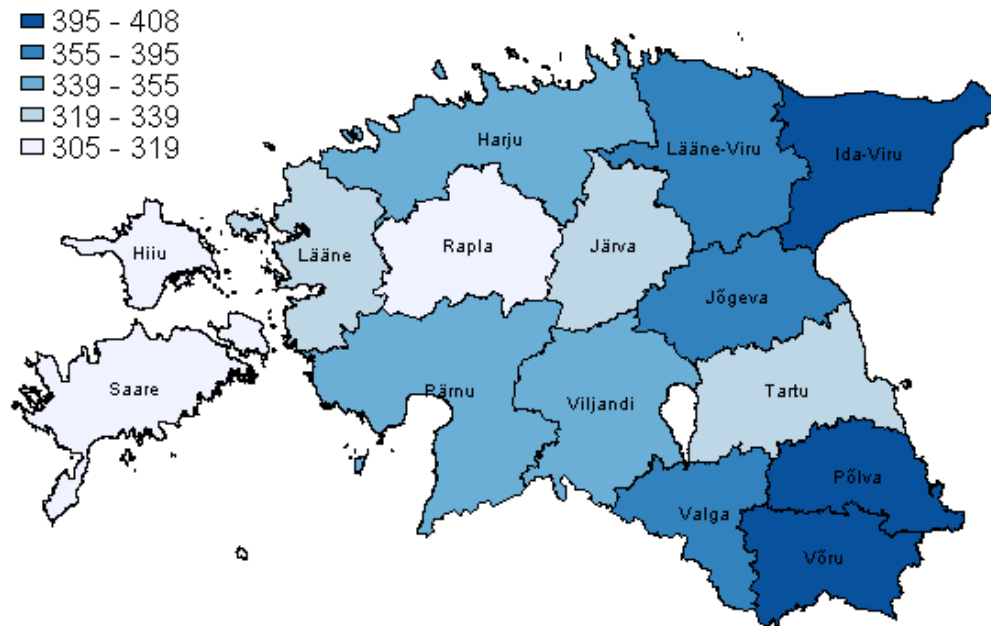

Joonis 19. Abortiivsuskordaja – abortide arv 1000 fertiilses eas naise kohta Eestis ja Raplamaal.
Allikas: Tervisestatistika ja terviseuuringute andmebaas (TAI)

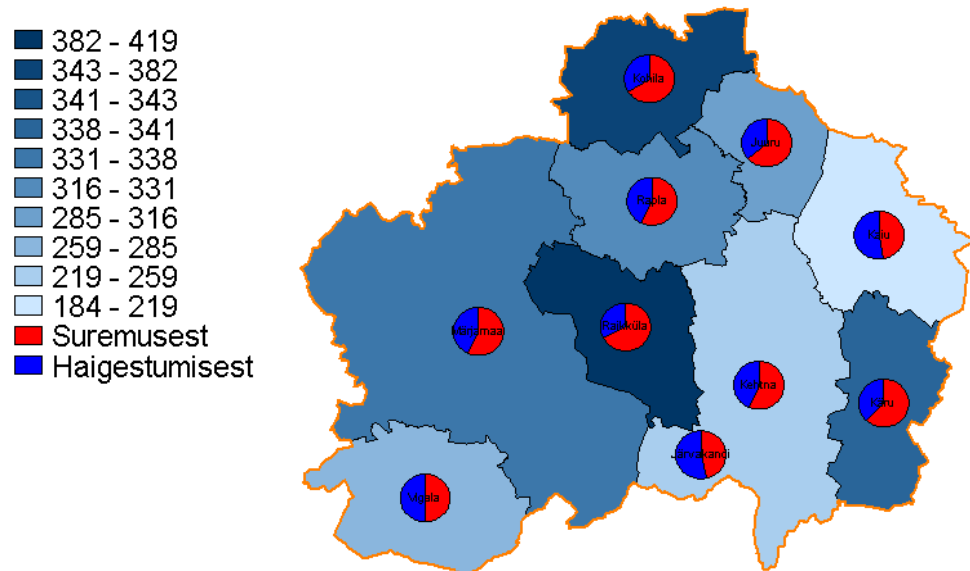
1.12. Haiguskoormus

Haiguskoormus (HK) on üheks paikkonna terviselõhe näitajaks. HK on kaotatud eluaastaid koondades haigestumuse ja suremuse üheks indikaatoriks. Nii 2002 kui 2006 aasta uuringus on Raplamaa olnud DALY indeksi poolest Eestis kõige paremate näitajatega (2002 koos Harju- ja 2006 koos Saare- ja Hiiumaaga). Tervisekaotus oli Raplamaal 2006. aastal 312 eluaastat. Tervisekaotus on Eesti keskmisest väiksem, kuid igal aastal kaotavad inimesed elukvaliteedis 3-4 kuud halva tervise tõttu. Ka maakonna siseselt on nähtavad piirkondlikud variatsioonid. Paremad näitajad on Kaiu, Kehtna ja Vigala vallas ning

rohkem eluaastaid kaotatakse Kohila ja Raikküla vallas, kus eluaastate kaotus on tingitud eeskätt suurest suremusest. Järvakandis, Vigalas ja Kaius on aastate kaotus tingitud rohkem haigestumusest.

Joonis 20. DALY indeks - haiguskoormus e summaarne tervisekadu 1000 inimese kohta Eestis, 2006 (Rapla maakonnas 312) Allikas: Sotsiaalministeerium, Taavi Lai

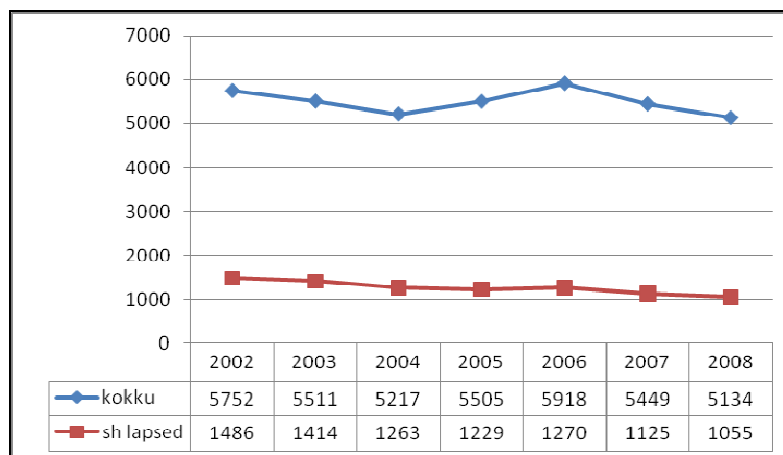

Keskmine: 312 eluaastat 1000 isiku kohta

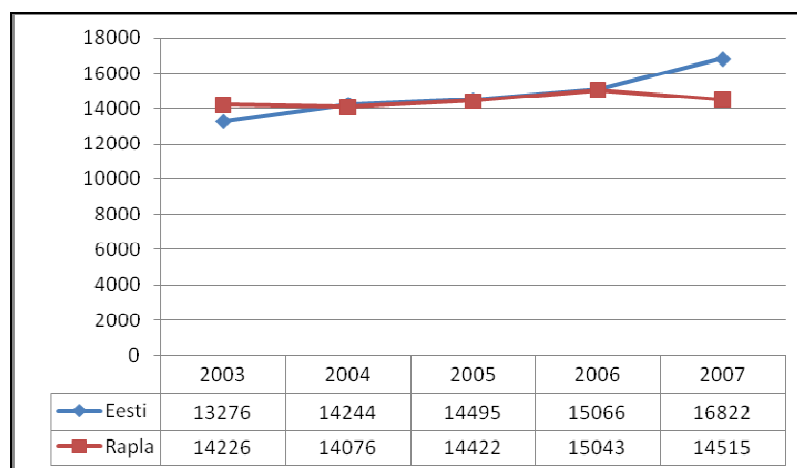
Joonis 21 . DALY indeks - haiguskoormus e summaarne tervisekadu Raplamaal koos suremus/haiguskaotuse osakaaluga , 2006 Allikas: Sotsiaalministeerium, Taavi Lai

1.13. Haigestumus

Vigastumishaigestumus on vähenenud laste osas aastakümneni algusest ja alates 2006. aastast ka täiskasvanute hulgas. Võrdluses Eestiga on vigastushaigestumus olnud Eesti keskmisest kõrgem, kuid viimastel aastatel langenud alla Eesti keskmise.

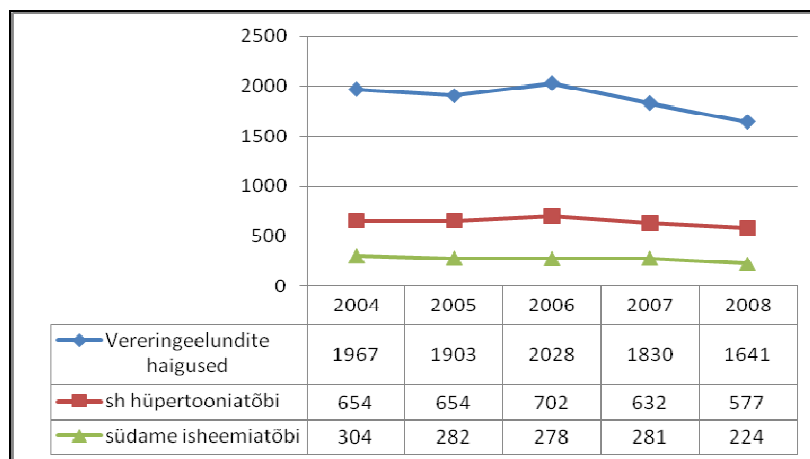

Joonis 22. Vigastushaigestumine Raplamaal 2002-2008 sh lapsed (absoluutarvud). Allikas: Tervisestatistika (TAI)

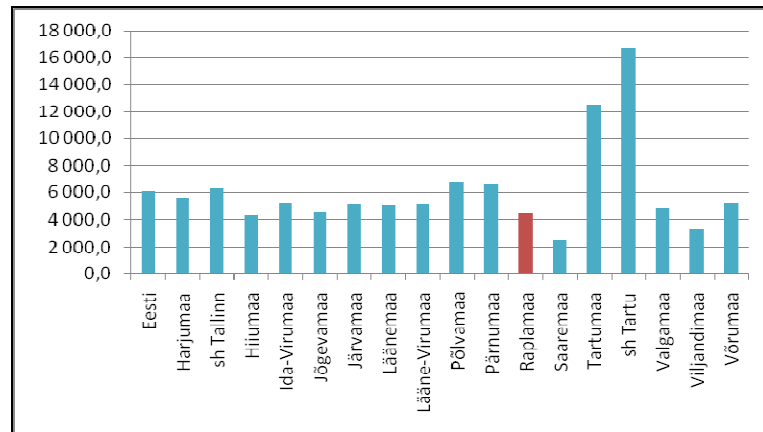
Joonis 23. Vigastushaigestumise üldkordaja 100 000 elaniku kohta. Allikas: Tervisestatistika (TAI)

Südame- ja veresoonehaiguste (SVH) muutust ajas saab mõõta pikemas perspektiivis. Viimasel viiel aastal on näha kerget langustrendi.

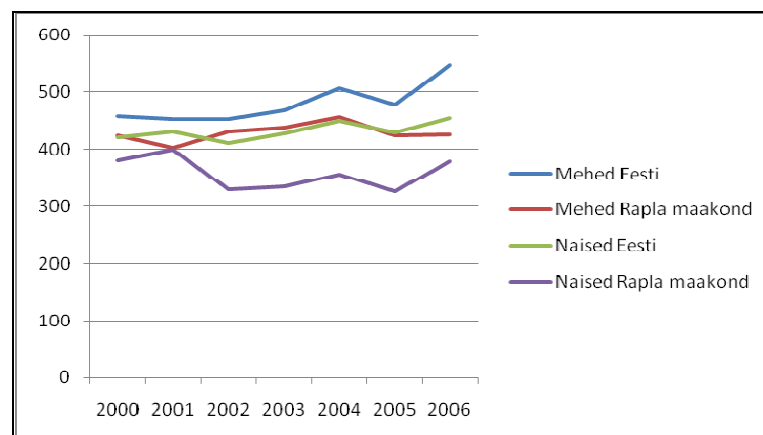
Joonis 24. Registreeritud esmahaigusjuhud tervishoiuasutusse pöördumiste alusel Raplamaal. Allikas: Tervisestatistika (TAI)

Võrdluses teiste maakondade ja Eesti keskmisega on SVH esmashaigusjuhud Raplalaal suhteliselt madalal tasemel.

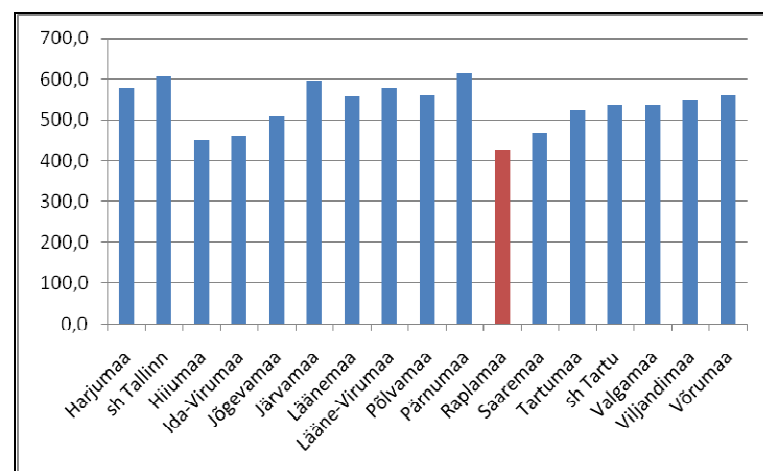

Joonis 25. Registreeritud esmaste haigusjuhtude (SVH) arv tervishoiuasutusse pöördumiste alusel 100 000 elaniku kohta, 2008. Allikas: Tervisestatistika (TAI)

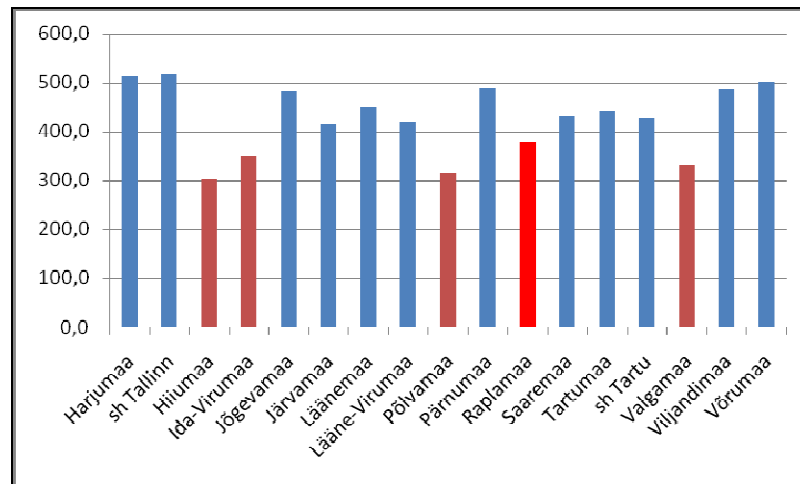
Haigestumus pahaloomulistesse kasvajatesse. Mehed haigestuvad vähki rohkem kui naised. Võrreldes Eesti keskmisega, on Raplalaal vähki haigestumine oluliselt madalam ja seda eeskätt naiste osas. Võrdluses maakondadega oli 2006. aastal esmahaigestumuse tase madalaim Raplamaa meeste osas.

Joonis 26. Pahaloomuliste kasvajate haigestumuskordajad 100 000 elaniku kohta, mehed ja naised võrdluses Rapla maakonna ja Eestiga. Allikas: Tervisestatistika (TAI)

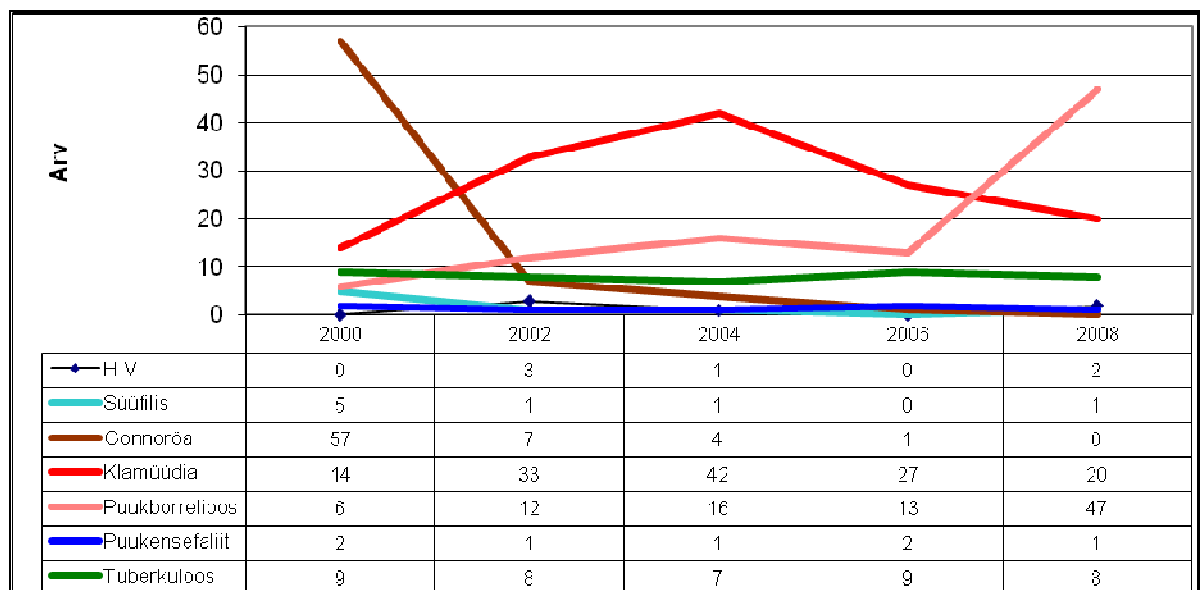
Joonis 27. Pahaloomuliste kasvajate esmajuhtude arv maakonniti, mehed 100 000 kohta 2006. Allikas: Tervisestatistika (TAI)

Joonis 28. Pahaloomuliste kasvajate esmajuhtude arv maakonniti, naised 100 000 kohta 2006. Allikas: Tervisestatistika (TAI)

Haigestumus nakkushaigustesse

Oluliselt on langenud haigestumus suguhaigustesse: gonorröasse ja alates 2004. aastast ka klamüüdiasse. Alates 2006 a on järsult tõusnud haigestumine puukborrelioosi. Puukensefaliiti on maakonnas esinenud läbi aastate väga harva – kuni paar juhust aastas. Tuberkuloosi haigestumine on läbi aastakümne olnud 7-9 in aastas. HIVi nakatunuid on üksikuid.

Joonis 29. Esmahaigestumine nakkushaigustesse Rapla maakonnas. Allikas: Tervisestatistika (TAI)

2. SOTSIAALNE SIDUSUS JA VÕRDSED VÕIMALUSED

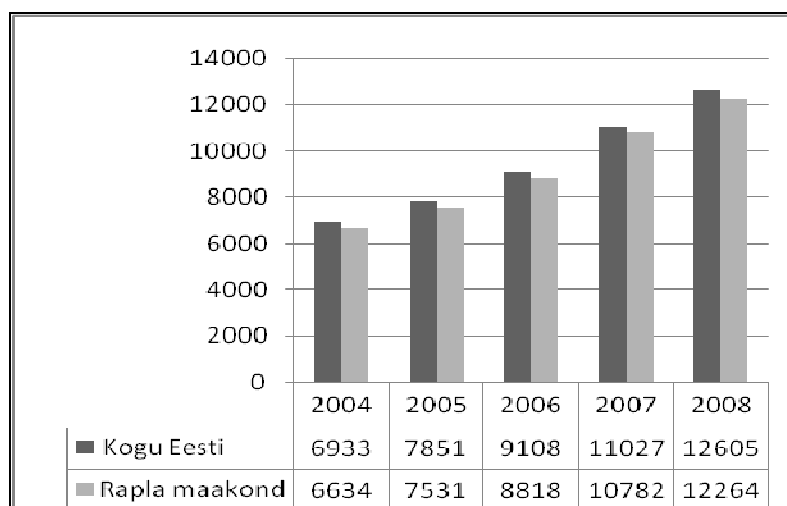
Sotsiaalne sidusus kogukondlikus võtmes tähendab, et kogukonna liikmed hoiavad kokku, osalevad mitmesuguste ühenduste ja rühmade tegevustes, tunnevad oma naabreid ja suhtlevad nendega. Kogukond suudab kindlustada oma liikmete heaolu, vältides lõhestumist ja tõrjutust.

2.1. Tööturu situatsioon

2.1.1. Keskmine brutotulu

Rapla maakonna inimeste sissetulek on olnud peaaegu võrdne Eesti keskmise sissetulekuga. Raplamaa hea asukoht on võimaldab leida tööd ka väljaspool maakonda (Tallinn lähedal).

Kuna keskmine palk on ligilähedaselt samane Eesti keskmisega, siis võib järeldada, et tööd omavatel inimestel on ka piisavalt vahendeid enda tervise eest hoolitsemiseks. Kindlasti on vaja leida üles elanikegrupid, kellele normaalseks toimetulekuks saadavast sissetulekust ei piisa, seda kas keskmisest oluliselt väiksemast sissetulekust lähtuvalt või siis tulenevalt ülalpeetavate suurest arvust.

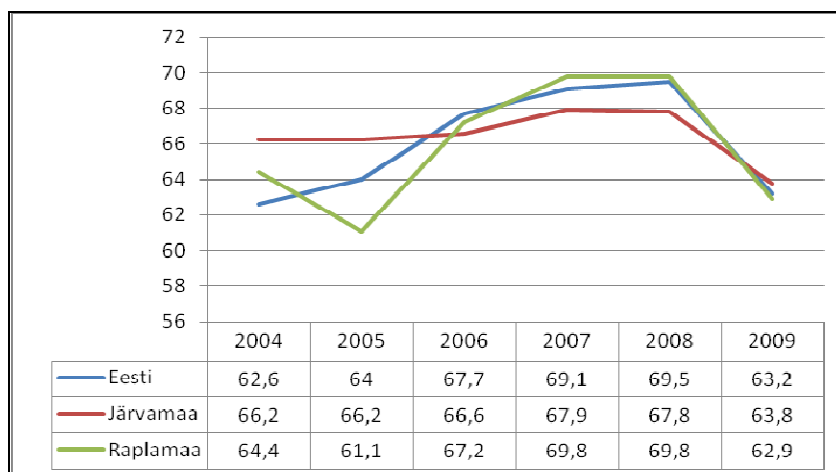

Joonis 30. Inimeste keskmine brutotulu kuus. Allikas: Statistikaamet (Maksu- ja tolliameti andmete põhisel - st kõikide tulude järgselt)

2.1.2. Tööhõive määr

Tööhõive määr on hõivatute osatähtsus tööealises rahvastikus (15-65). Raplamaal on Eesti keskmisega lähedane trend. Alates 2005 hõivatuse määr tõusis jõudsalt ja 2009. aastast langes jõudsalt. Tööga hõivatus on elanikkonnale esmaselt vajalik sissetuleku tagamiseks, millega katta kulutused normaalseks eluks. Kindlasti on hõivatusel ka mõju ühiskonna sidususele. Tööl käiv inimene tunneb enda vajalikkust ja töösuhete kaudu luuakse küllaltki suur osa tänapäevastest suhtlusvõrgustikest.

Järsult langev trend on aastapikkune ja nii lühikese ajaga ilmselt sellest olenevalt veel olulisi mõjusid inimeste tervisele ei tekki. Seda tänu majanduslikku toimetulekut tagavatele toetusmeetmetele ja veel eksisteerivale lootusele rakendus leida. Sama suundumuse jätkumisel võivad tekkida tõsised probleemid nii majanduslikel põhjustel, kui ka heitumusest, kui pingutustele vaatamata ei ole rakendust leitud. Mõlema teguri koosmõju hakkab kindlasti mõju avaldama ka inimeste tervisele.

Tabel 31 . Tööhõive määr (%) Raplamaal, Järvamaal ja Eestis. Allikas: Statistikaamet

2.1.3. Demograafiline töötururindeks

Demograafiline töötururindeks on eelseisval kümnendil tööturule sisenevate noorte (5-14-aastased) ja sealt vanuse tõttu potentsiaalselt lahkuvate inimeste (55-64-aastased) suhe. Raplamaa indeks on alates 2008. aastast väiksem kui üks, mis tähendab, et tööturule siseneb järgmisel kümnendil vähem inimesi, kui sealt vanaduse tõttu potentsiaalselt välja langeb. Tööealiste hulk väheneb.

	2000	2002	2004	2006	2008	2009
Rapla maakond	1,48	1,39	1,2	1,01	0,9	0,85

Tabel 10. Demograafiline töötururindeks Raplamaal 2000-2009. Allikas: Statistikaamet

2.1.4. Majanduslikult aktiivsed üksused/ettevõtted

Statistiline profiil on majanduslikult aktiivsete üksuste (äriühingute, füüsilisest isikust ettevõtjate, asutuste, mittetulundusühingute) kogum. Näitaja kirjeldab potentsiaalseid töökohti kogukonnas. Ettevõtete arvu kasv Raplamaal näitas, et omavalitsustes on ettevõtluse arenguks piisavalt perspektiivi. Raplamaal on palju ettevõtlikke inimesi, kes eelistavad olla ise ettevõtjad (suur arv väikese töötajate arvuga ettevõtteid). 2009. aastast on ettevõtete arv vähenenud kolmandiku võrra.

	2004	2005	2006	2007	2008
< 10 töötajat	1291	1388	1472	1616	1672
10-49 töötajat	145	144	152	147	146
50-249 töötajat	22	24	25	28	26
250 töötajat	1	1	1	1	1
Kokku	1459	1557	1650	1792	1845

Tabel 11. Majanduslikult aktiivsete üksuste arv Raplamaal. Allikas: Statistikaamet

2.2. Töötus

Töötute osakaal oli Raplamaal kuni 2008. aastani väiksem kui Eestis keskmiselt. Ei olnud tööpuudust - oli tööjõupuudus. 2009. aastast on olukord kardinaalselt muutunud ja töötus on tõusnud järsult nii üle terve riigi kui ka Raplamaal. Kuna Rapla maakond on olnud suhteliselt mitmekesise tootmisega, siis on veel võimalik kohapeal ettevõtlust saneerida, tootmist koomale tõmmata. Tulemuseks on visalt tõusutrendi näitav töötus.

Majanduse aluste aluseks saab pidada ettevõtlust. On valminud Majandus - ja Kommunikatsiooni-ministeeriumi ettevõtlusõppe töörühma raport ja tegevuskava aastateks 2010 – 2013, kus analüüsitakse majandus- ja ettevõtlusainete õpetamist Eesti kõrgkoolides ning rakenduskõrgkoolides. See uuring on üheks aluseks vajalike protsesside suunamisel.

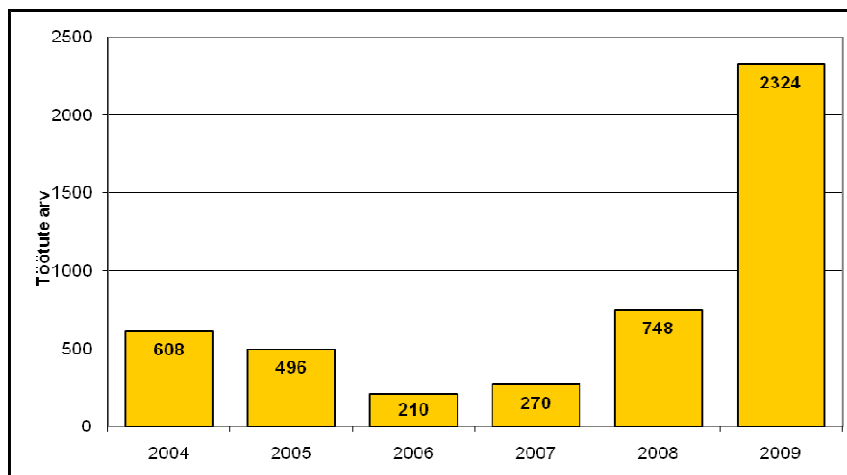
Majandus - ja Kommunikatsiooniministeeriumi tööjõu vajaduse prognoos aastani 2016 näitab, et hõive kasvab tööjõu kõrgema tootlikkusega harudes ning väheneb neis harudes, kus lisandväärtus töötaja kohta on keskmisest madalam. Suureneb spetsialistide arv, lihttöölisi jääb vähemaks. Prognoos näitab, et tööjõu vajadus kasvab tuntuvalt 2016. aastaks järgmistes sektorites:

- töötlev tööstus
- hulgi- ja jaekaubandus
- veondus, laondus, side
- transport ja transpordi abitegevused
- haridussektor.

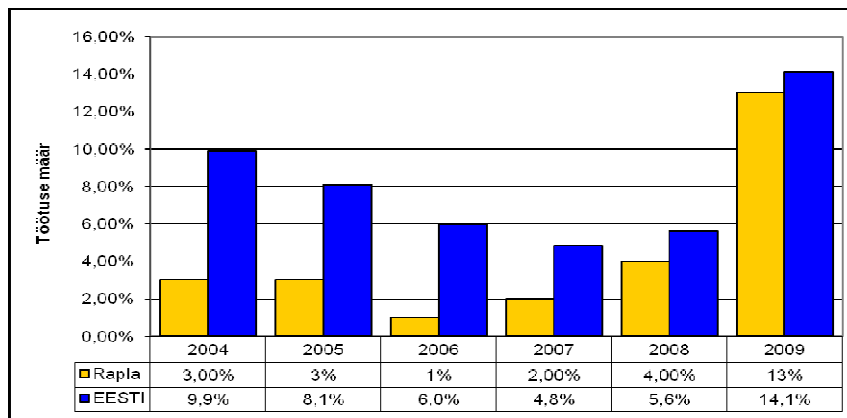
Kuid me vajame kohapeal muutusi kiirelt, täna ja kohe. Raskel ajal on tähelepanu suunatud töökohtade loomisele. Selle eesmärgi täitmiseks on töötukassa üheks tegevuseks palgatoetuse ja tööpraktika kohtade täitmine ning suunamine ainult sellistele koolitustele, millega kaasneb konkreetne töökoht.

Kuna tööturuseindeks on langenud alla 1 ja rahvastikupüramiid näitab, et see jääb püsima pikemaks ajaks, võib prognoosida, et töötuse määr ei jää nii kõrgeks väga pikaks ajaks. Ka majanduse tsüklilisusest lähtuvalt võib arvestada tööpuuduse suurenemise peatumist ja tööpuuduse taandumisele pöördumist juba lähiajal.

Kuid probleemiks võivad kujuneda piirkonnad ja elanikegrupid, kus ja kelle hulgas töötus jääb kõrgeks pikemaks ajaks.

Joonis 32. Töötute arv. Allikas: Töötukassa

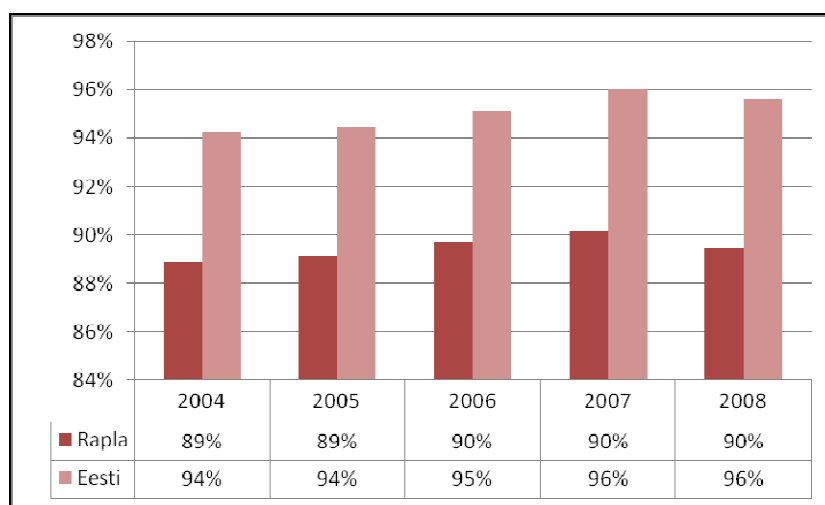

Joonis 33. Töötute osatähtsus võrreldes tööjõuga. Allikas: Statistikaamet

2.3. Toimetulek

2.3.1. Ravikindlustus

Rapla maakonna ravikindlustusega kaetud isikute osakaal on Eesti keskmisest madalam. See näitab, et „mustalt“ töötavatel (makse mittemaksvatel) inimestel on jätkuvalt suhteliselt suur osakaal. Igas vallas on ka kindlustamata isikuid ja nende kulusid aitab kompenseerida omavalitsus. Ravikindlustusega hõivatuse kõrge määr näitab, et kui inimesel on tekkinud probleemid ja on vajadus pöörduda tervishoiuasutuse poole, on tal selleks majanduslik baas kindlustatud läbi ravikindlustuse omamise. Samas tuleb jälgida, et suhteliselt suure osa edukast raviprotsessist peab inimene katma ka omavahenditest (visiidimaks, ravimid). Seega juba vaesuses või toimetulekupiiril elaval inimesel võivad puududa vahendid omaosaluse katmiseks. Mõnedes omavalitsustes on üheks toetuseliigiks kujunenud ka ravimitoetus.

Joonis 34. Ravikindlustusega kaetud elanike osakaal rahvastikust. Allikas: Eesti Haigekassa

2.3.2. Puuetega isikud

Töövõimetuspensioni saajad on isikud, kes on vähemalt 16-aastased ja kes on tunnistatud püsivalt töövõimeks. Puuetega inimeste osakaal Raplamaa elanikkonnast on 7%.

Töövõime piiratus või selle puudumine on üheks inimese normaalseks toimetulekuks vajalike sissetulekute omamise oluliseks mõjutajaks. Sissetuleku kindlustamiseks või puudujäägi kompenseerimiseks on kehtestatud toetuste ja pensionide maksmise võimalused.

	2004	2005	2006	2007	2008	2009
puuetega isikud	1604	1678	1731	1740	1782	1773

Tabel 12. Puuetega inimeste arv. Allikas: Statistikaamet

Puudega 0-16. aastased			Puudega üle 16. aastased			Kokku
Puude raskusaste			Puude raskusaste			
Keskmine	Raske	Sügav	Keskmine	Raske	Sügav	
26	126	22	757	1175	277	2383

Tabel 13. Rapla maakonnas puudega isikute arv 2010 märts. Allikas: Sotsiaalkindlustusamet

Vald/linn	Arv
Juuru	70
Järvakandi	77
Kaiu	84
Kehtna	294
Kohila	252
Käru	54
Märjamaa	481
Raikküla	109
Rapla	442
Vigala	91
Kokku	1954

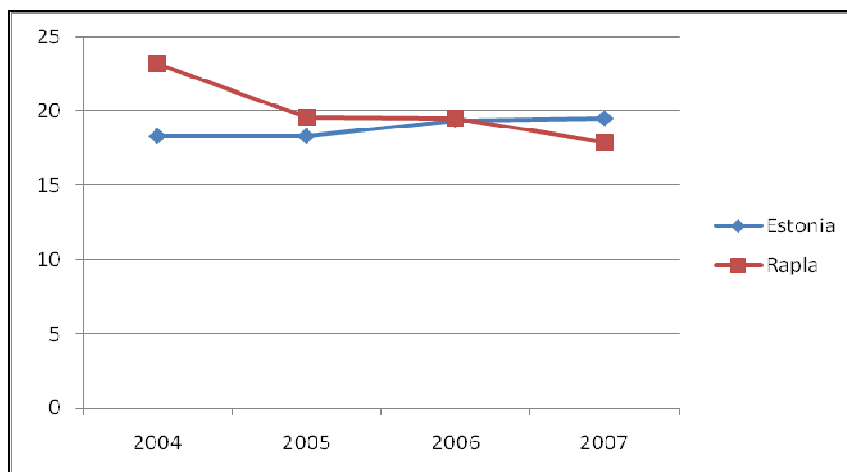
Tabel 14. Töövõimetuspensionärid valdade lõikes. Allikas: Sotsiaalkindlustusamet

2.3.3. Suhtelise vaesuse määr

Suhtelise vaesuse määr oli Rapla maakonnas aastal 2007 väikseim Eestis, olles koos Harjumaaga ainsana madalamal Eesti keskmisest näitajast. Kuigi suhtelise vaesuse määr võrrelduna muu Eestiga on meil parem, ei saa selle näitajaga rahul olla. Suure tõenäosusega vaesuses elaval inimesel puuduvad vahendid enda tervise eest hoolitsemiseks võrdväärselt teistega. Seega ei saa kuidagi ligi viiendiku elanike elamist sellel piiril pidada normaalseks.

	2004	2005	2006	2007
%	23,2	19,6	19,5	17,9

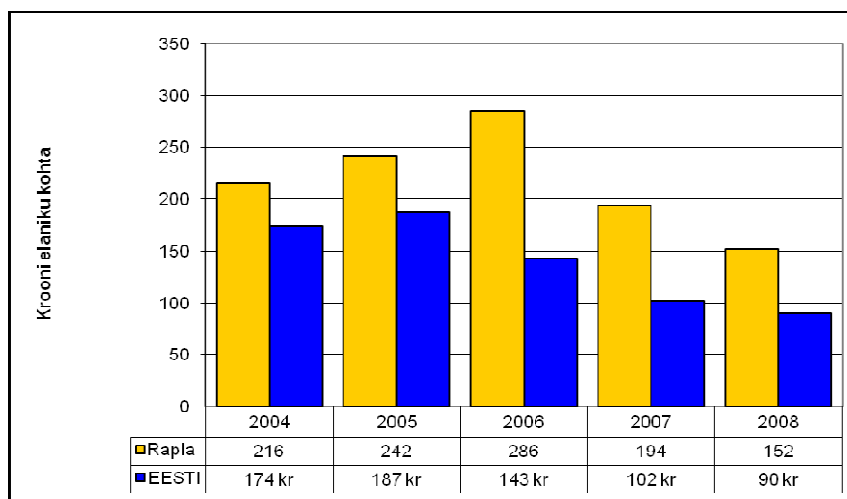
Tabel 15. Inimeste osakaal Raplamaal, kelle sissetuleku summa on vaesuse piirist madalam. Allikas: Statistikaamet

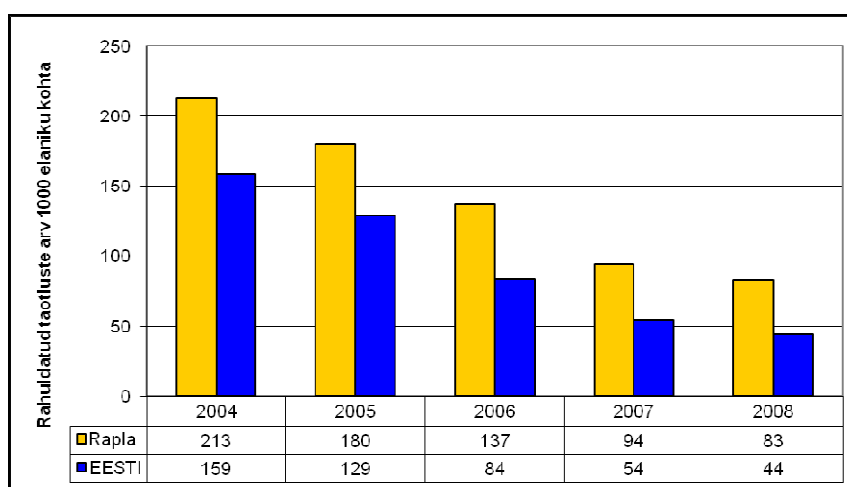
Joonis 35. Suhtelise vaesuse määr Eesti ja Raplamaa võrdluses 2004-2007. Allikas: Statistikaamet

2.3.4. Toimetulekutoetused

Toimetulekutoetus on riigi abi puudustkannatajale, mida maksab kohalik omavalitsus. Toimetulekutoetus hõlmab toimetulekupiiri tagamise toetust ja lisatoetust. Raplamaal on toimetulekutoetust võimaldatud abivajajatele Eesti keskmisega võrreldes enam. Omavalitsused on võimaldanud oma inimestele erinevaid toetusliike ja mitte ainult kurbade sündmuste puhul, vaid ka tähtpäevadel (sünnipäevatoetus, jõulutoetus). Osad toetuseliigid on poliitilised ja pigem PR valdkonda kuuluvad.

Joonis 36. Välja makstud toimetulekutoetus kroonides ühele elanikule aastas. Allikas: Statistikaamet

Joonis 37. Rahuldatud toetuste arv toimetulekupiiri tagamiseks 1000 elaniku kohta. Allikas: Statistikaamet

Kõige suurem vajadus on Rapla maakonnas olnud ühekordsete sotsiaaltoetuste- ja õppetoetuste järele. millega on püütud aidata lahendada inimeste muresid. Selgelt on näha, et ühekordsete ja õppetoetuste vajadus viie aasta lõikes on tõusnud. Kui ühekordsete toetustega toetatakse peresid, sh täiskasvanuid, siis õppetoetuste maksmisega on konkreetselt püütud parendada laste ja noorukite eluolu.

Alates 1. juulist 2009. aastal ei maksta riikliku matusetootust. On näha, et vajadus matusetootust maksta on valdades tõusnud. Matusetootuse suurus on valdade lõikes erinev - 300st 1500 kroonini.

Eakatele on makstud toetusi eelkõige juubelite tähistamiseks, küttepuude või ravimite ostmiseks. Kõikides maakonna valdades makstakse lisaks riiklikule sünnitoetusele ka kohalikku sünnitoetust, mis näitab, et maakonna vallad väärtustavad inimesi ja kindlasti see on üks samm, millega püütakse inimesi ergutama end valla elanikuks registreerima. Lisaks ühekordsele sünnitoetusele makstakse mõnes vallas täiendavat sünnitoetust või kingitakse lapsele sünnipäeva puhul rahaline kinkekaart.

Toetuse nimetus	2005		2006		2007		2008		2009	
	Saajate arv	summa	Saajate arv	summa	Saajate arv	summa	Saajate arv	summa	Saajate arv	summa
Ravimitoetus	11	6532	54	26845	16	10088	17	21383	26	13342
Küttetoetus	9	7244	15	16703	9	13060	10	18865	13	26500
Prillide ostmise toetus	6	3000	14	7463	18	9463	5	4000	5	1500
Abivahendi (sh renditoetus, prillid)	23	10030	24	21143	27	36637	30	23590	29	37826
Koolitarvete ostmise toetus	751	134071	643	172789						
Sünnitoetus	317	505400	288	782000	388	899600	383	1768500	372	1522900
Täiendav sünnitoetus	-	-	-	-	9	27000	9	19500	13	26500

Ühekordsed toetused (sh. peretoetused, toetus töötutele, vältimatu abi)	890	847479	900	757659	874	712670	889	840303	1262	803650
Ranitsatoetus	116	116000	161	156500	250	357500	215	426000	218	352000
Elukoha kohendamine	3	40000	4	37000	2	123176	7	80000	1	30000
Õppetoetus (sh kooli- sõidu- ja lõpetamise-, toiduraha, ühiselamu- toetus)	2049	738006	1450	529680	1354	494618	1078	514958	1499	639452
Matusetoetus	53	36300	39	29200	72	68800	127	116000	163	165400
Eaka sotsiaalne kaitse (sh juubelitoetus, küttetoetus)	400	116570	395	91610	512	425100	626	272000	650	263900
Saunatoetus	4	1010	7	1915	7	1910	5	1195	9	3490
Jõulutoetus	40	1857	405	18104	366	19118	355	20238	365	21105
Laste sünnipäeva toetus					42	21000	49	24500	38	19000

Tabel 16. Sotsiaaltoetused Rapla maakonna omavalitsustes. Allikas: omavalitsused

2.3.5. Sotsiaalteenused

Maakonna valdades pakutavate sotsiaalteenustega on eelkõige tõesti kaetud kõige enam haavatavad sotsiaalsed grupid. Igas vallas on võimalik taotleda endale eluruumi kaotuse puhul ajutiselt sotsiaalkorterit. Avahooldus eakatele on kättesaadav samuti igas vallas, mis näitab eakatest hoolimist kohalikus omavalitsuses. Erivajadustega inimestele suunatud teenused on valdades suurelt jaolt olemas või neid ostetakse sisse. Tabelist saab järeldada, et sotsiaalsed rehabilitatsioonikeskused on loodud suurematesse vallakeskustesse. See on ka mõistetav, sest väikestes valdades käiks sellise keskuse ülalpidamine üle jõu. Varjupaiga teenust ei ole paljud vallad nimistus välja toonud, kuid suheldes sotsiaalnõunikuga selgub tegelikult, et kriisituba on igas vallas siiski olemas ja see näitab vajadust teenuse järgi. Sama kehtib supiköögi- ja saunateenusega.

Raplamaal on 4 erivajadustega inimeste hoolekandeesutust: Mõisamaa Hooldekodu (Märjamaa vald), Pahkla Camphilli Küla SA ja Kohila Turvakeskus „Katikodu“ MTÜ (Kohila vald) ja Kristlik Kodu Petrula (Kehtna vald). Üldhooldekodusid on 9 - igas vallas v a Raikküla ja asenduskodusid üks - Maidla lastekodu Juuru vallas.

Vald	Sotsiaalteenused									
	Sotsiaalkorter, sotsiaaleluruum	Sotsiaalmaja	Avahooldus eakatele	Avalik saun	Supiköök	Erivajadustega inimestele mõeldud teenused sh. lastelaager	Varjupaik (ajutine)	Hooldekodu	Päevakeskus	Sotsiaalne reh. keskus
Raikküla	X	x	x							
Rapla	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Kaiu	x		x	x	x	Teenus ostetakse		x	Teenus ostetakse	
Kehtna	x		x	x		x		x		
Käru	x		x	x	x	Teenus ostetakse	x	x		
Järvakandi	x		x	x		x		x	x	x
Kohila	x		x	x	x	Teenus ostetakse	Teenus ostetakse	x		
Juuru	x		x			x		x		
Vigala	x		x	x	x	Teenus ostetakse	x	x		
Märjamaa	x	x	x	x	x			x	x	x

Tabel 17. Sotsiaalteenuse Rapla Maakonnas 2010. Allikas: Rapla Maavalitsus

2.3.6. Olemasolevad teenused/funktsioonid omavalitsustes

Teenuste kättesaadavust kajastava tabeli alusel võib öelda, et Raplamaa omavalitsuste keskused on erinevate teenustega väga hästi kaetud ning enamik vajaminevaid teenuseid on elanikele oma valla piires kättesaadavad.

	Juuru	Järvakandi	Kaiu	Kehtna	Kohila	Käru	Märjamaa	Raikküla	Rapla	Vigala
Lasteaed	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Põhikool	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Gümnaasium	X	X			X		X		X	
Kutsekool				X						X
Kõrgkool									X	
Huvikool			X	X	X		X		X	
Perearst	X	X	X	X	X	X	X		X	X
Õpilaskodu		X		X					X	
Hooldekodu	X	X	X	X	X	X	X		X	X
Apteek	X	X	X	X	X	X	X		X	X
Haigla							X		X	
Erihooldekodu							X			
Lastekodu	X									
Sotsiaalkorter	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Seltsimaja/kultuurimaja/rahvamaja	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Noortekeskus		X	X	X	X		X	X	X	X
Spordiplats	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Staadion				X	X		X		X	
Spordisaal	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Ujula				X			X			
Raamatukogu	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Kontsaablipunkt	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Päästekomando	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Postkontor	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Sularahaaautomaat		X		X	X	X	X		X	X
Toidukauplus	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Rõivakauplus		X			X		X		X	
Kohvik, baar, pubi	X	X		X	X		X		X	X
Avalik saun		X	X	X	X		X		X	
Teenuste hulk	17	21	17	23	22	15	25	12	25	18

Tabel 18. Teenuste kättesaadavus omavalitsuste keskustes Allikas: Rapla maakonna keskuste arengustrateegia

2.4. Kaasatus kogukonna tegevustesse

2.4.1. Kogukonna motivaatorid

Seni ei ole maakonna tasandil välja antud erilmelist tunnustust sotsiaaltöö ja tervishoiu valdkonna inimestele (mida on tehtud küll valdade põhiselt).

- Rapla Maavalitsuse tippauhind Rapla Redel (al 1998)
- Maavanema tänukiri antakse välja juubelite puhul (al 50, tööjuubelid), pikaajalisest teenistusest lahkumise puhul, eriliste teenete eest
- Aasta Õpetaja
- Kultuuri- ja noorsootöö eest „Ma ise ilutegija“ (al 2002)
- Parimad koolisportlased ja nende treenerid

Lisaks veel:

- Kaunis Kodu
- Parimate ainetundjate vastuvõtt
- Parimate põhikoolide, gümnaasiumide ja kutsekoolide lõpetajate pidulik vastuvõtt
- „Aasta Õppija“
- „Aasta Koolitaja“
- „Aasta Koolitussõbralikum Organisatsioon“
- „Aasta Koolitussõbralikum Omavalitsus“
- Kultuurkapitali valitud silmapaistvad kultuuriinimesed

Raplamaa Külade Liit

- Aasta Küla
- Aasta Sädeinimene

Rapla Maakonna Spordiliit

- Maakonna parim sportlane
- Maakonna parim treener ja võistkond
- Maakonna aasta sportlikum pere

Rapla maakonna Arendus- ja Ettevõtluskeskus

- Aasta Tegu (al 2004)
- Raplamaa parimad ettevõtjad (al 2004)

Rapla Naisselts

- Aasta Ema

Rapla ettevõtlike naiste klubi (EENA)

- Aasta Naine (al 1995)

2.4.2. Elanike kaasamine

- **Omavalitsustele** on seadustega pandud kohustus kaasata elanikke omavalitsuse otsustusprotsessidesse. Selleks on erinevad võimalused - osalemine avalikel aruteludel, volikogu avalikel istungitel, arvamuste avaldamine küsitlustel või veebifoorumites jne.
- **Maakondlik omavalitsusliit** on algatanud omavalitsuste ühisprojekte, tõhustamaks nii omavahelist koostööd kui erinevate sektorite koostööd. Ühiselt on juurutatud omavalitsuste digitaalse asjaajamise ja dokumentide avalikustamise programme.
- Inimeste kaasamine otsustusprotsessidesse on viimastel aastatel suurenenud seoses omavalitsuste **planeerimisprotsessidega** – erinevate arendusprojektide puhul on elanike huvi keskkonnamõju hindamise ja planeeringute avalikustamise osas tuntav. Positiivne on, et elanike seisukohti on ka arvestatud - näiteks elamupiirkondade või karjäärade kavandamisel ning teetrassivalikute puhul.
- Tulemuslik on partnerluspõhimõtete järgmine LEADER programmi raames, kus koostöö toimub kolme sektori vahel – kaasatud on avalik, era- ja mittetulundussektor.
- Raplamaal toimib hea koostöö **ettevõtjate vahel** – aktiivselt tegutsevad piirkondlikud ettevõtjate ühendused, naisettevõtjad, turismiettevõtjad. Raplamaa Omavalitsuste Liidu algatusel toimub 2010.a. I poolaastal omavalitsusjuhtide koolitusprogramm „Koostööoskused kui omavalitsuste edu võti“, kus pearõhk on kaasamisel ning koostööl nii omavahel kui ka teiste

sektoritega. Eraldi käsitletakse KOV ülesannete delegeerimist era- ja kolmandale sektorile. Koolitusprogrammis osalevad peale omavalitsusjuhtide ka SA Raplamaa Arendus- ja Ettevõtluskeskuse töötajad.

Allikas: Raplamaa Omavalitsuste Liit

- **Kodanikeühendused** on viimastel aastatel aktiveerunud seoses Euroopa Liidu struktuurifondide võimaluste avanemisega – koos tehakse arengukavasid, seminare, ühisüritusi, talgud, arendusprojekte jms. Raplamaal on kõikide omavalitsuste dokumendiregistrid ja õigusaktid omavalitsuste kodulehekülgedel kättesaadavad.

- **2008 lõpu seisuga on Raplamaal 680 mittetulundusühingut (MTÜ) ja 11 sihtasutust (SA):**

Korteriühistud ja aiandusühistud - 300

Kultuuri ja haridust edendavad ühingud - 50

Noorte ja laste heaolu edendavad ühingud - 50

Külaseltsid, naiste ühendused, vabatahtlikud tuletõrjeseltsid - 50

Spordiga tegelevad klubid - 60

Seltsinguid ei ole kokku loetud ning paljud neist on ümber registreeritud ka MTÜdeks. Oletuslikult on neid Raplamaal 10-30.

Juuru	Järvakandi	Kaiu	Kehtna	Kohila	Käru	Märjamaa	Raikküla	Rapla	Vigala
27	30	34	78	144	18	92	21	203	18

Tabel 19. MTÜ-d omavalitsuste järgi Allikas: Raplamaa Arendus- ja Ettevõtluskeskus (RAEK)

- Rahvatervise teemadel on maakonnas tegevad 19 MTÜd:

Sotsiaalhoolekanne: Rapla Maakonna Puuetega Inimeste Koda, Rapla Linna Puuetega Inimeste Selts, Kehtna Valla Invaühing, Raplamaa Turvapere, Raplamaa Vaimupuudega Inimeste Ühing, Hingering, Pahkla Camhilli Küla Sihtasutus, Petrula Kristlik Kodu.

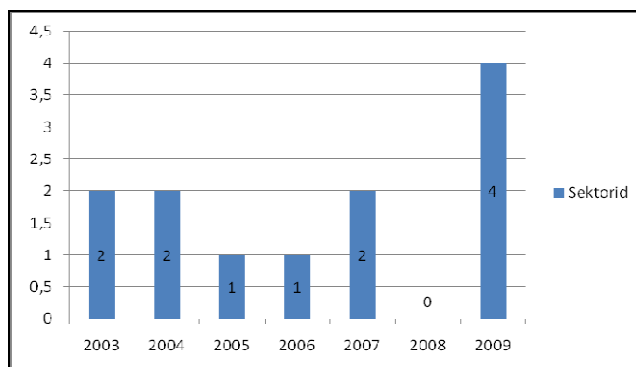
Haigusseeltsid: Eesti Tsöliaakia Selts; Eesti Vaegkuuljate Ühing; Kohila Reumaühing, Raplamaa Diabeetikute Selts.

Tervishoid: Raplamaa Perearstide Selts, Rapla Maakonna Tervishoiutöötajate Ametiühingute Liit.

Tervisedendus: Eesti Tervisedenduse Ühing, Rapla Noorte Nõukoda, Ole Julge (turvalisuse edendamine), Rapla Maakonna Psühholoogiateenistus, Ellu.

2.4.3. Naabrivalve piirkonnad

Raplamaal on 12 naabrivalvesektorit ja aktiivne naabrivalvekoordinaator. Naabrivalvesektorid on kolmes vallas (Rapla, Kohila, Märjamaa). Sektoritesse on haaratud 338 kodu. Märjamaa vallas tegutseb 4 naabrivalvesektorit: Põlli, Teenuse, Ohukotsu ja Mini-Priit; Kohila vallas Angerja-Pahkla ja Aespa Puraviku sektorid; Rapla vallas Tallinna mnt. 43, Palamulla, Valtu, Uusküla, Uusküla-Kullerkupu ja Rõa sektorid.

Joonis 38. Naabrivalvesektorid Raplamaal. Allikas: Eesti Naabrivalve

2.4.4. Kultuurielus osalemise võimalused

➤ **Rahvamajad, teater, kino, kontsert**

Raplamaal on hetkel 19 tegutsevat rahvamaja, millistes on erinevad võimalused ja tingimused. Kino näitamise võimalus on kümmekonnas rahvamajas, kuid aktiivselt kasutavad seda vaid 4-5 rahvamaja. Põhjuseks on külastajate vähesus maapiirkondades. Erinevaid teatrietendusi vahendavad huvilistele pea kõik meie rahvamajad. 2010.a. taaskendunud programm „Teater maale” näitab, et eriti sageli kutsutakse teatreid esinema lastele. Rapla maakonnale on „Teater maale” programmist eraldatud 92 000 krooni, millest pool on aasta 4 esimese kuu etenduste peale juba broneeritud. Tihedalt külastavad teatrid kahte suuremat rahvamaja Raplas ja Märjamaal. Suviste kontsertide jm ürituste toimumiskohaks on suuremad ja väiksemad laululavad, mida meil on kokku 20. Aktiivsemat kasutust neist leiab 4-5.

➤ **Muuseumid**

Raplamaal tegutseb maakonnamuuseumina Mahtra Talurahvamuuseum (kuulub Kulutuuri-ministeeriumi haldusalasse) ja 3 omavalitsustele kuuluvat väikemuuseumit – Sillaotsa Talumuuseum, Järvakandi Klaasimuuseum ja Hageri Muuseum. On veel mõned muuseumitoad, mis ei tegutse eraldi seisvate institutsioonidena. Olemasolevad muuseumid tegutsevad hästi, pakuvad huvitavaid programme ja koostavad sisukaid näitusi. Samas võiks olla nende külastatavus just meie maakonna inimeste (eriti koolide) poolt suurem. Muuseumimaastik võiks olla kirkam. Maakonnas võiks olla rohkem eriilmelisi ja –teemalisi muuseume, mis kaasaks elanikke erinevatesse programmidesse.

➤ **Kirikud**

Lisaks oma põhifunktsioonile toimivad kirikutes nii muusikalised kui ka muud üritused. Luteri kirikuid on Raplamaal 8, apostellik-õigeusu kirikuid 3. Tegutseb veel terve rida muid konfessioone.

➤ **Kultuuriseltsid**

Huviharidusega tegelemiseks on mitmeid võimalusi, käsitööga tegelemiseks seltsing Süstik, kangakudumisetoad, Kandlekoda. Rapla Kulutuurikeskuse juurde kuuluvad Rapla Laulustuudio ja Rapla Õmblustuudio. Raplas tegutseb Kunstiselts (MTÜ), mis korraldab huvilistele erinevaid kursusi. Levinumad näituste toimumise kohad on Rapla Keskraamatukogu ja Rütmani Galerii Raplas ning Mahtra Talurahvamuuseum.

➤ **Raamatukogud**

Raplamaal on 33 rahvaraamatukogu ja lisaks Rapla Keskraamatukogu. Raamatukogude võrgustik on piisav ja hästi toimiv. Kuna sageli täidavad raamatukogud maapiirkondades ka mitmeid teisi funktsioone (on kooskäimis- ja suhtlemiskohaks), siis kannatavad nad sageli ruumikitsikuse käes.

Allikas: Rapla Maavalitsus

3. LASTE JA NOORTE TURVALINE NING TERVISLIK ARENG

3.1. Õpilaste arv haridusasutustes

Rapla maakonnas on

- 6 gümnaasiumi + 1 täiskasvanute gümnaasium
- 12 põhikooli
- 5 algkooli
- 1 erikool

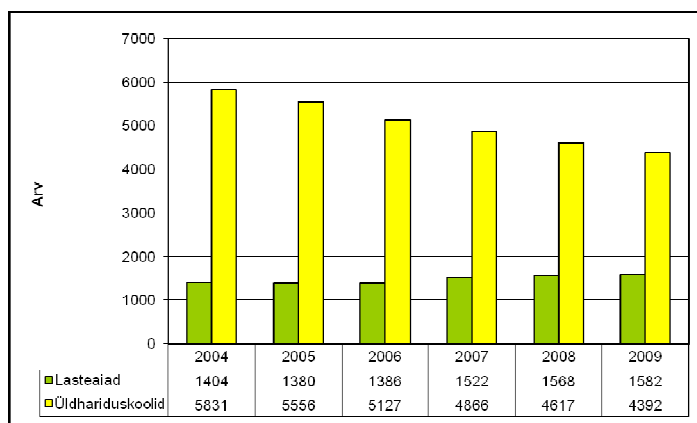
Põhikooli osas õpib 2009/2010 õppeaastal 3536 õpilast ja gümnaasiumi osas 856 õpilast.

Maakonnas on kaks kutsehariduskooli – Kehtna Majandus- ja Tehnoloogiakool ning Vigala Tehnika- ja Teeninduskool. Alu Rahvaõpistu ruumides tegutseb Tallinna Tööstushariduskeskuse rõivaõmblejate Rapla õpperühm.

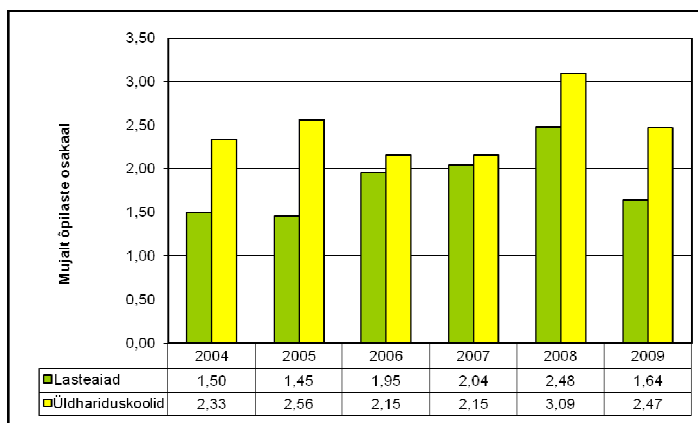
Rakenduslikku kõrgharidust on võimalik omandada Mainori Kõrgkooli Rapla Õppekeskuses.

Lasteaegasid on Raplamaal 30, rühmi kokku 92. Osad lasteaiaid on algkool- või põhikool-lasteaiaid (Alu, Järlepa, Sipa, Hagudi, Kabala, Kodila, Valgu, Varbola). Kõige suurem lasteaed on Kehtna Siller, mille alla kuuluvad rühmad ka Inglise ja Lelles - kokku 9 rühma.

Õpilaste arv üldhariduskoolis on vähenenud viimase 6 aastaga ca 1500 võrra. Lasteaia laste hulk on sama aja jooksul mõnevõrra suurenenud (ca 200). Muijalt tulnud laste osakaal on väga väike (1,45-3%).

Joonis 39. Õpilaste arv lasteaedades ja üldhariduskoolides. Allikas: Rapla Maavalitsus

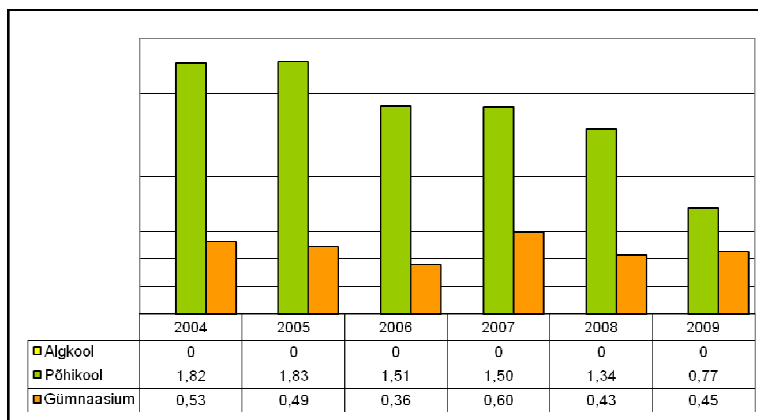

Joonis 40. Mujalt tulnud õpilaste osakaal (%). Allikas: Rapla Maavalitsus

3.2. Koolikohustuse täitmine

Koolikohustuse mittetäitjaid on kõige rohkem põhikoolides (0,8-1,8%). Tendents on koolikohustuse mittetäitmise vähenemise suunas, mis tähendab, et nendele lastele, kel on probleemid, on leitud sobiv võimalus koolis käimiseks. Väikestes algkoolides on lihtsam

õpilastele individuaalselt läheneda, seetõttu on probleemid valdavalt suuremates koolides. Kasutatakse võimalusi suunata probleemsed lapsed väikestesse maakoolidesse (nt Rapla vallas Kodila Põhikooli ja Märjamaa vallas Haimre Põhikooli), kus rakendatakse ka vastavaid õppekavasid. Koolide juures kasutatakse ka lihtsustatud õppekavasid õpiraskustega lastele. Üheks võimaluseks on suunata laps Raikküla Kooli (lihtsustatud õppekava). Probleemsed lapsed võidakse saata ka vastavate otsuste olemasolul erikoolidesse.

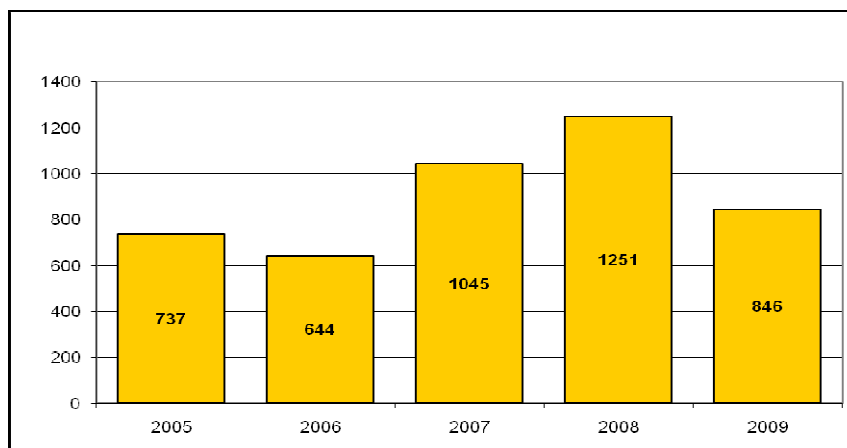
Joonis 41. Seaduses ettenähtud mahus koolis käimine koolitüüpide (põhikool, gümnaasium) lõikes (%).

Allikas: Rapla Maavalitsus

3.3. Probleemid noortega

3.3.1. Noorte süüteod

Noorte poolt toime pandud seadusrikkumiste arv, sh avaliku korra rikkumised, olid tõusuteel 2008. aastani, kuid oluline vähenemine toimus 2009. aastal.

Joonis 42. Noorte süütegude arv. Allikas: Rapla Politseijaoskond

3.3.2. Alaealiste komisjon

Kuni aastani 2008 on alaealiste probleemkäitumise arutamise juhtudes maakonna alaealiste komisjonides (kokku 4: Rapla maakondlik, Juuru, Järvakandi ja Kohila valla komisjonid) näha pidevalt juhtude arvu suurenemist. 2009. aastal on arutatud juhtude arv vähenenud.

Sellele on kindlasti kaasa aidanud mitmed tegurid:

- alaealiste komisjoni poolt maakondlikult koordineeritud ennetav noortetöö, millesse on haaratud riskirühmadesse kuuluvaid (sotsiaalselt probleemsetest oludest, kasvatusraskustega, probleemkäitumisega) ja tavalisi, suuremate probleemideta samaealisi noori inimesi. Metoodiliselt elamuspedagoogikale toetuva noortetöö praktikaga alustati Rapla maakonnas

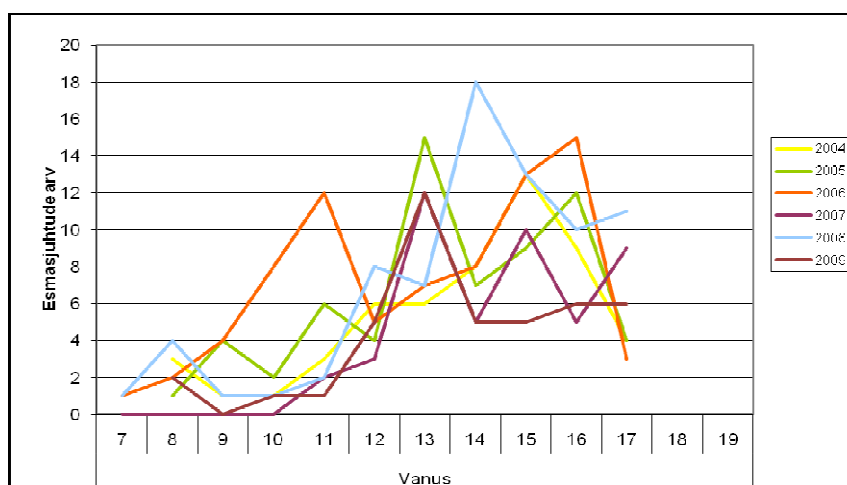
1999. aastal. Kõigis maakonna valdades on olemas õppinud seiklusringijuhid, kes noortega tegelevad, neid suunavad ja toetavad.

Seiklusringide töö ei toimu aastaringelt vaid tsükliliselt. See on seotud rahade eraldamise aegade ja projektitööks võimaldatavate summade suurusega. Erinevates valdades on töö samuti erinevatele teemadele üles ehitatud, nõ ringijuhi nägu. Paremaid tulemusi kriminaalses ennetustöös on saavutanud pikemaajaliselt toimivad seiklusringid.

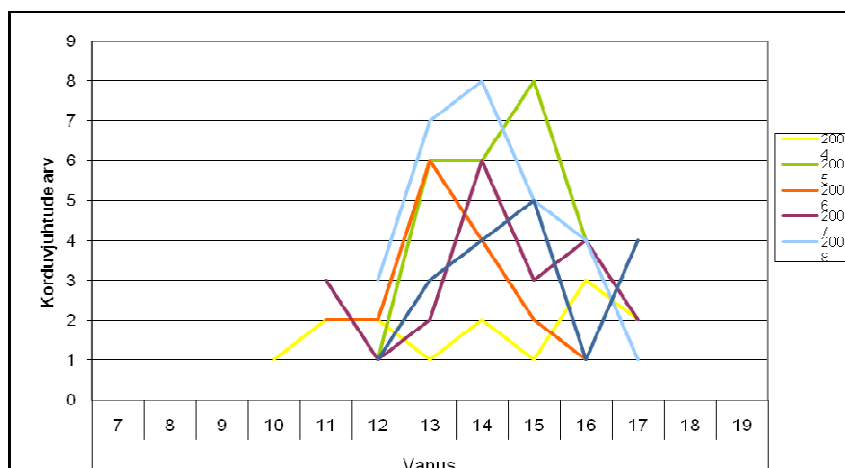
- alaealiste komisjoni poolt on projektitaotluste alusel riigieelarvelistest vahenditest rahastatud iga-aastaselt 8-12 projekti kogusummas 100-200 000 krooni aastas.
- maakonnas toimunud rahvusvahelise võrgustikutöökoostööga „Majakas” pandi alus eri ametkondade ametnike senisest tugevamale omavahelisele koostööle.
- maakonna politseinike poolt koolides läbi viidud erinevatel teemadel õiguskultuuri silmaspidavaid loengutsükkeid.

	Vanus										
	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
2004 Esmajuhud		3	1	1	3	6	6	8	13	9	4
Korduvjuhud				1	2	2	1	2	1	3	2
Kokku	0	3	1	2	5	8	7	10	14	12	6
2005 Esmajuhud		1	4	2	6	4	15	7	9	12	4
Korduvjuhud				1		1	6	6	8	4	
Kokku	0	1	4	3	6	5	21	13	17	16	4
2006 Esmajuhud	1	2	4	8	12	5	7	8	13	15	3
Korduvjuhud					2	2	6	4	2	1	
Kokku	1	2	4	8	14	7	13	12	15	16	3
2007 Esmajuhud	0	0	0	0	2	3	12	5	10	5	9
Korduvjuhud					3	1	2	6	3	4	2
Kokku	0	0	0	0	5	4	14	11	13	9	11
2008 Esmajuhud	1	4	1	1	2	8	7	18	13	10	11
Korduvjuhud						3	7	8	5	4	1
Kokku	1	4	1	1	2	11	14	26	18	14	12
2009 Esmajuhud		2	0	1	1	5	12	5	5	6	6
Korduvjuhud			1			1	3	4	5	1	4
Kokku	0	2	1	1	1	6	15	9	10	7	10

Tabel 20. Alaealiste komisjonis arutatud esmas- ja korduvjuhtude arv vanuse lõikes. Allikas: Rapla Maavalitsus

Joonis 43. Alaealiste komisjonis arutatud esmasjuhud. Allikas: Rapla Maavalitsus

Joonis 44. Alaealiste komisjonis arutatud korduvjuhud. Allikas: Rapla Maavalitsus

3.4. Maakondlik initsiatiiv ja toetused lastele ja noortele

Peamine õpilas- ja noorteürituste rahastaja on Raplamaa Omavalitsuste Arengufondi hariduse osafond. 2008. aastal eraldati taotluste alusel maakondlike aineolümpiaadide ning erinevate õpilas- ja noorteürituste läbiviimiseks ca 275 000 krooni, 2009. aastal ca 300 000 krooni, 2010. aastaks on planeeritud enam kui 350 000 krooni.

Traditsioonilistest üritustest on algkoolide päev, lastekooride festival, klaasikunsti konkurss, tantsumaraton, mälumängud I ja III kooliastmele (sh eesti keele, kirjanduse ja kultuuriloo võistlusmäng), parimate koolisportlaste ja nende treenerite tunnustamine, VesiroosiVISIOON (vabariiklik noorte muusikute konkurss), vabariiklik noorte amatöörfilmifestival. Aktiivselt tegutsevad õpetajate ainesektsioonid, kes korraldavad oma aines maakondlikke aineolümpiaade. Inimeseõpetuse aineolümpiaad, mis on kogu Eestis unikaalne, toimub aastast 1999.

Allikas: Rapla Maavalitsus

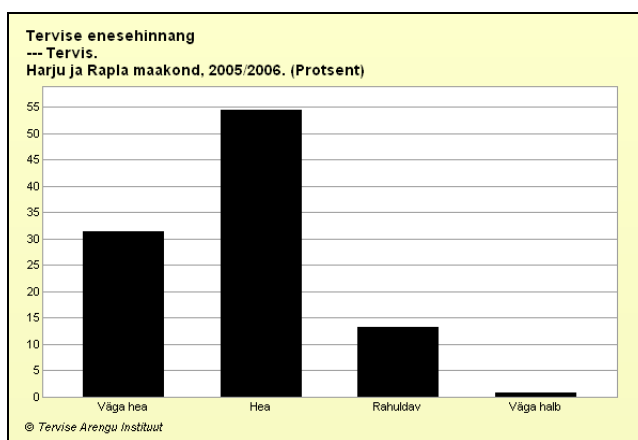
3.5. Laste ja noortega tegelevad asutused

- Rapla Maakonna Spordiliidu alla kuuluvad 38 spordiklubi, millest 29 (76%) tegelevad lastega.
- Avatud noortekeskusi on Raplamaal 8: Rapla, Märjamaa, Kohila, Kehtna, Vana-Vigala, Kaiu, Raikküla, Järvakandi. Kehtna vallas on Keavas ja Inglistel lisaks noortetoad, Märjamaal Sipas ja Varbolas (momendil vaid ruumid, ilma noorsootöötajata) noortetoad, Raikkülas on ruumid olemas nii Kabalas kui Purkus, kuid puudus on noorsootöötajast. 2010. aastaks kevadeks on valmimas ka Juuru, Järvakandi ja Hageri noortekeskuse ruumid.
- Rapla maakonnas on väljastatud 7 tegevusluba kuuele lapsehoiuteenuse pakkujale. Tegu on ainult erasektori esindajatega. Hetkel vastab teenusepakkujate arv maakonna vajadustele – kohti pakutakse rohkem, kui on soovijaid.
- Maakonna kõikides koolides töötavad vastavalt võimalustele huviringid. Huviringide arv varieerub 1 – 30, sõltuvalt koolide suurusest (õpilaste arvust) ja kohaliku omavalitsuse finantseerimise võimalustest. Lastele on koolide juures tegutsevates huviringides osalemine enamasti tasuta.
- Maakonnas töötab 7 huvikooli – Kaiu Muusikakool, Kehtna Kunstide Kool, Kohila Koolituskeskus, Märjamaa Muusika- ja Kunstikool, Rapla Huvikool, Rapla Korvpallikool ja Rapla Muusikakool. Huvikoolides (v.a Rapla Korvpallikool) õpib 2009/2010. õppeaastal 601 õpilast. 7 huvikoolist 6 on munitsipaalasutused, 1 eraomandis olev mittetulundusühing.
- Muusikakoole tegutseb Raplamaal 5 – Raplas, Märjamaal, Kohilas, Kehtnas ja Kaius.
- Kunstikoole on 3 – Märjamaal, Kohilas ja Kehtnas. (Eelmainitud kuuluvad kõik omavalitsustele).

Allikas: Rapla Maavalitsus, Rapla Maakonna Spordiliit

3.6. Laste subjektiivne enesehinnang

Laste terviseuuringuid, mis näitaksid olukorda maakonna tasandil, ei ole tehtud. Üle-eestilise uuringu alusel võib öelda (koos Harjumaa näitajatega), et lapsi, kes peavad oma tervist heaks ja väga heaks on kokku ca 80%. Väga halvaks peab oma tervist 1% lastest.

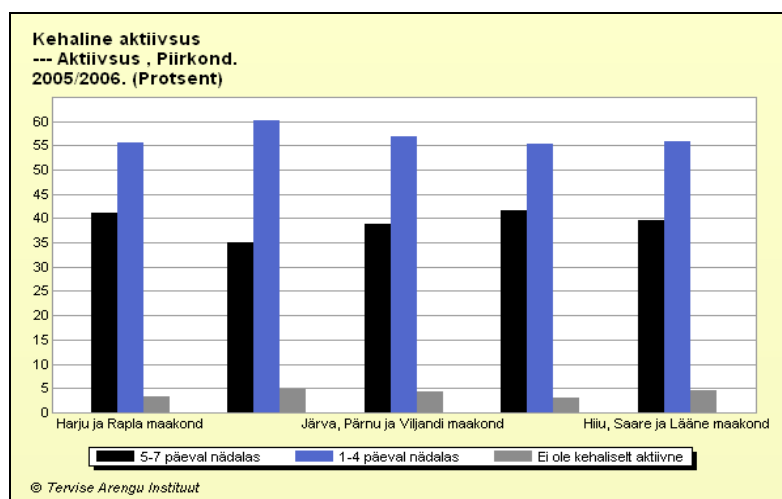
Joonis 45. Kooliõpilaste enesehinnang oma tervisele 2005-2006. Allikas: Tervisestatistika ja terviseuuringute andmebaas (TAI)

3.7. Laste tervisehäired

Õpilaste arv, kellel puudub terviseprobleem, on ligikaudu 70%. Seega 30%-l õpilastest on tervisega probleeme. Eriti torkab silma ala- ja ülekaalu kasv, suurenenud on rühihäired, nägemisega on probleemid viiendikul lastest (üle 20%). Koolis fikseeritud vigastuste arvul on vähenemise trend.

3.7.1. Liikumisaktiivsus

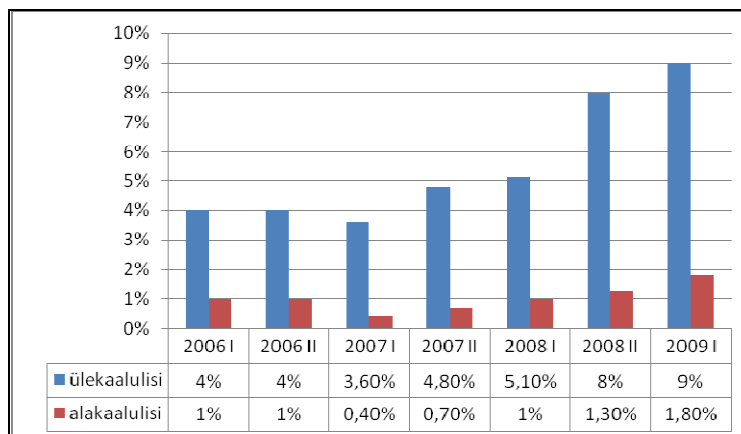
Maakondlikud uuringud teema kohta puuduvad, koos Harjumaa andmetega võib öelda, et liikumisaktiivsus on meil Eesti keskmisest kõrgem, 7 korda nädalas tegelevad sportimisega üle 40% lastest ning kehaliselt mitteaktiivseid on ainult 5%.

Joonis 46. Kooliõpilaste kehaline aktiivsus võrreldes piirkondadega. Allikas: Tervisestatistika ja terviseuuringute andmebaas (TAI)

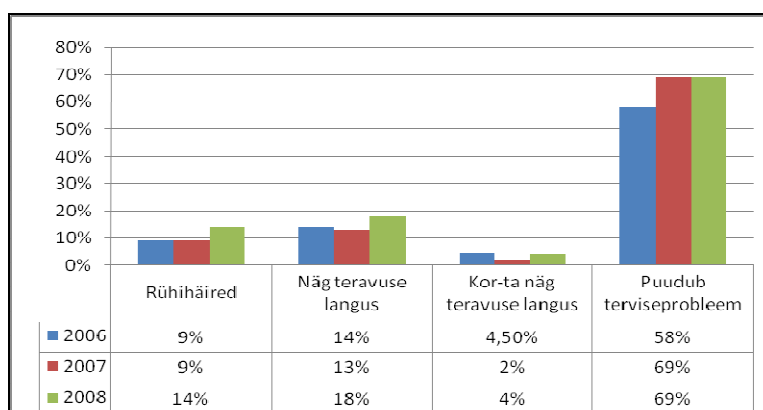
3.7.2. Üle- ja alakaal

Laste ülekaalulisus on üha kasvav probleem kogu maailmas, siin mängib suurt rolli karastusjookide, kiirtoidu ja valmistoitude jõuline pealetung ja istuva eluviisi üha suurenev osakaal.

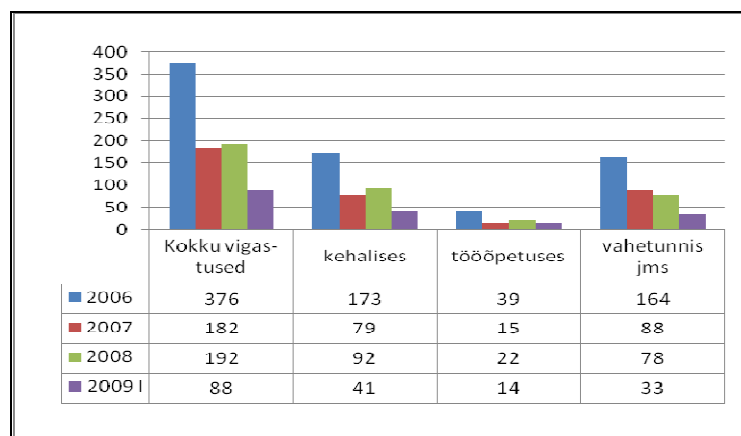
Joonis 47. Koolitervishoiu näitajad: üle- ja alakaaluliste õpilaste osakaal läbivaadatutest. Allikas: Eesti Haigekassa koolitervishoiu statistika

3.7.3. Rühihäired, nägemisteravuse langus

Joonis 48. Rühihäirete, korrigeeritud ja korrigeerimata nägemisteravuse languse ning terviseprobleemideta kooliõpilaste esinemissagedus. Allikas: Eesti Haigekassa koolitervihoiu statistika

3.7.4. Vigastused

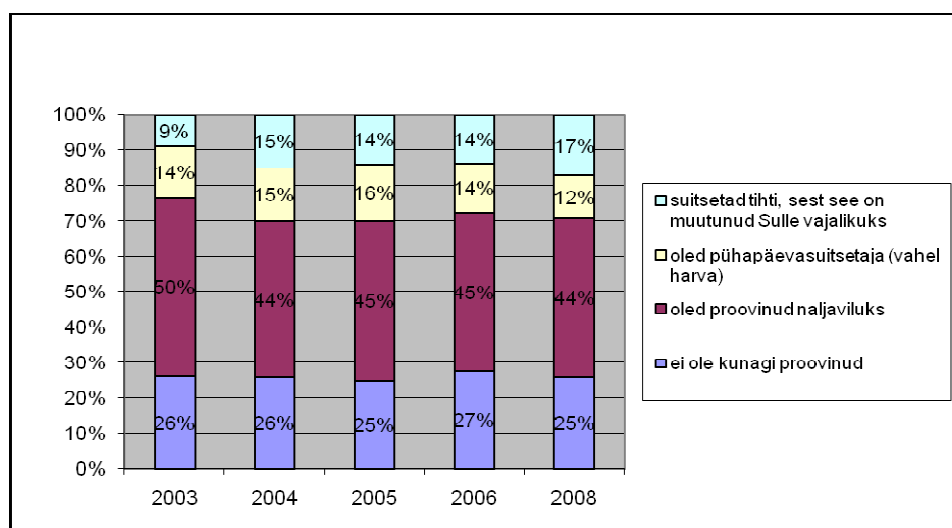
Joonis 49. Kooliõpilaste vigastustuste arv koolis juhtumipõhiselt. 2009.a. I poolaasta andmetega. Allikas: Eesti Haigekassa koolitervihoiu statistika

3.8. Sõltuvusainete kasutamine

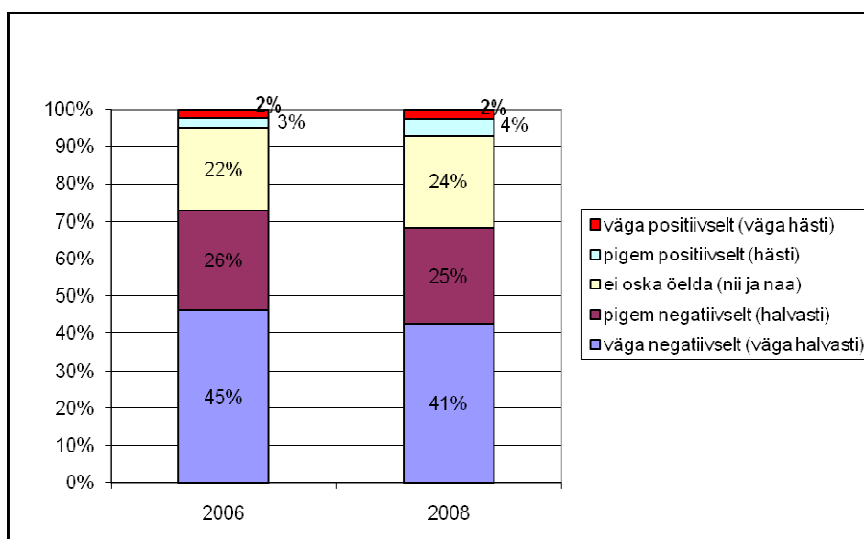
Suitsetamise trend ei ole 5 aasta jooksul muutunud – regulaarsuitsetajaid on 28-30%, umbes veerand õpilastest ei ole üldse suitsu proovinud ning katsetajaid on 44-45%. Suhtumine suitsetamisse on üldiselt negatiivne, kuid 22% lastest ei oma positiivset ega negatiivset seisukohta. See tähendab, et nad võivad olla kergesti mõjutatavad. „Suitsuprii klassi“ kampaania on maakonnas populaarne ning hõlmab 20-30% õpilastest. Kampaania soodustab järjepidevust tervisekasvatustöös ja taunivat suhtumist suitsetamisse.

Suhtumine alkoholi kasutamisse on tunduvalt liberaalsem - ohtlik on see, et 44% õpilastest ei tea, kas suhtuda alkoholi tarvitamisse hästi või halvasti. Alkoholi tarvitamine kooliõpilaste hulgas on 2006 ja 2008. aasta võrdluses suhteliselt samasugune.

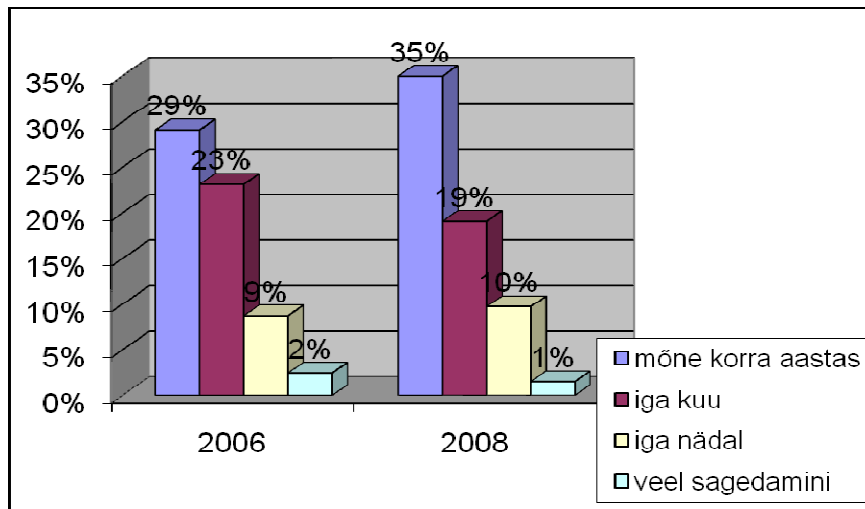
Narkootikumide proovimine on tõusnud aasta aastalt. 13% vastanutest on proovinud narkootikume. Narkootikumide pakkumine on aastate lõikes kõikunud, see on sõltunud müüjate olemasolust ja nende likvideerimisest. Narkootikumidesse suhtumine on väga negatiivne, ometi on 13 % lastest seisukohal, kus nad ei oska öelda välja oma suhtumist - võivad olla kergesti mõjutatavad narkootikumide proovimise ja tarbimise suunas.

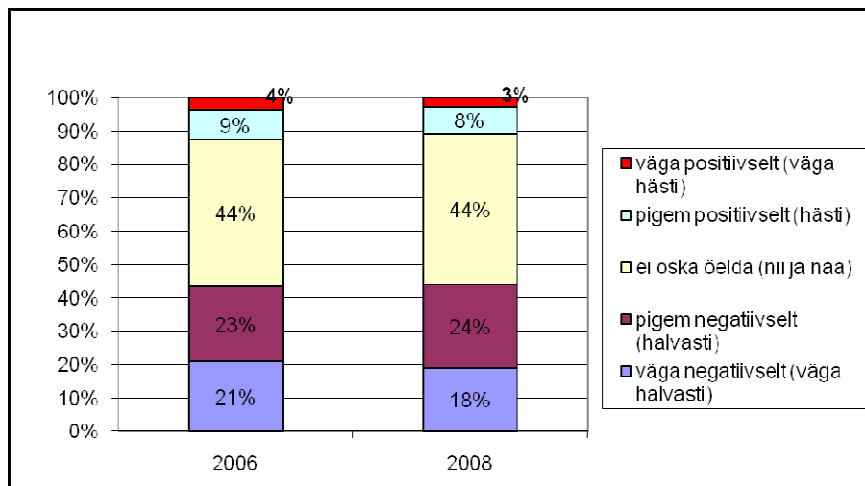
Joonis 50. Rapla maakonna koolinoorte suitsetamine aastate lõikes. Allikas: Rapla Maavalitsus

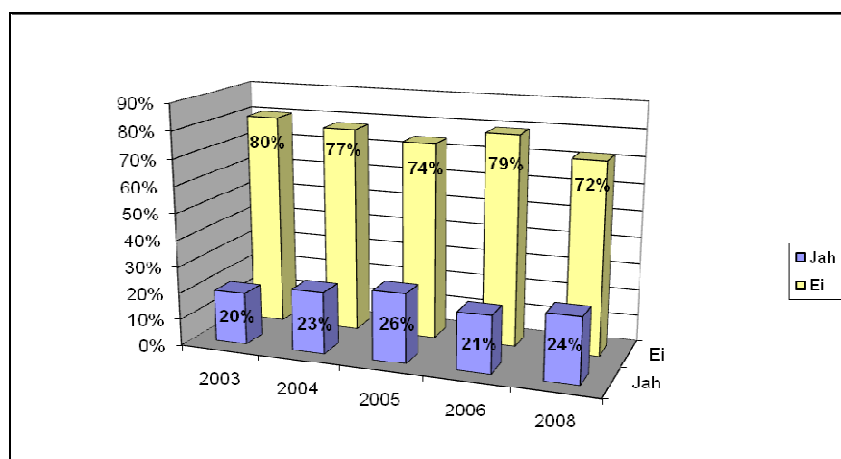
Joonis 51. Rapla maakonna noorte suhtumine suitsetamisse 2006. ja 2008. aastal. Allikas: Rapla Maavalitsus

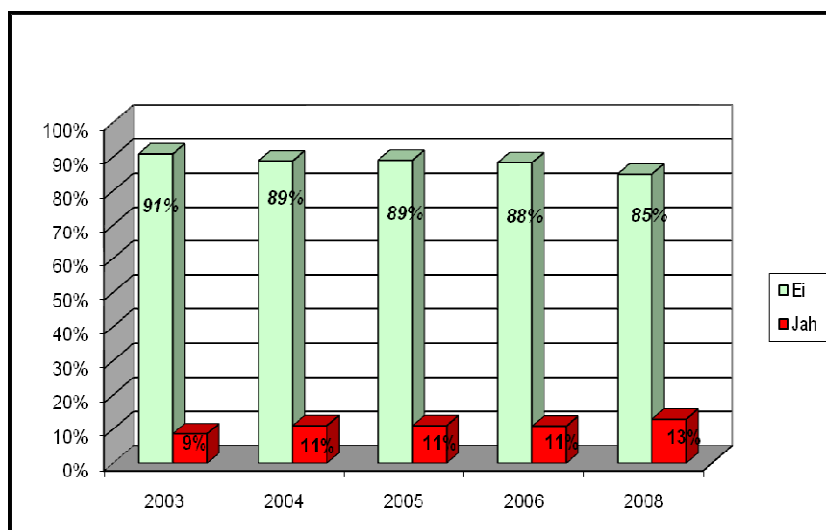
Joonis 52. Rapla maakonna koolinoorte alkoholsete jookide tarbimine 2006. ja 2008. aasta võrdluses.
Allikas: Rapla Maavalitsus

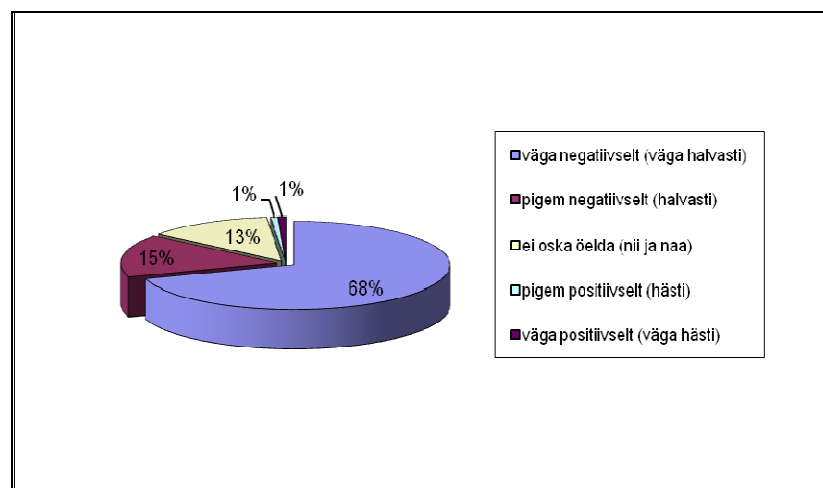
Joonis 53. Rapla maakonna koolinoorte suhtumine alkoholi tarbimisse 2006. ja 2008. aastal.
Allikas: Rapla Maavalitsus

Joonis 54. Rapla maakonna koolinoortele narkootikumide pakkumine aastate lõikes. Allikas: Rapla Maavalitsus

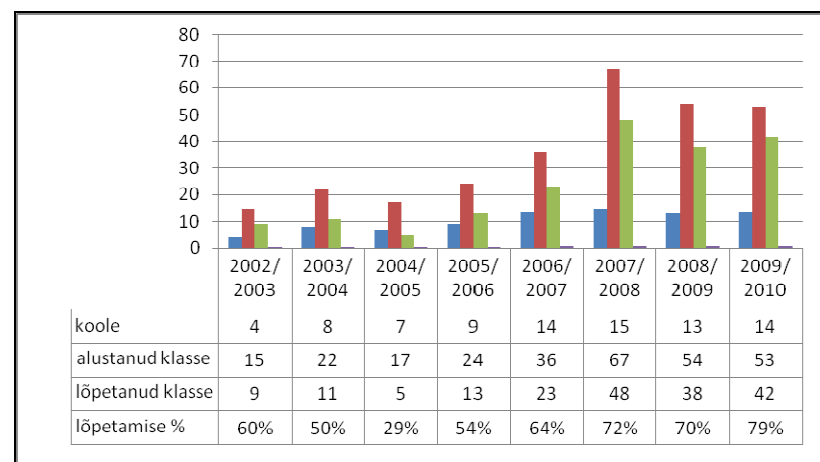

Joonis 55. Rapla maakonna koolinoorte narkootikumide proovimine aastate lõikes. Allikas: Rapla Maavalitsus

Joonis 56. Rapla maakonna noorte suhtumine narkootikumide tarbimisse 2008. aastal. Allikas: Rapla Maavalitsus

Suitsetamisega on raske võidelda, üheks tõhusaks meetodiks on motivatsiooni meetod - kampaania „Suitsuprii klass“, mida on üle-eestiliselt rakendatud 2002. aastast. Raplomaal on kampaania järjest populaarsem, võistluses osaleb viimastel aastatel ca 30% õpilastest. On kooli ja klasse, kus kampaanias osaletakse iga-aastaselt ja kasvab klasside arv, kus suitsetamine on ebapopulaarne.

Joonis 57. „Suitsuprii klassi“ kampaanias osalemine Raplomaal. Allikas: Rapla Maavalitsus.

3.9. Koolitoit

Tegevused Rapla maakonna koolitoidu edendamiseks:

- Koolitoidu parendamiseks on Rapla maakonnas läbi viidud 4 järelvalveprojekt: 1999 ja 2002 Rapla Maavalitsuse ja maavanema eestvõtmisel ning 2005 ja 2010 maakonna südame- ja veresoonkonnahaiguste ennetamise programmi raames.
- Projektide käigus on nõustatud koole menüüde koostamise osas ning sobivama köögiplaneeringu, tööpindade, seadmete ja töövahendite valikul.
- Enamikes koolides prooviti toite, samuti küsiti laste ja personali arvamust koolitoidu kohta.
- Pöörati suurt tähelepanu käte pesule, söögisaali miljöle ja mikroklimalle, söömisvahenditele jms.

Projekti käigus ilmnemise vajakajäämisi:

- Märksõnaks peab saama kooli- ja köögitöötajate vaheline koostöö.
- Lähtuvalt toidupüramiidist vajavad menüüd suuremat tähelepanu tasakaalustamise osas.
- Magustoit on lapsele väga oluline! Magustoitade osatähtsust on vaja tõsta, sest need on liiga ühekülgised. Rohkem on vaja kasutada marju ja puuvilju. Magusatest putrudest on võimalik ahjus valmistada suurepäraseid õhulisi pudinguid, lisades juurde munakollast ja vahustatud munavalget. Lapsed sööksid hea meelega õrnu toorvahte, mida saab valmistada vahustatud vahukoorest, juurde lisades kohupiima, jogurtit, hakukoort ning kamajahu, karamellriivleiba ja -kaerahelbeid, marju ja puuvilju, pähkleid jne.
- Kastmete ja lisandite valikut võiks muuta mitmekülgsemaks. Kartulist, köögiviljadest, pastast ja riisist saab hea tahtmise korral vahelduseks palju erinevaid põhiroogasid valmistada.
- Leiva- ja saiatoodete valikus võiks rohkem olla täisteratootmeid, juurde võiks pakkuda maitsevõid.
- Piimale lisaks tuleks luua alternatiive (vesi, sidrunivesi, kali, mahlajoogid).
- Rohkem tuleks rõhku panna toitade vaheldumisele. Kõikides roogades peaks rohkem kasutama köögivilju ja puuvilju ning marju. Need on väga värvikad, maitserohked, mahlased ja ääretult tervislikud.
- Söömisnõud ja -vahendid ning klaasid vajavad ikka veel osades koolides väljavahetamist.
- Köökide tehnoloogilisi uuendusi tuleb läbi viia tervikule mõeldes ja eelkõige töötajast lähtuvalt. Koka töö peab olema ergonoomiline ja ökonoomne.

Millised muutused on toimunud 10 aasta jooksul:

- Koolikokkade maine on tõusnud - tööd tehakse köögis kaunites ametiriietes ja vääriliste kokanugadega. Nugade hoidmiseks on seintel korralikud magnetribad. Esimesel reidil oli köökides näha kurbi dressipükstes ja kitlites kokki. Halb oli seegi, et nad olid oma töömuredega täiesti üksi jäetud.
- Toimub pidev uuenduskuur nii köögis kui söögisaalis. Algusaastatel oli nukker pilt ka seadmete ja töövahendite osas. Enamikes kohtades kooriti kartuleid käsitsi, suurt puudust tunti ahjust, nõudepesumasina süsteemidest, kasutusel olid vananenud köögi- ja saalinõud. Selles osas oleme suutnud teha kõige suurema ja kiirema hüppe. Enamikes koolides on söömiseks uued kaasaegsed toidunõud.
Kahju, et mõningal juhul on kõige parema varustusega köökides kasutusel pooltooted, mis vajavad ainult soojendamist või valmis desserdid, mida on vaja ainult jagada. Tegelikult tuleb seadmete ja töövahendite olemasolu õigustada mitmekülgse menüüga.
- Koolikokkade teadmiste ja oskuste tase on järjepidevalt kasvanud, tuntakse suurt huvi koolituste vastu. Rapla maakonna kokad on väga usinasti kasutanud töö kõrvalt õppimist Kehtna Majandus- ja Tehnoloogiakooli kaheaastasel toitlustusteenindusõppel. Peale selle on kasutatud enda igapäeva rutiinist välja toomiseks erinevaid lühikoolitusi.
- Rapla maakonna lapsed saavad koolis korralikult kõhud täis. Hea meel on selle üle, et me oleme suutnud säilitada tervisliku sooja koolilõuna parimal kujul.
- Oleme aastaid kogenud, et meie maakonna koolitoit on maitsev ja naturaalne.
- Kaks korda (2007 ja 2009) on konkursil „Parim koolisöökla“ tulnud võitjaks Kivi -Vigala Põhikool (kokk Rutt Rasva).

Kokkuvõtt:

Meil on väga asjatundlikud ja oma tööd armastavad koolikokad, suur arv kokki motiveerivad koolijuhte ja majandusjuhatajaid. Koolikööride ja söögisaalide keskkond on saanud enamikes maakonna koolides 21. sajandile vastava sisustuse. Kõige olulisem, et meie koolilapsed saavad maitstvat, tervislikku ja sooja koolilõunat.

4. TERVISLIK ELU-, ÕPI- JA TÖÖKESKKOND

4.1. Tervist edendavad asutused

4.1.1. Tervist edendavad töökohad

Tervist edendaval töökohal (TET) on tervise edendamine integreeritud ettevõtte igapäevase strateegilise juhtimise osaks.

Tervist edendava töökoha üheks eesmärgiks on vähendada kutsehaiguste ja -tööst põhjustatud haiguste osakaalu, tõsta töötajate terviseteadlikkust, parandada töökeskkonda ning kokkuvõtteks inimeste elukvaliteeti ja töövõimet.

Raplamaal ei ole TET võrgustiku arenguga tegeletud, olemasolevad asutused on ühinenud Tervise Arengu Instituudi initsiatiivil. 2010. aastal hakkavad toimuma koolitused ka maakonna tasandil.

Rapla maakonnas kuuluvad TET võrgustikku 6 asutust:

Rapla Keskraamatukogu (al 2006), G4S (2006), Lääne Poltseiprefektuur (2006), SEB Ühispank (2008) ja Rapla Hooldekeskus (2009) ja Mõisamaa Hooldekodu (SA Hoolekandeadasutused) (al 2009).

Allikas: Tervise Arengu instituut

4.1.2. Tervist edendavad lasteaiad

Rapla maakonnas on 5 tervist edendavat lasteaeda (TEL) 2003. aastast.

- Rapla lasteaed Päkapikk
- Rapla lasteaed Naksitrallid
- Rapla lasteaed Kelluke
- Rapla lasteaed Pääsupesa
- Kehtna lasteaed Siller

Tervist edendavad lasteaiad on juhtinud aastatel 2002-2004 ülemaakondlikke tervisedenduslikke projekte (Eesti Haigekassa) ja aastatel 2007-2009 vigastuste ennetusealaseid projekte, milles on osalenud ka paljud teised lasteaiad. Rapla lasteaias Kelluke ja Kehtna Lasteaias Siller on lastebasseinid, kus kogu maakonna koolieelikud õpivad ujuma.

Tervist edendavate lasteaedade võrgustiku mentor maakonnas on lasteaed Kelluke juhataja Aune Kähär.

4.1.3. Tervist edendavad koolid

Tervist edendavad koolid (TEK) on maakonna kõige aktiivsemad ja tulemuslikumad koolid, osaledes inimeseõpetuse olümpiaadil, tervisedenduslikel konkurssidel (vigastuste- ja uimastiennetuselased), kampaaniates („Suitsuprii klass“), maakondlikel ja koolisiseses TE tegevustes (Kaitse End ja Aita Teist ohutuslaagris jms).

TEK võrgustikus on Raplamaal 11 kooli:

➤ Rapla Vesiroosi Gümnaasium	1998
➤ Kohila Gümnaasium	2001
➤ Kaiu Põhikool	2004
➤ Märjamaa Gümnaasium	2004
➤ Haimre Põhikool	2005
➤ Kabala Lasteaed- Põhikool	2005
➤ Järvakandi Gümnaasium	2005
➤ Laukna Lasteaed- Algkool	2006 (kool likvideeritud 2007)
➤ Varbola Kool	2006

- Raikküla Lasteaed- Algkool 2006 (kool likvideeritud 2009)
- Eidapere Põhikool 2006
- Rapla Ühisgümnaasium 2007
- Raikküla Kool 2007

Tervist Edendavate Koolide mentorid on Pilvi Pregel (Rapla Vesiroosi Gümnaasiumi õpetaja) ja Ülle Rüüson (Rapla Maavalitsuse tervisedenduse spetsialist).

Allikas: Rapla Maavalitsus

4.2. Üldkasutatavad spordirajatised ja terviserajad

- Raplamaal on 9 staadionit – esindusstaadioniks on Kohila Gümnaasiumi staadion, kus toimuvad ka üleriigilised võistlused. Staadion puudub seni Juuru, Järvakandi ja Raikküla vallas. Järvakandis on jalgpallistaadion (jalgpallistaadione maakonnas kokku 7). Multifunktsionaalseid spordiväljakuid on 8.
- Ei ole ühtegi valda, kus ei oleks võimlat. Võimlaid on 21 - Rapla vallas on võimlaid 7, kõige esinduslikumad on uued Rapla Sadolin Spordihoone ja Kohila Spordihoone võimlad, kus saab korraldada ka üleriigilisi võistlusi.
- Lasketiire on kolmes vallas (kokku 4), 4 skateparki, 4 motokrossirada, 2 tehnikaspordirada (kardirada).
- Välikorvpalliväljakuid on 7, välivõrkpalliväljakuid 7 ja rannavolle liivaväljakuid 8 (pooled neist Kehtna vallas).
- Ujulaid on maakonnas 2, ka kahes lasteaia on lastebasseinid (Kelluke ja Siller).
- Järvakandis on vibustaadion.
- Kuusikul lennuväli.
- Ehitusjärgus on Paluküla Puhkekeskus ja Järta terviserada, millest saavad maakonna tervisekeskused, omaette nähtus on Rapla Vesiroosi Gümnaasiumi juures asuv tervise- ja loodusrada.
- Suusarajad: Paluküla suusarajad ja valgustatud mäenõlv (2 km valgustatud rada, 3 km ja 5km rajad); Keava mägede suusarada, Märjamaa terviserajad (1,8 ja 3 km), Järvakandi suusarajad. Suusarajad asuvad ka koolide juures.

Allikas: Rapla Maakonna Spordiliit

- Matkarajad:
 - Kaiu – Kuimetsa - Põlliku matkarada (jalgrattarada)
 - Paluküla liikumisrada (jalgrattarada)
 - Nelja Kuninga Tee (160 km) haarab kolme maakonda- Harju-, Rapla- ja Järvamaad tähistades Jüriöö ülestõusu. Läbib Varbolat, Raikküla, Keavat, Vahastut ja Kuimetsa.
 - Loosalu –Paluküla õpperada (7 km)
 - Kuimetsa karstiala (3 km)
 - Pae karstiala
 - Jalase- Sõbessoo matkarada (2 km)
 - Raikküla rada (3 km), algab Raikküla bussipeatuse parklast. Pakamäe orus on puhke- ja lõkkekoht.
 - Vana-Vigala looduse õpperada
- Ratsutamise võimalused:
 - Maasikmäe talu ratsamatkad
 - Ratsutamisklubi "Sõber" Kehtna tall
 - Madise talu Lau küla
 - Kuusiku tall
 - Vinguti-Juurimaa talu Märjamaa vald
 - Elupuu talu Lipametsa küla, Raikküla vald
- Jalgrattarajad - valminud on ka rattaradade kaartidekomplekt

Raja nr	Marsruut	Pikkus
161	Rattaga ümber Rapla	68 km
162	Rapla - Rabivere - Rapla	53 km
163	Kaiu - Kuimetsa - Põlliku	35 km
164	Kohila - Hageri - Kohila	30 km
165	Kohila - Pahkla - Loone	35 km
166	Lelle - Lungu - Käru	35 km
167	Vigala - Avaste - Vängla	25 km
168	Rattaga ümber Märjamaa	33 km
169	Laukna - Maidla	24 km
170	Järvakandi - Lokuta - Eidapere	31 km
171	Juuru - Mahtra - Järlepa - Pirgu - Härgla - Juuru	33 km
172	Rapla - Kehtna - Keava - Inglise - Rapla	44 km
173	Rapla - Kuusiku - Kabala - Purku - Rapla	35 km
174	Sillaotsa - Velise - Päärdu - Kilgi - Sillaotsa	25 km
175	Rapla - Jalase - Ohukotsu - Kuusiku - Rapla	40 km
176	Vigala - Kaguvere - Teenuse - Vigala	29 km
177	Toosikannu - Jõeküla - Kullimaa - Toosikannu	31 km
178	Kehtna - Kalbu - Vastja - Keava - Kehtna	25 km

Tabel 21. Jalgrattamarsruudid Raplamaal. Allikas: Rapla Maavalitsus

4.3. Transport ja teedevõrk

Rapla maakonna ühistranspordi aastane töömaht on 1,15 miljonit liinikilomeetrit.

Liinivõrgu tihedus on võrreldes teiste maakondadega üks hõredamaid ja see on 403 liinikilomeetrit ruutkilomeetrile aastas.

Seda suhteliselt hõredamat maakonnaliinivõrku toetavad maakonda läbivad kaugliinid, maakonda läbiv raudtee ja valdade õpilasliinid.

2009. aastal teenindati maakonnaliinidel 417,7 tuhat reisijat, kes sõitsid kokku 5671,4 tuhat reisijakilomeetrit.

Keskmine reisi pikkus oli 13,6 kilomeetrit. Keskmine reisi pikkus on viimastel aastatel suurenenud, mis tähendab, et lühemate vahemaade läbimiseks on ühistransporti hakatud vähem kasutama.

Kui reisijate arv maakonnaliinidel on viimasel kümnendil näidanud pidevat vähenemist, siis 2009. aastal reisijate arv meie maakonnas võrreldes 2008. aastaga suurenes.

Loodame, et ühistransporti kasutavate inimeste arv on stabiliseerunud.

Reisijatele mugavamate ja loogilisemate sõidugraafikute ettevalmistamisega tegeleb maavalitsus koostöös valdadega.

Projekti „BalticClimate” raames tehti reisijate küsitlus, millega selgitati reisijate tegelikud vajadused ja soovid liiklemiseks ühest punktist teise. Töö lõppeesmärgina peaks tekkima ühistranspordi liikumise loogiline maatriks, mida juurutades peaks ühistranspordisüsteem muutuma reisijatele oluliselt ratsionaalsemaks.

Hetkel on probleemiks maakonnaliini busside keskmine vanus, mis on 13,1 aastat.

Kuigi meie vedajad jõudumööda uuendavad oma bussiparki, on see tegevus raskendatud, sest viimased majandusaastad on vedajad lõpetanud olulise kahjumiga.

Allikas: Rapla Maavalitsus

4.4. Keskkonna mõjurid

Elanikkonna kindlustamine ohutu ja tervisliku joogiveega on üks ühiskonna prioriteete. Igaühe õigus veele võimaldab realiseerida inimese õigust elule, tervise kaitsele ja inimväärikusele. Raplamaal põhineb vesivarustussüsteem põhjaveel, kuid osa elanikke tarbib vett ka maapinnalähedastest kaitsmata veekihtidest.

- Veemajandus Raplamaal on viimastel aastatel oluliselt muutunud. On rajatud uusi ja laiendatud ning uuendatud olemasolevaid ühisveevärke. Raplamaal on hetkel 64 tegutsevat joogiveevärki. On seitse veevärki, mille tootmismahd on üle 101 m³/ööpäevas. Seitsmeteistkümnel ühisveevärgil on olemas raua- ja lõhnaärastuse puhastusseade. Joogivee kvaliteedi parandamiseks on tehtud järgmist: Valgu Lasteaed- Põhikooli veevärk on liidetud Valgu küla ühisveevärgiga, Kasti, Varbolasse ja Lauknale ehitati uued puurkaevud, Hagudi Lasteaed- Põhikooli puurkaev lülitati välja ja ühendati Hagudi asula ühisveevärgiga, Kuusiku aleviku puurkaev ühendati Ira külaga ja sinna paigaldati pöördosmoosiseade, mis parandas fluoriidi probleemid. Märjamaal ühendati Oru, Jaama ja Raua trassid. Veemajanduses on ees (üle 2000 elanikuga asulatest) Kohila projekti lõpuleviimine (töödega alustatakse 2010 suvel). Teiste üle 2000 elanikega asulate veemajandus on maakonnas rekonstrueeritud.
- Veekvaliteet on aastatega keemiliste näitajate osas paranenud. 2009. aastaks on tunduvalt suurenenud elanike arv, kes tarvitavad tervisele ohutut ja kvaliteedinõuetele vastavat joogivett. Epidemioloogiliselt ohtlikke olukordi, mis on seotud ebakvaliteetse joogivee ja kanalisatsiooni avariidega, viimastel aastatel esinenud ei ole.
- Ametlikke avalikke randasid ja supluskohti Raplamaal ei ole registreeritud, kuid teadaolevaid ujumispaiku hakkab Terviseamet 2010. aastal siiski kaardistama.

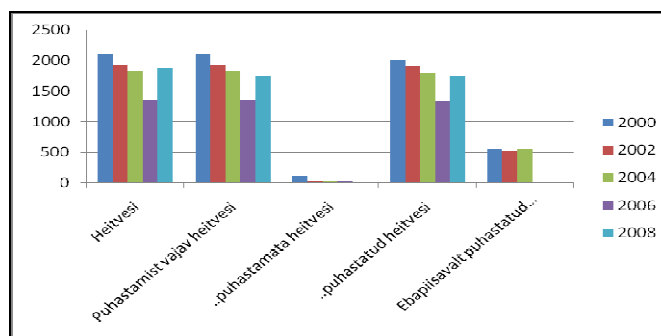
	2004		2005		2006		2007		2008		2009	
	Kokku	ei vasta	Kokku	ei vasta	Kokku	ei vasta	Kokku	ei vasta	Kokku	ei vasta	Kokku	ei vasta
Mikrobioloogilised analüüsid	769	16	768	6	758	27	721	24	621	16	399	14
Keemilised analüüsid	510	31	694	70	870	59	673	56	336	38	231	15
Indikaator-analüüsid	1323	136	1601	197	1434	183	1385	175	1085	133	766	81
Ind. hinnangulised analüüsid	869	120	1048	199	940	216	879	137	731	79	455	53

Tabel 22. Veeproovid 2004-2009. Allikas: Terviseamet

Raplamaal on puhas loodus ja tervislik elukeskkond. Looduskeskkonna poolest on Rapla maakond rikas, kuid seda tähelepanelikumalt peab jälgima võimalikke ohtusid ja neid ennetama.

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Orgaanilised reoained BHT7*	95	76	70	52	46,58	71,05	54,7	54,0	35,28
Heljum	57	47	48	31	26,53	26,58	26,34	30,74	23,86
Üldlämmastik	30	23	18	27	26,16	42,15	52,31	71,39	33,8
Üldfosfor	6	4	3	4	3,95	3,69	4,53	5,64	2,83
Naftasaadused	-	-	-	-	-	-	-	..	..

Tabel 23. Pinnaveekogudesse juhitud puhastamist vajava vee reostuskoormus. Allikas: Statistikaamet

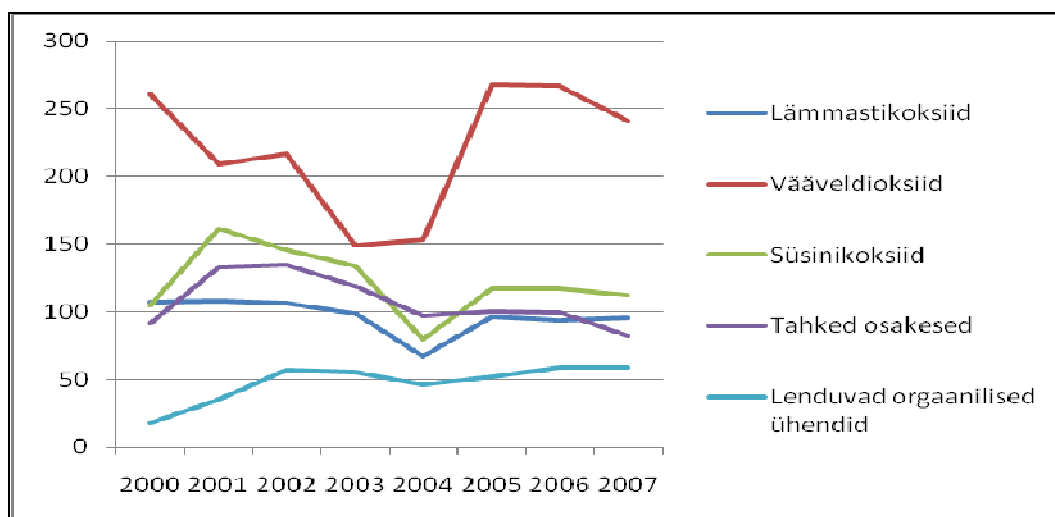
Joonis 58. Heitvee puhastamine. Allikas: Statistikaamet

- Kaitsealade võrgustik on välja arendatud ning piisav.
- Jäätmemajandust on arendatud vastavalt maakonna arengukavas plaanitule ning esmased eesmärgid on saavutatud (toimiv jäätmejaamade võrgustik).

1	Järvakandi alev	Jäätmete kokkukandepunkt
2	Kohila vald	Kohila jäätmejaam
3	Märjamaa vald	Märjamaa jäätmejaam
4	Rapla vald	Rapla jäätmejaam

Tabel 24. Rapla maakonna jäätmejaamad. Allikas: Keskkonnaministeerium

- Õhusaaste on probleemne suurkatlamajade mõjualas (vääveldioksiidi hulk). Täiustatakse Salutaguse Pärmitehase õhusaaste ennetusmeetmeid. Elanikkond reageerib väga tõsiselt põllumajandusest (loomakasvatus) tulenevale õhusaastele. Jätkuv trend on aktiivne osalemine keskkonda mõjutavate projektide keskkonnamõju hindamise avalikel koosolekutel, probleemide püstitamine, tegevuste vaidlustamine, kohtust lahenduste otsimine. Olgu siis tegu kaevanduste või teetrosside valikuga. See näitab kodanikeühiskonna arengut ja võimalike ohtude varast teadvustamist.

Jonnis 59. Õhu saastamine paiksetest saasteallikatest. Allikas: Statistikaamet

4.5. Kuritegevus

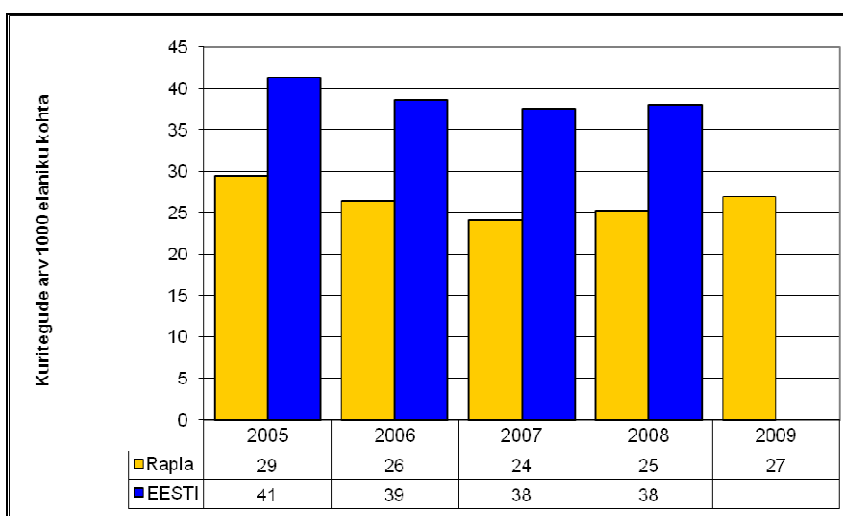
4.5.1. Kuriteod

Kuritegude arv on võrreldes Eestiga Raplamaal oluliselt väiksem kuid kuritegude arvu tõusutrend on olemas. Kui varavastaste kuritegude arv on Raplamaal väiksem Eesti keskmisest, siis isikuvastaste kuritegude arv on suurem ja eeskätt annab siin tooni kehaline väärkohtlemine.

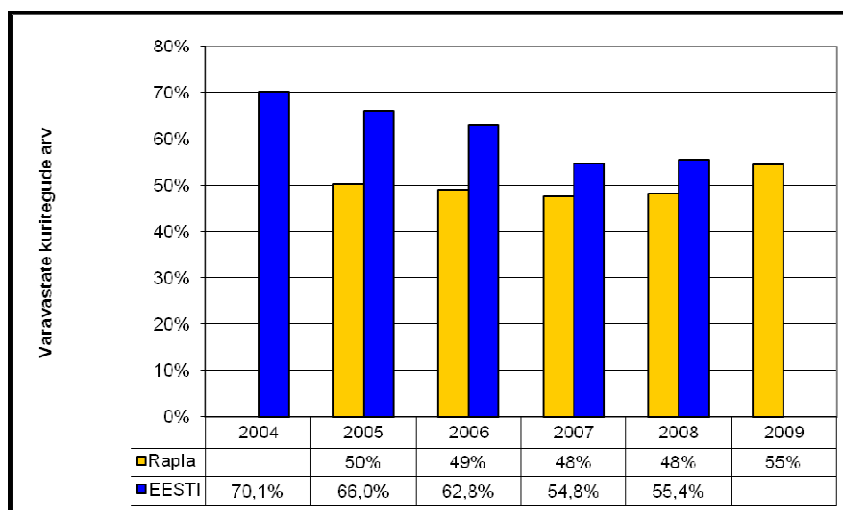
	2008	2009
Kuriteod kokku:	1043	1083
I raskusaste:	36	21
II raskusaste:	1007	1062
Isikuvastased kuriteod		
Tapmine		1
Mõrv		

Surma põhjustamine ettevaatamatusest	22	15
Raske tervisekahjustuse tekitamine	1	
Kehaline väärkohtlemine	155	164
Piinamine		
Ohtu asetamine	1	
Abita jätmine		
Vabaduse võtmine seadusliku aluseta	1	1
Varavastased kuriteod		
Vargus	382	502
Röövimine	12	3
Omastamine	12	12
Väljapressimine	1	

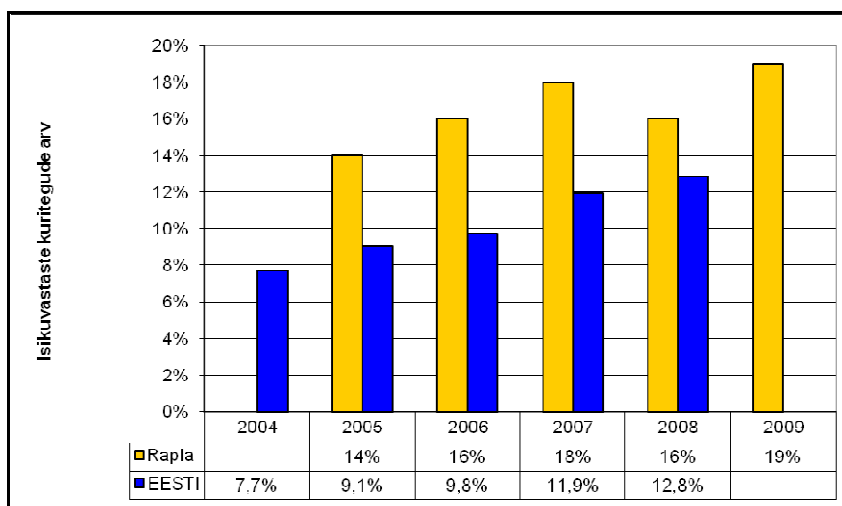
Tabel 25. Kuritegude arv 2008-2009. Allikas: Justiitsministeerium

Joonis 60. Kuritegude arv 100 000 elaniku kohta. Allikas: Justiitsministeerium

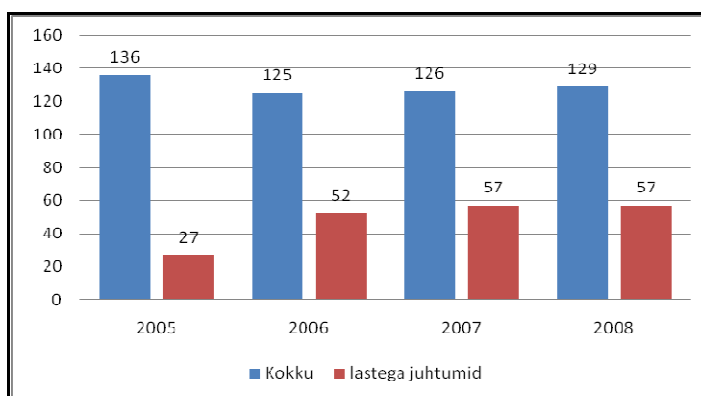
Joonis 61. Varavastaste kuritegude osakaal kõigist kuritegudest. Allikas: Justiitsministeerium

Joonis 62. Isikuvastaste kuritegude osakaal kõigist kuritegudest. Allikas: Justiitsministeerium

4.5.2. Perevägivald

Alates 2004. aasta keskpaigast kaardistatakse kõik perevägivaldajuhtumid. Rapla maakonnas on arenenud ohvriabi teenus, inimesed julgevad järjest enam pöörduda abi saamiseks.

Joonis 63. Perevägivaldajuhtumite pöördumised 2005-2008. Allikas: Ohvriabi

4.5.3. Kriminaalhooldus

Kui varem oli kriminaalhooldusaluste seas domineerivateks roolijoodikud, siis viimastel aastatel on juurde tulnud teemaks kehaline väärkohtlemine.

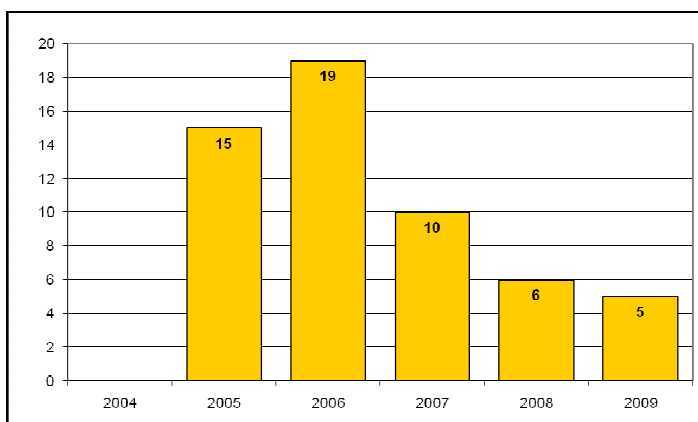
	2007	2008	2009
Hooldusaluseid	292	274	260
Sh alaealisi	15	6	3
Sh roolijoodikud	120	101	78
Sh Kehaline väärkohtlemine		56	53
Sh Salajased vargused		73	71
Sh Narkootikumide käitlemine	6	10	14
Peamised karistused	KarS§424; KarS§199	KarS§424; KarS§199	KarS§199; KarS§121

KarS§424 – korduv alkoholijoobes sõit, KarS§199- vargus, KarS §121 - kehaline väärkohtlemine

Tabel 26. Kriminaalhooldusaluste arv 2007-2009. Allikas: Kriminaalhooldusosakond

4.5.4. Liikluskuriteod ja -õnnetused

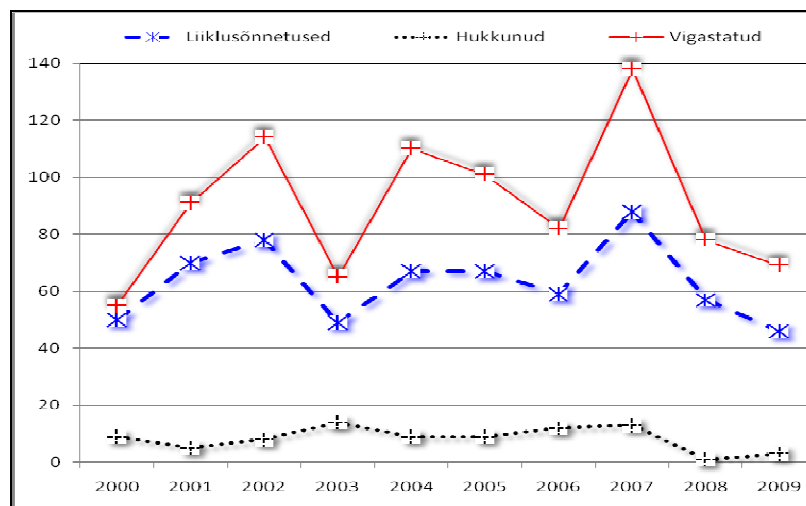
Liikluses vigastatute ja hukkunute arv on viimastel aastatel vähenenud (põhjusteks majanduslikult raske aeg - autode hulga vähenemine, noorte juhtide osakaalu vähenemine). Hea näitaja on see, et joobes juhtide osakaal on pea neljakordselt vähenenud võrreldes aastaga 2006.

Joonis 64. Liikluskuriteod ja -õnnetused, joobes juhtide osakaaluga (%). Allikas: Justiitsministeerium

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Liiklusõnnetused	50	70	78	49	67	67	59	88	57	46
Hukkunud	9	5	8	14	9	9	12	13	1	3
Vigastatud	55	91	114	65	110	101	82	138	78	69
vigast/1hukk	6,1	18,2	14,3	4,6	12,2	11,2	6,8	10,6	78,0	23,0

Tabel 27. Liiklusõnnetuste, hukkunute ja vigastatute arvud. Allikas: Maanteeamet

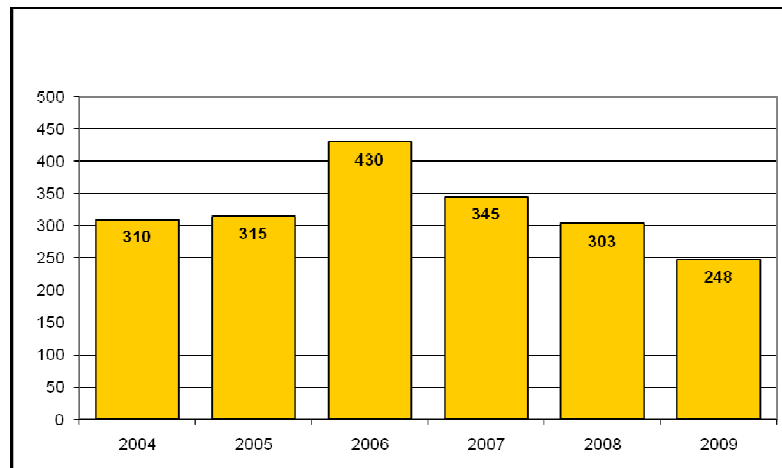

Joonis 66. Allikas: Maanteeamet

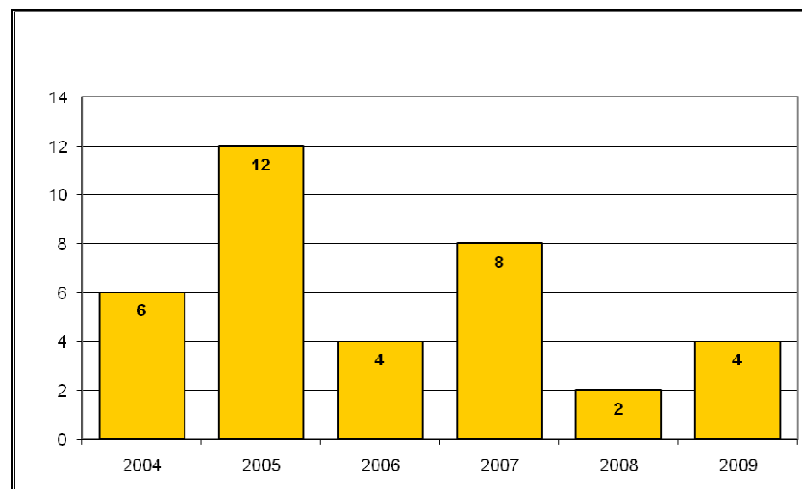
4.6. Tuleõnnetused

Tulekahjude ja tulesurmade arv näitab maakonnas langustrendi. Alates 2006. aastast toimib üle-eestiline ennetusprogramm ja kõikides päästeosakondades on ametis ennetustöö spetsialistid. Alates 2009. aastast on suitsuandur kodudes kohustuslik, 55% kodudest olid Raplamaal kaetud anduritega juba 2008. aastal. Raplamaal on nii ennetus- kui päästetöö väga heal tasemel.

Raplamaal on 12 vabatahtlikku päästekomandot: Kaiu vallas Kaiu, Kuimetsa ja Vahastu abikomandod, Kärü vallas Kärü abikomando, Kehtna vallas Kehtna Päästeteenistus ja Lokuta Vabatahtlik Tuletõrjeselts, Raikküla vallas Raikküla Vabatahtlik Tuletõrjeselts, Märjamaa vallas Valgu, Kasti ja Varbola abikomando ning Laukna Pritusmeeste Selts, Vigala vallas Vana-Vigala abikomando.

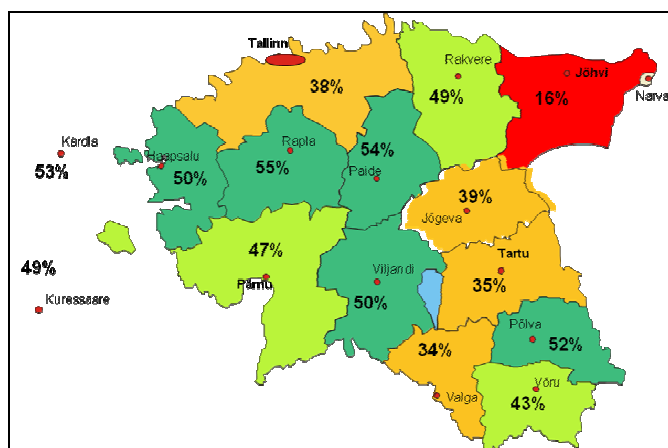
Joonis 67. Tulekahjude arv. Allikas: Päästeamet

Joonis 68. Tules hukkunute arv Raplomaal. Allikas: Rapla päästeosakond

	2004		2005		2006		2007		2008		2009	
VALD	TK	H	TK	H	TK	H	TK	H	TK	H	TK	H
Juuru	8	-	9	-	11	-	16	-	10	-	12	-
Järvakandi	18	-	12	-	17	-	22	-	15	-	9	-
Kaiu	9	1	7	2	17	1	5	1	9	-	6	-
Kehtna	30	1	28	-	61	-	27	1	25	-	28	-
Kohila	66	1	72	4	101	-	91	1	80	-	59	2
Käru	5	-	4	-	3	-	3	-	7	1	3	-
Märjamaa	79	2	66	4	89	1	74	2	53	-	60	1
Raikküla	18	-	9	-	21	1	17	-	16	1	7	1
Rapla	62	1	97	2	86	1	73	3	73	-	59	-
Vigala	15	-	11	-	24	-	17	-	15	-	5	-
Kokku	310	6	315	12	430	4	345	8	303	2	248	4

Tabel 28. Tulekahjude (TK) ja tules hukkunute (H) arvud omavalitsuste lõikes. Allikas: Rapla päästeosakond

Joonis 69. Suitsuanduritega kaetuse % maakondade lõikes 2008. Allikas: Päästeamet

4.7. Tööõnnetused

Esialgselt statistilisi andmeid vaadates võib jääda mulje, et tööohutuse seisukohalt on toimunud suured muutused, kuna võrreldes 2008. aastaga toimus tööõnnetusi 2009. aastal ligikaudu poole vähem. Tööõnnetuste arvu järsu vähenemise taga võib olla mitmeid tegureid. Üheks neist on töokeskkonna järelevalve tõhustamine tööinspeksiooni poolt ning teiseks tööandjate arvu vähenemine. Viimase aasta jooksul on tööandjate arv Rapla maakonnas vähenenud kolmandiku võrra. Sellest tulenevalt on vähenenud ka töötajate arv.

	Tööõnnetusi kokku					
	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Rapla mk	493,7	429,0	460,0	477,8	475,4	256,1

Tabel 29. Tööõnnetused maakonna lõikes 100 000 töötaja kohta 2004-2009 (v.a. väljaspool Eestit toimunud tööõnnetused) Allikas: Tööinspeksioon

Kutsehaiguste kõigil juhtudel oli tegemist ülekoormusest põhjustatud kutsehaigestumistega. Tööst põhjustatud haigestumised (TPH) on samuti põhjustatud ülekoormusest, vaid ühel juhul oli tegemist allergiaga (2007.a registreeritud).

	2007	2008	2009	Üldkokkuvõte
TPH Rapla maakonnas	2	2	1	5
% Eesti kohta	0,80%	0,80%	0,70%	0,80%
KH Rapla maakonnas	3	1	1	5
% Eesti kohta	4%	1,30%	1,30%	2,20%

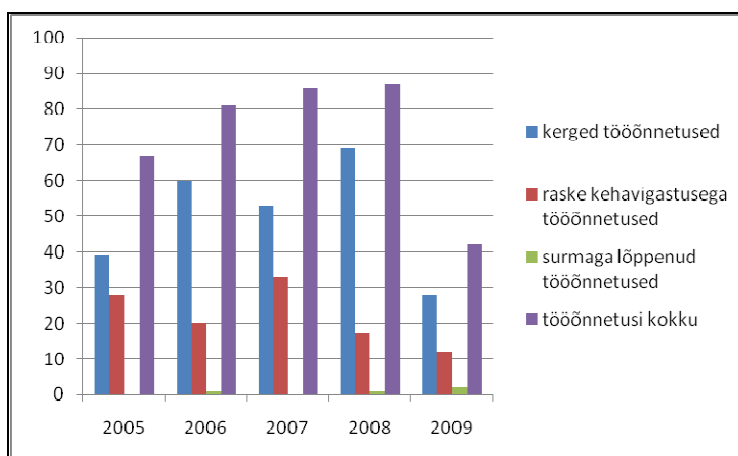
Tabel 30. Kutsehaiguste (KH) ja tööst põhjustatud haigestumiste (TPH) juhud. Allikas: Tööinspeksioon

Turule on jäänud ettevõtted, kes on suutnud oma töokeskkonda turvalisemaks muuta: vanad seadmed kaasaegsemate vastu välja vahetada ning töötajaid piisavalt motiveerida, et nad järgiksid töokeskkonna osas töötervishoiu ja tööohutuse nõudeid.

Ehitusbuum on möödunud, millest tulenevalt on töokeskkond paranenud ka ehitustel. Tööandjatel on võimalik valida töötajaid ja hinnata nende kvalifikatsiooni. Rohkem hinnatakse ehitise kvaliteeti kui valmimise kiirust.

Loomakasvatuses on Euroopa Liidu toetusel valminud uued farmid, mis on sisustatud vastavalt töokeskkonna ohutusnõuetele. Samuti on tööandjal võimalik seoses tööpuudusega leida endale kvalifitseeritumaid töötajaid.

Tööohutus paraneb kui paraneb töötajate ja tööandjate teadlikkus. Töötajad püüavad täna teha oma tööd võimalikult hästi, et mitte kaotada töökohta. Ilmselt on ka see üheks põhjuseks, miks tööohutuse statistilised näitajad on paranenud.

Joonis 70. Tööõnnetused aastatel 2004-2009 Raplamaal. Allikas: Tööinspeksioon

4.8. Kõrgendatud riskiga objektid

Raplamaal on üksikud tööstused, mis tegelevad kemikaalidega ja seetõttu on kõrgendatud riskiga objektide nimistus. Nendeks on Sadolin AS ja Ingle AS. Ülejäänud objektid on kütusetanklad.

Ettevõtte	Aadress	Tegevusala	Kategooria määramise aluseks olev kemikaal
Rapla vald			
ES Sadolin AS	Kastani 7 Rapla, Raplamaa	Värvide ja puidukaitsevahendite tootmine	White spirit, etüülatsetaat, butüülatsetaat, etanool, toluen, ksüleen, butanool
Ingle AS Valtu ladu	Valtu k, Rapla vald, Raplamaa	Kemikaalide ja tooraine import, ladustamine ja edasimüük	Ammooniumnitraat, kaaliumnitraat, metanool, naatriumhüdroksiid
Hepa OÜ Rapla I tankla	Viljandi mnt 124, Rapla	Mootorikütuste müük	Bensiin, diiselmüük
Hepa OÜ Rapla II tankla	Tallinna mnt 2 A, Rapla	Mootorikütuste müük	Bensiin, diiselmüük
Hepa OÜ Seli tankla	Seli k, Rapla v, Raplamaa	Mootorikütuste müük	Bensiin, diiselmüük
Lukoil Eesti AS rapla tankla	Kastani 9 Rapla, Raplamaa	Mootorikütuste müük	Bensiin, diiselmüük
Neste Eesti AS Rapla tankla	Tallinna mnt 1 Rapla, Raplamaa	Mootorikütuste müük	Bensiin, diiselmüük
Järvakandi vald			
Tulihein OÜ Eidapere tankla	Eidapere tee 3, Järvakandi v, Raplamaa	Mootorikütuste müük	Bensiin, diiselmüük
Kehtna vald			
Ingle AS Inglise ladu	Inglise k, Kehtna vald, Raplamaa	Kemikaalide ja tooraine import, ladustamine ja edasimüük	Lämmastikhape, ammoniaak
Hepa OÜ Kehtna tankla	Kehtna, Kehtna v, Raplamaa	Mootorikütuste müük	Bensiin, diiselmüük
Märjamaa vald			
As Comser Laukna tankla	Laukna k, Märjamaa v, Raplamaa	Mootorikütuste müük	Bensiin, diiselmüük
Lukoil Eesti AS Märjamaa tankla	Uus tn 6 Märjamaa, Märjamaa v, Raplamaa	Mootorikütuste müük	Bensiin, diiselmüük
Statoil Eesti AS Märjamaa tankla	Orgita k, Märjamaa v, Raplamaa	Mootorikütuste müük	Bensiin, diiselmüük
Kohila vald			
Statoil Eesti AS Urge tankla	Urge k, Kohila v, Raplamaa	Mootorikütuste müük	Bensiin, diiselmüük
Hepa OÜ Kohila tankla	Viljandi mnt 2A, Kohila, Raplamaa	Mootorikütustemüük	Bensiin, diiselmüük
Käru vald			
Hepa OÜ Käru tankla	Käru k, Käru v, Raplamaa	Mootorikütuste müük	Bensiin, diiselmüük
Vigala vald			
Lukoil Eesti AS Enge tankla	Jädivere k, Vigala v, Raplamaa	Mootorikütuste müük	Bensiin, diiselmüük

Tabel 31. Kõrgendatud riskiga objektid Raplamaal. Allikas: Rapla Päästeosakond

5. TERVISLIK ELUVIIS

5.1. Tervisealase teabe kättesaadavus

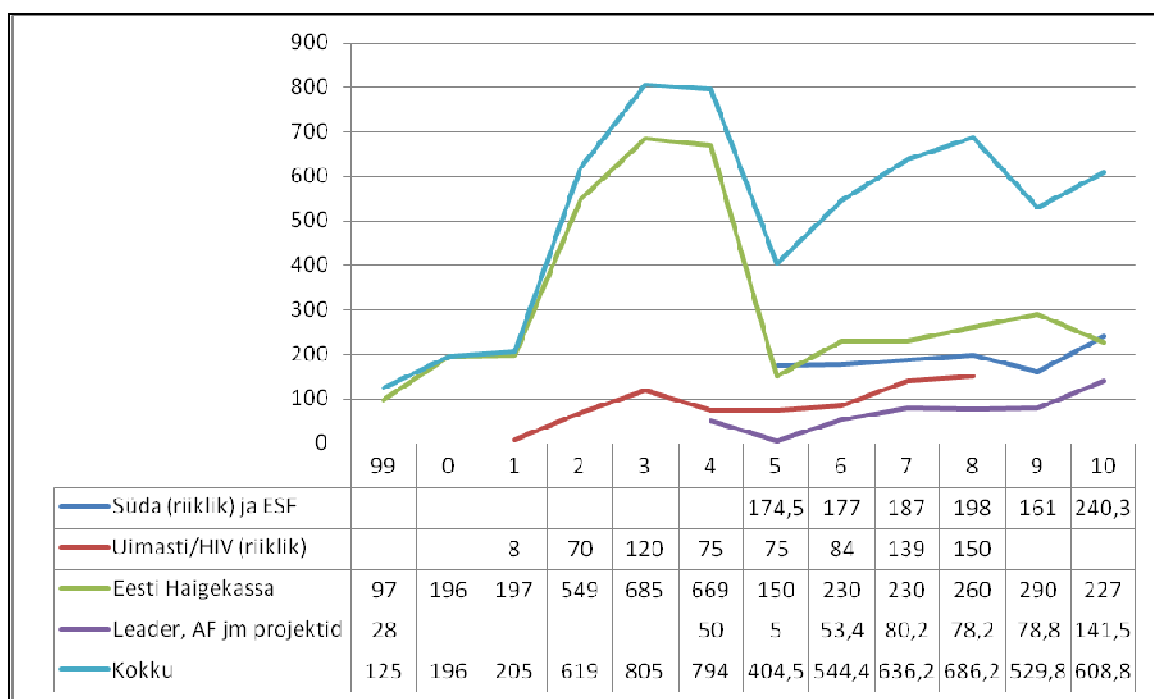
- Tervisedenduse metoodikakabinetis on kättesaadavad kõik Eestis jagamiseks mõeldud ja väljaantud teabematerjalid. Kabinetti külastavad koolide ja lasteaedade töötajad, õpilased, võrgustiku liikmed.
- Koolidele teabematerjalide jagamiseks on haridus- ja sotsiaalosakonnas sisse seatud koolide postkastid. Lasteaedade materjalid jagab alushariduse peaspetsialist. Omavalitsustel on samuti postkastid, kuhu vajadusel infomaterjalid saab jätta. Perearstide materjalid jagatakse maavalitsuses kastidesse ja siis perearstid ise korraldavad materjalide ära toomise.
- Rapla maakonna tervisedenduse kodulehekülg asub Rapla Maavalitsuse veebilehel aastast 2001 aadressil www.raplamv.ee/tervis, mida toimetab tervisedenduse spetsialist. Koduleht on eeskätt töövahendiks tervisedenduslikule võrgustikule aga ka laiematele sihtrühmadele.
- Maakonnalehes Nädaline on ilmunud alates 2000. aastast tervise erilehed. Alates 2004 kannab väljaanne pealkirja Tervise Edendaja. Terviseleht ilmub tavaliselt kord kvartalis (olenevalt rahalistest võimalustest). 2007. aastal ilmus erilehti 6 – poolaastas 3 tk. Erileht on formaadis A3 4 lehekülge. 2009. aasta novembris ilmus Tervise Edendaja brošüüri vormis (16 lk formaadis A4) – tegemist oli Eesti II Safe Community konverentsi eriväljaandega. Ajalehe väljaandmiseks on toimetuse poolt määratud vastav toimetaja. Alates 2005. aastast on selleks Maire Kõrver. Maakonnalehe tiraaž on olnud 3500 - 3200 eksemplari. Lugejaküsitluse põhjal on olnud Tervise Edendaja lugejate poolt väga hinnatud.
- Koostöö toimub ka vallalehtede toimetustega. Tervisedendaja saadab päevakajalisi artikleid vallalehtedele, mis võimalusel avaldatakse. Samuti avaldatakse kohaliku tervisenõukogu ja tervisedendajate kirjutisi, politsei, pääste jm infot. Valdade ajalehed on analüüsitud 2009. aastal konkursi „Kõige turvalisem vald“ raames ja rahule võib jääda kõikide lehtede tervisedendusliku sisuga.
- Teabealast info jagatakse ka terviseüritustel: südamenädalal, mille raames toimuvad kampaaniad kõikides valdades, maakonna tervise- ja turvalisuse messil mai alguses, noorteüritustel jne.

Allikas: Rapla Maavalitsus

5.2. Tervislikku eluviisi toetavad üritused maakonnas

5.2.1. Tervisedenduse rahastamine

Raplamaa tervisedenduse oluliseks rahastajaks on olnud Eesti Haigekassa. Aastatel 2002-2004 rahastati tervisedenduslikke projekte Eesti Haigekassas konkursipõhiselt - projektide kvaliteedi järgi. See tõi maakonda aegade suurimad ressursid. Rahastatud olid tervisedenduslikud koolid ja lasteaiad, nõustamiskeskused, erinevad tervisedenduslikud programmid. Riiklikud programmid ja vahendid jõudsid maakondadesse alates 2001. aastast (uimastiennetus). 2005. aastast alustati riikliku südame- ja veresoon-konnahaiguste ennetamise programmiga. Raplamaa Omavalitsuste Liidu Arengufond on läbi aegade rahastanud tervisedenduslikke väikeprojekte (KEAT, (M)Elu Mess, inimeseõpetuse ainesektsiooni tegevused, terviseõpetuse aineolümpiaad, TEK suvekool jms) 115 560 krooni ulatuses. Maanteeamet on toetanud maakonna liiklusohutuse valdkonda 139 065 krooniga (koolitused eakatele, KEAT, Sõida kaine peaga jms). Rapla Maavalitsus on rahastanud arendusprojekte (Safe Community) ca 35 000 krooniga. Maakonna tervisedendust on toetanud ka Hasartmängumaksu Nõukogu (2004 tervisekäitumise uuringu ja Safe Community konverentsi korraldamine), Eesti- Hollandi fond Päikeselill (15 000 kohalike omavalitsuste tervisenõukogude koolitus), oleme leidnud ka sponsoreid: Hansapank ja Ühispank ning IF Eesti Kindlustuse turvafond. 2010. aastast on maakonnas oluliseks võimaluseks ka maaelu edendamise programm Leader. Ühistegevusi on toetanud paljud institutsioonid: Eesti Punane Rist, Rapla Politseijaoskond, Rapla päästeosakond, aga ka Raplamaa Arendus- ja Ettevõtluskeskus ja Rapla Vallavalitsus.

Joonis 71. Tervisedenduse rahastus tuh/kr Raplamaal 1999-2010. Allikas: Rapla Maavalitsus

5.2.2. Pikaajalise traditsiooniga tegevused

Raplamaal on tervisedenduse spetsialisti eestvedamisel järjepidevalt tegeletud tervise edendamisega alates 1995. aastast. Selle aja jooksul on ametis olnud kolm spetsialisti: Aili Laasner (1995-1999), Ülle Rüüson (al 1999) ja Liivia Vacht (2007-2009).

- Rahvusvaheline südamepäev (septembri viimane pühapäev) ja eakatepäev (oktoobri esimene pühapäev) al 2003
- Igakuised väljaanded maakonnalehes "Nädaline": "Tervise Edendaja" - 4-küljelised erilehed , arv: 60 (al 2000)
- Lasteasutuste toidu järelevalve (1999, 2003, 2006, 2010)
- Uimastiennetusnädal novembris- detsembris (al 2002), kampaania „Miks? Seks!“ (al 2008)
- Uimastiküsitluse läbiviimine koolinoorte seas mais – respondentide arv on olnud 600-1000 in (al 2001)
- Liiklus- ja turvalisuse koolitus lasteaedades (interaktiivsed näidendid - al 2001.aastast)
- Tervisedenduslik konverents (al 1995)
- Oti- õpetajate koolitus (al 2003, kuni 20 õp koolitusel)
- Oti päev
 - 2002 Rapla linna lasteaedadega (4) - 80 last
 - 2003 Raplas ja Märjamaal
 - al 2004 Oti nädal! 29 lasteaeda ja 324 last ja 54 õpetajat
 - 2008 Otsi Ossi eakatekoolitused valdades
- TEK võrgustiku suvekoolid (al 2003)
- Inimeseõpetuse ainesektsioon loodi 1997.aastal, alates 1999 toimuvad igal aastal terviseõpetuse aineolümpiaad ja parimate ainetundjate motiveerimine (aprill- mai)
 - "Kaitse end ja aita teist!" maakonna 6. klassidele – koolitused õppeaasta jooksul ja 4-päevane ohutuslaager Tarsi Turismitalus juuni teisel nädalal (osalevad 14-15 kooli, osalisi ca 200, al 2008)
 - Aita End ja Kaitse Teist (AEKT) ohutuspäev eakatele (al 2010)
 - Tervise- ja turvalisuse mess (al 2008)
 - Konkursid („Märka ohuallikaid“, vigastuste ennetamise projektikonkurss, koolisööklate konkurss, „Suitsuprii klass“, „Loobu ja võida“ jms)
 - Konkurss "Raplamaa kõige turvalisem vald" toimus 2009.aastal. Osales 90% kohalikest omavalitsustest (9-10-st)

5.2.3. Tooted ja trükised

- Suumõõdutorud perearstidele ja sünnitusmajja
- Munakiiver (2002, 2007)
- Kleeps "Kiiver on PeaAsi!" (2002, kordustrükk 2003 ja 2006)
- Helkur "Turvaline Raplamaa" (2007, 2008, 2009)
- Märk Sul on kõik veel ees (2008)
- Raplamaa terviseprofiil 2005
- Raplamaa turvalisuse programm 2007-2009
- Tervisedendus lasteasutustes 2006 (konverentsikogumik)
- Ülevaade tubakaennetuse tegevustest ja tubakatarbimisest 2007
- Tervise Edendaja – ca 60 numbrit
- Uimastiennetusnädala postriid (Oled oled mõnus piff, Suudleb sind keegi jee jt)
- Uimastiennetuslased voldikud (tubakas, alkohol, narkootikumid)
- Maapäeva voldik "TERVIS KODUKANDIS: Õnnetuste ja vigastuste ennetamine" (2001)
- Video tervise ja turvalisuse messist (2008) ning KEAT suvelaagrist (2008) – reklaami eesmärgil ning 2009.a. konverentsi video.

5.2.4. Tervisedenduslikud konverentsid

- 1995 - "Tervis ja kohalik võim"
- 1996 - "Tervisekonverents"
- 1998 - "Alkoholikonverents"
- 1999 - "Narkomaania maakonnas täna ja homme I"
- 2000 - "Perekond muutub ühiskonnas"
- 2001 - "Vigastused ja kogukonna tervis" (79 in)
- 2002 - "Narkomaania maakonnas täna ja homme II (ca 100 in)
- 2003 - "Terve laps on ülim rikkus" (84 in)
- 2004 - "Eesti I Safe Community konverents" (148 in)
- 2005 - õpilaskonverents "Narkomaania maakonnas täna ja homme III" (150 in)
- 2006 - "Tervisedendus lasteasutustes" (86 in)
- 2007 - "Elukestev liikumisharrastus" (85 in)
- 2009 - „Eesti II Safe Community konverents“ (135 in)

5.2.5. Tervisedenduse olulised arengulised sündmused

- Eesti Punase Risti Raplamaa Seltsi loomine – 2005
- Eesti Naabrivalve Rapla koordinaatori kaasamine ja tegevuse arendamine maakonnas – 2005
- Kaitseliidu aktiivne kaasamine – 2008

5.2.6. Kohalike omavalitsuste arendamine

Osalus on olnud KOV-de poolt alati 80-100%

2003 esimene koolitus KOV juhtidele toimus koos Viljandimaaga

2004 KOV tervisenõukogude (-aktiivide) koolitused (2 koolitust: mais ja novembris)

2006 koolitus ROL-ile ja KOV-de tervisenõukogudele (Pirgu mõisas) (18 ROLi liiget ja 30 KOV inimest)

2007 veebruar 2-päevane koolitus Toila Sanatooriumis (40 inimest)

2007 august 2-päevane koolitus Toosikannu puhkekeskuses – sotsiaalministriga (Maret Maripuu) kohtumine! (54 inimest)

2007 oktoober – aitamise ESF programmi välja töötada (26 in)

2008 kootööseminar Lääne-Viru maakonna KOV tervisenõukogudega

2009 2-päevane ESF koolitus Toosikannu Puhkekeskuses (24 in)

2009 oktoober tervisedenduse baaskoolitus (25 in)

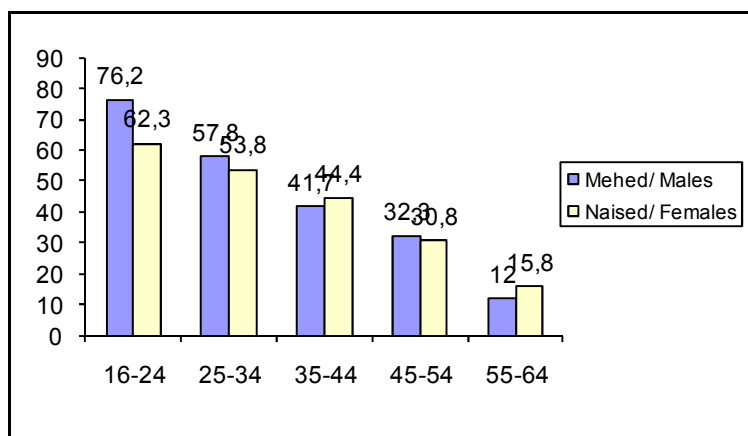
2009 november terviseprofiilide koolitus (24 in)

5.2.7. Rahvaspordiüritused

- Üheks suuremateks ja omanäolisemateks rahvaspordi üritusteks on valdade tali- ja suvemängud, mida korraldab Rapla Maakonna Spordiliit koostöös kohalike omavalitsustega. Osalejateks on lastest kuni veteranideni ca 700-800 inimest. 2010.a. talimängudel osales 318 inimest 7-l alal.
- Maakonnas korraldatakse erineva mastaabiga rahvajooks: Alu suurjooks septembris, Võidu jooks juunis, Purila- Hagudi rahvajooks oktoobris. Rahvajooks korraldatakse ka piirkonniti: Kehtna sügisjooks, Järvakandi alevijooks, Laukna sügisjooks, Märjamaa alevi jooks, Kabala kablutamine, Mudilaste sügisjooks ja Vankrite Võiduajamine jne.
- Peale jooksude on maakonnas populaarne rattasõit ning selles valdkonnas toimuvad sellised üritused nagu Rattaga Raplamaal, Rapla Rattamaraton Paluküla 100.
- Läbi terve suve korraldatakse orienteerumispäevakuid.

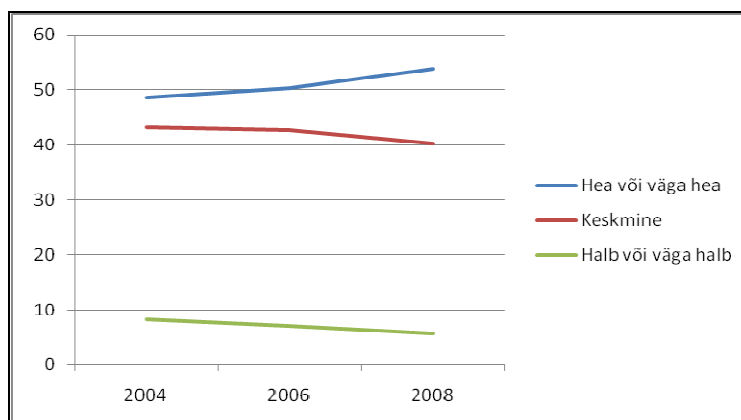
5.3. Subjektiiivne tervisealane enesehinnang

Oma tervisega on rahul nooremad inimesed, noored mehed kõige rohkem. Vanema eas peavad naised oma tervist heaks või väga heaks rohkem kui mehed. Alates 35. eluaastast on alla 50% neid inimesi, kes peavad oma tervist heaks.

Joonis 73. Oma tervist väga heaks või heaks hinnanuute osatähtsus (%) soo ja vanuse järgi Raplamaa täiskasvanud elanikkonna hulgas (2002). Allikas: Rapla Maavalitsus

Kui vaadata Eesti andmeid, siis võib öelda, et inimeste subjektiivne tervisehinnang on aasta aastalt tõusnud ja keskmine ning halb enesehinnang vähenenud.

Joonis 74. Täiskasvanud elanikkonna tervise enesehinnang. Allikas: Tervisestatistika ja terviseuuringute andmebaas (TAI)

5.4. Tervisekäitumine

5.4.1. Alkoholi poliitika kujundamine Raplomaal

- Märjamaa vald võttis öise alkoholimüügi piirangu otsuse vastu 2002. aastal (va lahja alkohol);
- Raplomaal Omavalitsuste Liit võttis teema arutlusele kevadel 2003 ning pälvis sellega tiitli Aasta Tegu 2003 maakonnaleht Nädaline poolt; ROL tegi ettepaneku kehtestada öine alkoholimüügi piirang 22.00-8.00 30.märtsist 2004.
- 8 valda 10-st kehtestasid piirangu vastavalt ROL-i ettepanekule, mida oli ka lihtne teha, kuna öine müük puudus; Rapla vald piiras müügi 24.00-6.00; Vigala vald ei võtnud sellist otsust vastu – Pärnu maanteel töötas bensinijaam ööpäevaringselt (keskusest 4 km kaugusel). Hakkas toimima pendelränne üle maakonna.
- 2006. aastal ei leidnud müügipiirangu 4 tunni võrra (22.00 – 8.00) laiendamise ettepanek Rapla Valla-volikogus toetust. Sellele järgnes kirja koostamine peaministrile Rapla valla ettepanekutega: piirata öist alkoholimüüki ülevabariiklikult, võtta kasutusele alkoholi tarbimist tõhusalt mõjutavad meetmed nagu alkoholi müügipunktide vähendamine, hindade tõstmine, ajalise müügipiirangu kehtestamine üleriigiliselt, aga ka laste vabaaja sisustamise võimaluste suurendamine jms. 2007. aasta märtsis tuli ettepanek koalitsioonilt, mis võeti Rapla Valla-volikogus peaaegu ühehäälselt vastu.
- 2007 sügisel laiendati Märjamaa vallas alkoholimüügi piirangu otsust.
- 2008.a.jaanuaris kehtestas Vigala vald öise müügipiirangu.
- 2008.a.juunis kehtestati üleriigiline müügipiirang 10.00-22.00.

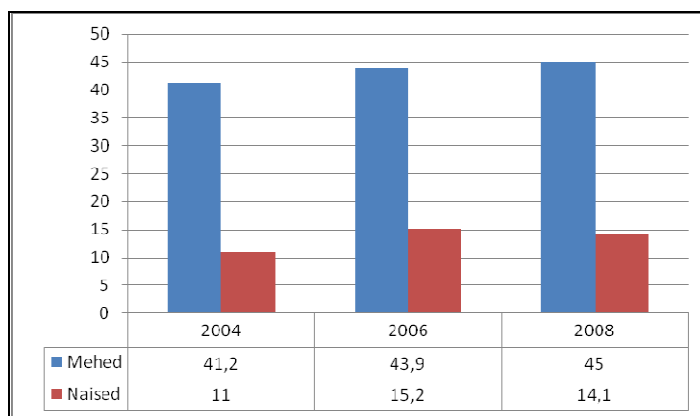
Lobbytöö alkoholi poliitika mõjutamiseks maakonnas:

- Artiklid maakonnalehes "Nädaline" (2004-2008);
- Maakonnaleht valis aasta lõpul tehtud otsuse eest Raplomaal Omavalitsuste Liidu 2003. aasta tegijaks;
- Õpilasomavalitsuste ümarlaud (2004), kajastati reportaažina "Nädalises";
- Maakondlik alkoholi teemaline ümarlaud 7.aprillil 2006. aastal;
- Uimastiküsitluse andmete ja raporti edastamine omavalitsustesse (al 2001);
- Politsei ja tervisenõukogu liikmete esinemised valla komisjonides ja volikogudes;
- Volikogu liikmete personaalne mõjutamine.

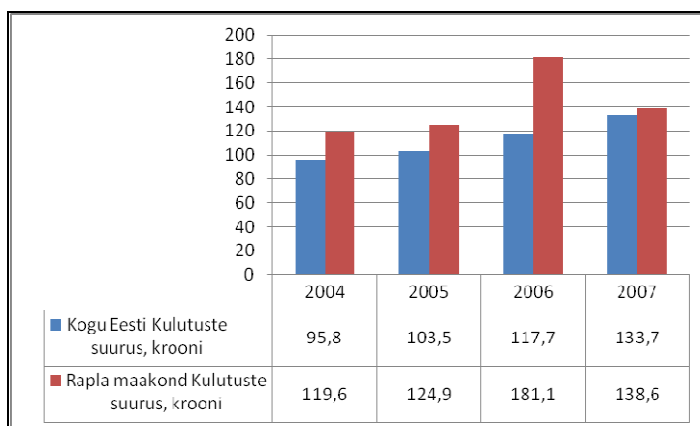
Kokkuvõte: 5 aastat, mil oli päevakorral alkoholi kättesaadavuse vähendamine, tegid paljud inimesed aktiivset selgitustööd, korraldati diskussioone, kirjutati ajakirjanduses. See oli kindlasti vajalik ja aitas kaasa üleriigilise otsuse teokssaamisele. Samas - kui palju vaeva ja aega kulus - üleriigiline otsus hakkas kehtima kohe ja ilma igasuguste liigsete selgituste ja vastuhakuta.

5.4.2. Alkoholi tarbimine

Alkoholi tarbimine on terves Eestis pideva tõusutrendiga,. Raplomaal oli leibkonna kulutused alkoholile ja tubakatoodetele Eesti keskmisest suuremad, 2008.aastast on need näitajad võrdsustunud. Tingitud oli see näitaja kindlasti heaolutaseme tõusust.

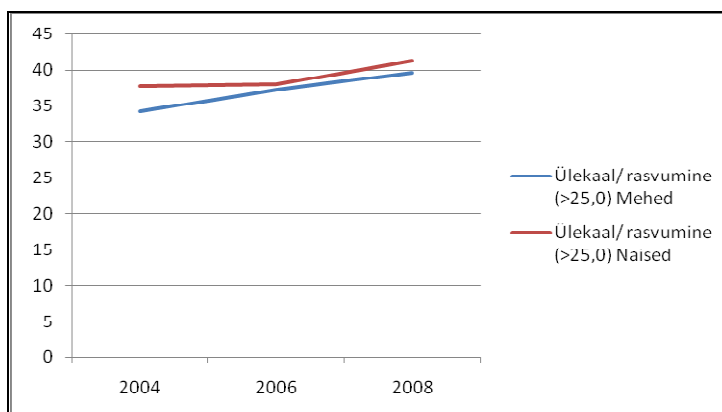

Joonis 75. Täiskasvanud elanikkonna alkoholitarbimine nädalas Harju- ja Raplomaal (%). Allikas: Tervisestatistika ja terviseuuringute andmebaas (TAI)

Joonis 76. Leibkonnaliikme kulutused kuus alkoholi ja tubakatoodete peale 2004-2007. Allikas: Statistikaamet

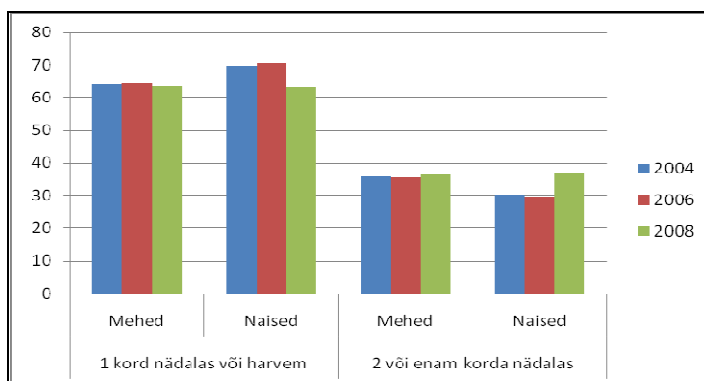
5.4.3. Füüsiline aktiivsus ja ülekaal

Joonis 77. Kehamassiindeks – ülekaal meeste ja naiste seas Rapla- ja Harjumaal. Allikas: Tervisestatistika ja terviseuuringute andmebaas (TAI)

Ülekaalulisus on Eesti elanike seas kasvav probleem. Kümne aasta jooksul on ülekaaluliste ja rasvunud naiste hulk kasvanud 38%-lt 45%-ni ning meeste hulk 43%-lt 56%-ni. Meeste ülekaalu probleem suureneb kiiremas tempos kui naiste oma. Ülekaalulisi poisse on ligi 2 korda rohkem kui tüdrukuid, vastavalt 12,4% ja 6,5%. Ülekaaluliste osakaalu tõus on märgatav ja see on tõsine ohumärk. Suurenenud ülekaaluliste poiste hulk annab alust arvata, et täiskasvanud meeste ülekaalu probleem tulevikus suureneb veelgi. (TAI 2010)

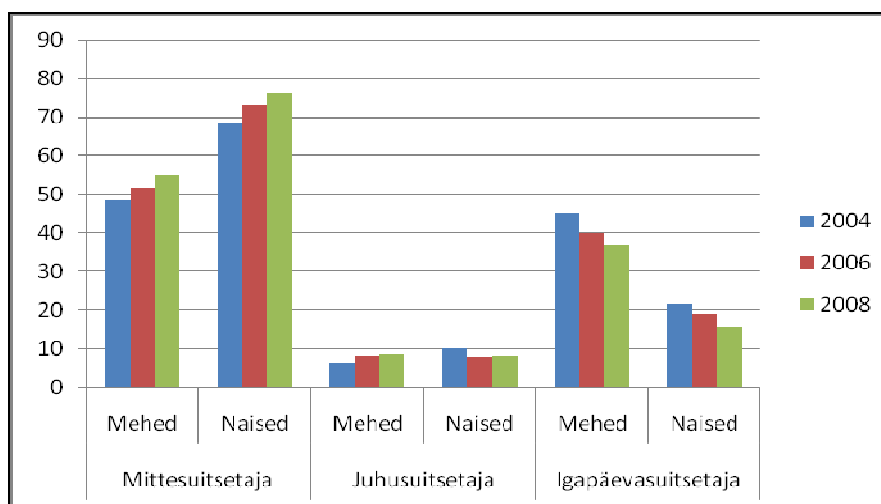
Füüsilise aktiivsuse näitajates ei ole aastatel 2004-2008 olulisi muutusi - suurenenud on naiste liikumisaktiivsus (2 või enam korda nädalas), meeste näitajad püsivad ühesugused mitmete aastate jooksul.

Joonis 78. Täiskasvanud elanikkonna füüsiline aktiivsus Harju- ja Raplamaal. Allikas: Tervisestatistika ja terviseuuringute andmebaas (TAI)

5.4.4. Suitsetamine

Mittesuitsetajate arv on tõusnud (meestest 55% ja naistest 76%) ning igapäevasuitsetajate osakaal on vähenenud (M- 9% võrra ja naised 5-6% võrra)

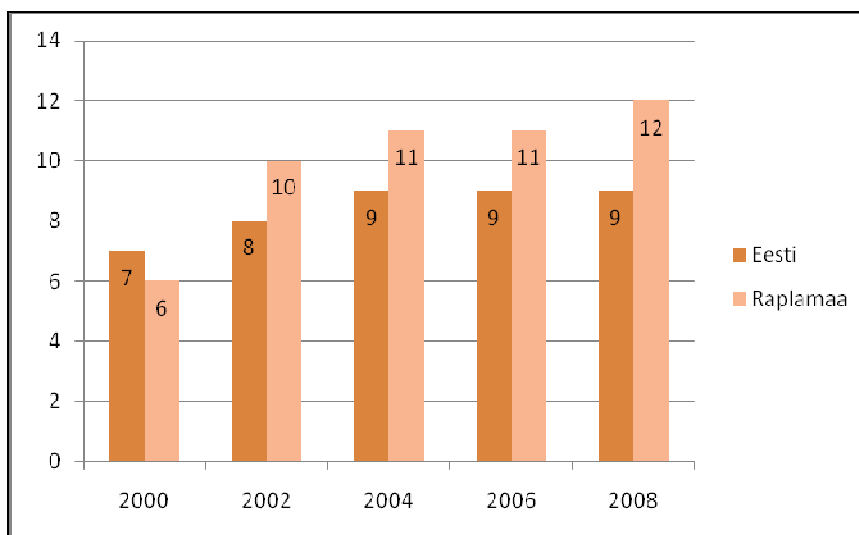
Joonis 79. Täiskasvanud elanikkonna suitsetamisharjumus Harju- ja Raplamaal. Allikas: Tervisestatistika ja terviseuuringute andmebaas (TAI)

5.4.5. Suitsetamine raseduse ajal

Suitsetavate rasedate arv on sel kümnendil tõusnud poole võrra. Võrreldes Eestiga on Raplamaal suitsetavate rasedate osakaal kahjuks suurem.

	2000	2002	2004	2006	2008
Suitsetajate arv	23	36	40	38	46

Tabel 32. Raseduse ajal suitsetavate rasedate arv Allikas: Tervisestatistika ja terviseuuringute andmebaas (TAI)

Joonis 72. Suitsetavate naiste osakaal sünnitajatest Eesti ja Raplamaa võrdluses (%). Allikas: Tervisestatistika ja terviseuuringute andmebaas (TAI)

6. TERVISETEENUSED

6.1. Tervishoiuteenused

6.1.1. Haiglaravi

Raplamaal on kaks **haiglat**: SA Rapla Maakonnahaigla ja Märjamaa Haigla. Rapla maakonnahaigla kuulub Tervist Edendavate Haiglate üleriigilisse võrgustikku.

Raplas on statsionaarse eriarstiabi võimalus üldhaigla tasemel. Raplas on 90 aktiivravi ja 10 psühhiaatrilise ravi kohta. Hooldusraviks Märjamaal 35 voodikohta ja Raplas 10 voodikohta.

SA Rapla Maakonnahaiglas on 6 osakonda: sisehaiguste-, kirurgia-, laste-, sünnitus- ja günekoloogia, erakorralise meditsiini ning psühhiaatria osakond. Hooldusravi osutatakse kirurgia ja sisehaiguste osakonna koosseisus.

6.1.2. Eriarstiabi

Ambulatoorset eriarstiabi osutab maakonnas Rapla Maakonnahaigla polikliinik järgmistel erialadel:

- Sisehaigused
- Neuroloogia
- Kardioloogia
- Reumatoloogia
- Dermatoveneroloogia
- Üldkirurgia
- Traumatoloogia- ortopeedia
- Günekoloogia ja sünnitusabi
- Otorinolarüngoloogia
- Uroloogia
- Endokrinoloogia
- Pediaatria
- Psühhiaatria
- Radioloogia
- Taastusravi - Märjamaa Haiglas on ambulatoorse taastusravi osakond
- Ämmaemanda vastuvõtt 1x nädalas (mitteprobleemsetele) rasedatele on korraldatud Rapla Maakonnahaiglas.
- Koduõendustegevuse litsents on Rapla Maakonnahaiglal. Teenust pakutakse Rapla, Kehtna, Kärü, Märjamaa ja Järvakandi piirkondades.

Erasektoris osutavad eriarstiabi

- OÜ Praxis (günekoloogia), OÜ Kohila Meedik (günekoloogia) ja OÜ Cilia (oftalmoloogia).

6.1.3. Kiirabi

Maakonnas on 3 kiirabibrigaadi:

- Rapla haigla juures: üks kolmeliikmeline õebrigad, mis teenindab Rapla, Kehtna, Käru, Raikküla ja Järvakandi valda. Teeninduspiirkonnas elab 18997 inimest.
- Märjamaa haigla juures: üks kolmeliikmeline õebrigad, mis teenindab Märjamaa ja Vigala valda ning väikest osa Raikküla vallast. Teeninduspiirkonnas elab 9542 inimest.
- Pärnu haigla juures: üks kolmeliikmeline arstibrigad. Kiirabi asub Kohilas ning teenindab Kohila, Kaiu ja Juuru valda. Teeninduspiirkonnas elab 9721 inimest.

6.1.4. Esmatasandi arstiabi - perearstindus

Raplamaal tegutsevad 20 perearsti, 3 perearstikeskusel on kokku 4 abiarsti, neist 2 lastearsti kahe perearsti meeskonna liikmena ning perearstide meeskondades 20 pereõde. Perearstiabi kättesaadavus elanikele maakonnas on üldiselt hea, praktiliselt kõikides valdades on vallakeskustes perearstid olemas (välja arvatud Raikküla vald, sest ajalooliselt on Raikküla vallas 3 keskust ning Raikküla valla inimesed käivad perearstil Raplas); Laukna piirkonna ning Purku piirkonna elanikele on perearsti teenuse kättesaadavus rahuldav - lähimad perearstid asuvad umbes 20 km kaugusel. Võrreldes Eesti keskmiste näitajatega on ambulatoorseid vastuvõtte rohkem ja koduvisiite oluliselt vähem.

MAAKOND	Ambulatoorsete arsti vastuvõttude arv						Arsti koduvisiitide arv			
	kokku			neist seoses haigusega			kokku	täis- kasvanud	0–14-a lapsed	
	kokku	täis- kasvanud	0–14-a lapsed	kokku	täis- kasvanud	0–14-a lapsed			kokku	neist seoses haigusega
Raplamaa	123 218	99 705	23 513	110 565	91 858	18 707	1 221	745	476	353

Tabel 33. Perearstiasutuste ambulatoorsed vastuvõttud ja koduvisiidid maakonniti, 2008 Allikas: Tervisestatistika (TAI)

MAAKOND	Vastuvõtte ja koduvisiite 100 inimese kohta keskmiselt			Koduvisiite 100 inimese kohta keskmiselt		
	kokku	täiskasvanu	lapse	inimese kohta	täiskasvanu kohta	lapse kohta
Eestis kokku	339	319	451	7	5	18
Raplamaa	339	325	418	3	2	8

Tabel 34. Perearstiasutuste ambulatoorsed vastuvõttud ja koduvisiidid maakonniti, 100 in kohta 2008. Allikas: Tervisestatistika (TAI)

6.1.5. Hambaraviteenus

Maakonnas pakub hambaraviteenust 9 erasektori teenusepakkujat:

- Margarita Puusta Hambaravi OÜ
- OÜ Gaident
- Maie Metsamaa
- Kohila Meedik OÜ
- Erapolikliinik PRAXIS OÜ
- Eraarst Marje Nahkur
- Epp Sarapuu Hambaravi OÜ
- Dr. Helve Riisalu Hambaravi
- Denta Hambaproteesi OÜ

6.1.6. Apteegid

Apteegid puudub Raikküla vallas. Suures Märjamaa vallas on ainult üks apteek. Piirkondlikult hästi on varustatud Kehtna vald, Rapla vallas on kõik apteegid Rapla linnas. Kokku on Raplamaal 16 apteeki või apteegipunkti. Oma apteek on ka Rapla Maakonnahaigla juures.

Juuru vald	Juuru apteegipunkt
Järvakandi vald	Järvakandi apteek
Kaiu vald	Kaiu apteek
Kehtna vald	Eidapere haruapteek
	Lelle apteek
	Kehtna apteek
Kohila vald	Kohila apteek
	Kohila Risto apteek
Käru vald	Käru apteegipunkt
Märjamaa vald	Märjamaa apteek
Rapla vald	Nore apteek
	Rapla apteek
	Rapla apteegi haruapteek
	Rapla Pereapteek
Vigala vald	Vana-Vigala apteek
	Kivi-Vigala apteek

Tabel 35. Apteegid omavalitsustes. Allikas: Raplamaa.ee

6.1.7. Koolitervishoid

Raplamaal töötab suuremates gümnaasiumides kooliõde (Kohila G, Märjamaa G, Rapla ÜG ja Rapla VG), nelja kooli peale (Valtu PK, Kabala LAP, Alu LAK Hagudi PK) on ametis kooliarst. Ülejäänud piirkonnad on perearstide teenindada. 7 lasteaias on ametis meditsiiniõde.

	Asutus	Meditsiinitöötaja tööaeg
1	Järvakandi „Pesamuna”	0,75
2	Kehtna „Siller”	1,0
3	Kohila „Männi”	0,5
4	Sutlema „Linnupesa”	0,25
5	Valtu lasteaed	0,3
6	Märjamaa „Pillerpal”	0,75
7	Rapla Erilasteaed „Päsupesa”	0,2 – töövõtuga erinevad spetsialistid (ortopeed, massöör)

Tabel 36. Meditsiinitöötaja koosseis Raplamaa 7-s lasteaias (22%). Allikas: Rapla Maavalitsus

6.1.8. Töotervishoiuteenus

Teenust saab Raplamaa ettevõtja tellida väljapoolt maakonda - Tallinnast ja Viljandist.

Allikas: Rapla Maakonnahaigla arengukava, Rapla Maavalitsus

Kokkuvõte: Üldjoontes vastab tervishoiuteenuste maht maakonnas inimeste vajadustele ja võimalustele. Tervishoiuteenuse kättesaadavust elanikele võib hinnata rahuldavaks. Vajadusel on olemas transpordi võimalus kõrgema etapi ravisutustesse. Töotervishoiuteenus võiks olla kättesaadav Rapla Maakonnahaigla tasandil ja rahul ei saa olla lasteaia tervishoiuteenusega.

Allikas: Rapla Maakonnahaigla arengukava, Rapla Maavalitsus

6.2. Nõustamisteenused

6.2.1. Suitsetamisest loobumise nõustamine

Toimub Rapla Maakonnahaiglas. Oodatud on kõik soovijad, erilist tähelepanu pööratakse haiglas ravil olevatele suitsetavatele patsientidele, samuti suitsetavatele rasedatele ja noortele emadele. Suitsetamisest loobumise nõustamise kabinetis toimub aastas esmanõustamist ca 200-le inimesele. Tagasisidest tuleb välja, et 2007-2009. aasta statistika põhjal ei suitseta 6 kuu jooksul peale nõustamist 35% nõustatutest ja 12 kuu möödudes 22% nõustatutest.

6.2.2. Sõeluuringud

Rapla Maakonnahaiglas tehakse **Rinnavähi ja emakakaela vähi varase avastamise sõeluuringuid**. Südame- ja veresoonkonna haiguste ennetusprojekti raames loodud **kolesterooli kabinetti** külastavad aastas keskmiselt 214 in, neist naised mõnevõrra rohkem kui mehed (keskmiselt M 100 ja N 114). Aastate lõikes võib täheldada kabineti külastajate seas ülekaalususe (kehamassiindeks - KMI - suurem kui 30) suurenemist, kolesterooli näitajate alanemist (kolesterool kõrgem kui 6. Jälgitakse liikumisaktiivsust, suitsetamist ja vererõhku.

6.2.3. Muud nõustamised

Maakonnahaigla juures toimuvad veel:

- **Perekool** lapseootel emadele ja tugiisikutele.
- **Toitumisalane nõustamine** (kaalujälgimise eesmärgil).
- **Diabeedialane nõustamine** (toitumise teemad ja diabeedi ravi küsimused).
- Taotlusfaasis SA Rapla Maakonnahaigla osalemiseks õendushooldusteenuse arendamiseks.

Allikas: Rapla Maakonnahaigla

6.2.4. Seksuaalalane nõustamine

- Seksuaalnõustamine ja paariteraapia Erapolikliinik Praxises.
- AMOR kabinet noorte seksuaalalaseks nõustamiseks kuulub üleriigilisse võrgustikku ja töötab erapolikliinik Praxis juures.

	2007	2008	2009
Esmakordselt külastajad tütarlapsed	53	98	81
Esmakordselt külastajad noormehed	7	4	8
Korduvkliendid tütarlapsed	413	339	347
Korduvkliendid noormehed	10	5	14
s.h. kuni 14.a	6	18	4
15 – 19 .a.	226	198	184
20 – 24.a.	251	230	262
Kõige suurema külastuste arvuga on	211.3	211.3	211.3
Kindlustamata noored 15 – 19.a.		3	3
Kindlustamata noored 20 – 24.a.		3	3

Tabel 39. Noorte nõustamiskabineti külastatavus. Allikas: Rapla kabinet

6.2.5. Raseduskriisi nõustamine

SA Väärtustades Elu alustas raseduskriisi nõustamise teenuse pakkumist Raplas jaanuaris 2008. Raseduskriisi nõustamise sihtrühm on lapseootel naised ja nende lähedased, kes on erinevatel psühholoogilistel, sotsiaalsetel või tervislikel põhjustel raseduskriisis ja soovivad asjatundlikku abi rasedusega seotud otsuste ja valikute tegemisel ning erinevate tagasilöökidega toimetulemisel.

Nõustamine on suunatud ka peredele ja aitab kaasa lapseootuse, lapse sündimise ja sünnitusjärgse perioodiga seotud sotsiaalpsühholoogiliste küsimuste ja probleemide lahendamisele.

Nõustamisel on käinud naised ja mehed vanuses 16 – 53. Nõustamine toimub nii Rapla Maakonnahaiglas kui erapolikliinikus Praxis. Aastas 2-4 korda külastatakse nõustajat terve perega, st naised koos mehega. Üldiselt on teenus mõeldud naistele.

	2008	2009	kokku
Esmane	20	24	44
Korduv	36	88	126

Tabel 37. Esmaste ja korduvkülastuste arv 2008-2009. Allikas: SA Väärtustades Elu

Põhjused	Kordades kokku	Kordades kokku	KOKKU
	2008	2009	
abordieelne nõustamine		6	6
abordijärgne nõustamine	2	6	8
abort med. näidustustel			
hirm lapse tervise pärast	1	1	2
hirm sünnitamise ees	10	14	24
info nõustamise kohta	3	4	7
küsimused aborti kohta	1		1
lapse surm	6	1	7
meditsiinilised küsimused	2		2
muud küsimused	7	33	30
probleemid partneriga	4	5	9
rasedusaegsed terviseprobleemid	5	9	14
raseduse peetumine/katkemine	6	1	7
sünnitusjärgne ärevus	7	32	39
viljatus	2		2
Kokku	56	112	168

Tabel 38. Pöördumiste põhjused. Allikas: SA Väärtustades Elu

6.2.6. Psühholoogiline nõustamine

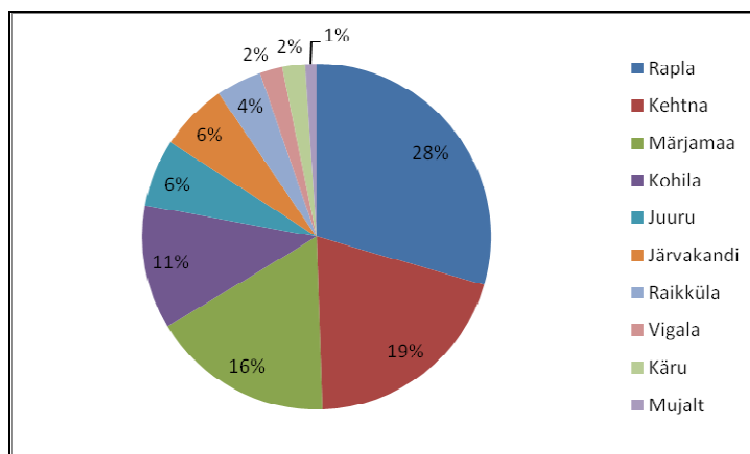
- Rapla Maakonna Psühholoogiateenistus.

Alates 2006. aastast on psühholoogiateenistuses oluliselt kasvanud nii pöördujate kui ka külastuste arv (Aastail 2003-2005 oli see keskmiselt 130 inimest aastas ja külastusi ca 300, 2009. aasta 186 inimest ja 446 külastust). Kasv on olnud 30 - 40 %. Vastuvõtule pöördujatena registreeritakse nõ otsesed probleemi omanikud. Seega arvestades, et lapsed tulevad reeglina koos vanema, õpetaja või muu täiskasvanuga, on tegelikke pöördujaid ca 300 - 350 aastas.

Psühholoogiateenistusse pöördunud lapsi, noori ning täiskasvanuid on kolmel viimasel aastal olnud enam- vähem võrdselt.

Aasta	Pöördujaid	Külastuste arv
2007	230	506
2008	213	542
2009	183	446
Kokku 2007-2009	626	1494

Tabel 40. Pöördujate ja külastuste arvud. Allikas: Rapla Maakonna Psühholoogiateenistus

Joonis 80. Pöördumised valdade kaupa. Allikas: Rapla Maakonna Psühholoogiateenistus

Laste ja noorte nõustamisest: Vastuvõtule jõudnud poiste ja tüdrukute suhe on keskmiselt 3:2 poiste kasuks. Kõige rohkem on tulnud vastuvõtule lapsi - noori vanusegruppides 7-10 (38%) ja 11-15 (34%). Täiesti võrdselt, 14% on eelkooliealisi ja 16-aastaseid ning vanemaid.

Lapsed ja noored ei pöördu psühholoogi juurde reeglina ise, enamasti on nad suunatud kellegi poolt. Kõige rohkematel juhtudel, 40 % on suunatud (soovitatud) kooli/ lasteaia või muu haridusasutuse poolt; 23 % on tulnud arsti soovitusel; 20 %-l juhtudest lapse vanema või hooldaja initsiatiivil, 10 % on suunatud valla sotsiaal- või lastekaitsetöötaja poolt, 7 % on tulnud ise või suunatud alaealiste komisjoni poolt.

- Raplamaa noorte nõustamiskeskus (MTÜ Rapla Noorte Nõukoda).

Keskus tegutseb aastast 2000. Teenus on suunatud lastele ja peredele. Töötab 1 psühhoterapeut, kes võtab kuus vastu 10-12 külastust (aastas ca 200 külastust, 240-280 tundi). Peamised probleemid: vanemad töötavad kodust kaugel, vanemate alkoholism, vanemate ja iseendaga pahuksis olemine, mõnel juhul ka ahistamine. Peamine klientuur on Rapla ja Kehtna vallast.

6.2.7. Usaldustelefon

Psühholoogiateenistuse koordineerimisel tegutseva Raplamaa usaldustelefoni vabatahtlikud (hetkel 10 inimest) osalevad nii maakonna telefoni (57 001) kui ka üle-eestilise usaldustelefoni (126) töös. Usaldustelefoni kõnede arv on viimastel aastatel mõnevõrra vähenenud, olulisimaks põhjuseks lauatelefonide arvu märgatav vähenemine. Üle-eestiliselt on ettevalmistamisel mobiiltelefonilt helistamise võimaluse loomine. Keskmiselt on ühe 3 – tunnise valvekorra jooksul 1,5 kõnet.

Üldist statistikat nii Raplamaa kui ka kogu Eesti (mingit märkimisväärset erinevust pole) kõnede kohta:

- Helistajatest 52 % on naised ja 48 % mehed; meeste arv on aastate jooksul järjest tõusnud
- ca 40 % helistajatest on pensionärid, töövõimetuspensionärid ja/ või puudega inimesed ning töötud; ülejäänud töötavad või on see fakt ebaselge.
- ca 60 % lesk, vallaline või lahutatud, 40 % abielus (kooselus) või fakt ebaselge.
- Põhiprobleemiks on üksindus. Usaldustelefoni peamine eesmärk ongi olla olemas ja vastata inimestele, kellel pole, kellega rääkida; pakkuda emotsionaalset toetust mistahes probleemide korral.

Järgnevad: suhte probleemid, tervisemured, alkoholitarvitamisega seotud probleemid. Majanduslikud mured, tööpuudus, sotsiaalne frustratsioon, vaesus ja ebavõrdsus ühiskonnas on kõnede teemadena märgatavalt kasvanud.

- 2009. aastal on oluliselt sagenenud juhtumid, kus häirekeskus ühendab inimese otse Usaldustelefoni liinile (keskmiselt 1 -2 kõnet kuus). Neist umbes pooltel juhtudel on põhjuseks ka see, et helistajal puudub raha, et helistada mujale (kõnenumber 112 on tasuta).

➤ ca 5% helistajaid soovib infot muude abisaamisvõimaluste kohta (sõltuvushäirete ravi, arsti või psühholoogi vastuvõtt, suhtlusliinid, varjupaigad jmt).

- Ligikaudu 10 %-l helistajaist on suitsiidimõtted või –plaan.
- Ligikaudu 10 % helistajaist on ägedas kriisis ja/ või vägivalla ohver, sageli on see seotud perevägivallaga (enamasti on helistajateks naised, aga ka lapsed).

6.2.8. Õppenõustamine

Raplamaa Informatsiooni- ja Nõustamise Keskus (RINK) on Raplamaa Omavalitsuste Liidu poolt loodud sihtasutus, mille eesmärk on kutse-, karjääri-, psühholoogilise- ja õppenõustamise valdkondade ühendamine, süsteemne arendamine ning omavahelise koostöö koordineerimine Rapla maakonnas.

Nõustamisteenused: psühholoogiline, eripedagoogiline, logopeediline, sotsiaalpedagoogiline.

6.2.9. Lepitusteenus

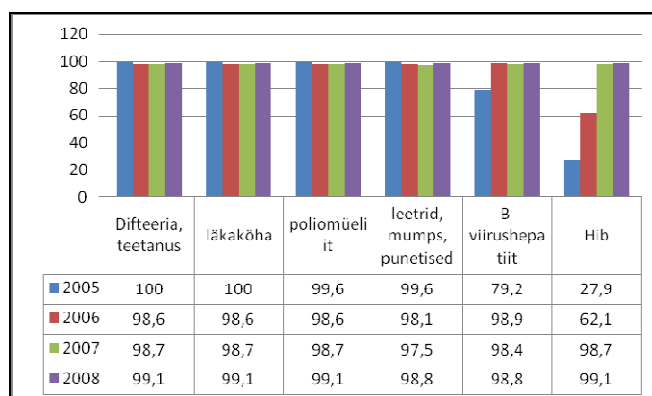
Perelepitus on teenus, mille eesmärgiks on kokkulepe vanemate vahel nende alla 18-aastase lapsega seotud õiguste ja kohustuste suhtes. Perelepitust pakutakse Raplamaal samuti Raplamaa Informatsiooni- ja Nõustamise Keskuse ruumides.

Kokkuvõte: Raplamaa inimestele on tervishoiuteenused suhteliselt hästi kättesaadavad. Vajadusel on võimalik pöörduda pealinna spetsialistide poole. Rapla haigla ja kiirabi osakonna olemasolu suurendab oluliselt valla inimeste psühhosotsiaalset turvatunnet. Nõustamisvõimalused on maakonna elanikele ja peredele kättesaadavad ning ka omavalitsuse poolt vajadusel kinnimakstavad. Samuti ei ole kaugel pealinna kvalifitseeritud abi, kuhu kohalikud spetsialistid võivad inimese edasi suunata.

6.3. Kuni 2-aastaste laste hõlmatus immuniseerimisega

Rapla maakonnas on immuniseerimise % väga kõrge. Haemophilus influenzae b-serotüübi poolt põhjustatud meningiit - HiB - on invasiivne bakteriaalne infektsioon, mille vastane vaksineerimine muutus riiklikuks 2007. Aastast. Varem oli see teostatav vanemate vastutusel ja rahastusel.

Vaktsiinid on tänapäeval ohutud, seetõttu ka vastunäidustusi on väga harva. Vanemaid, kes keelduvad oma lapsi vaksineerimast, on alla 1%.

Joonis 81. 2-aastaste laste hõlmatus immuniseerimisega (%). Allikas: Statistikaamet

7. PROBLEEMID JA LAHENDUSED

7.1. Probleemid

Veidi üle poole kogu rahvastikust hindas 2006. aastal oma tervises seisundit heaks või pigem heaks ning oma eluviise tervislikeks vaid veidi üle kolmandiku inimestest.

Suurimat haiguskoormust põhjustavaks haigusrühmaks on südame-veresoonkonnahaigused, mille kujunemisel mängib väga suurt rolli iga inimese tervisekäitumine (toitumine, alkoholi tarvitamine, suitsetamine ja kehaline aktiivsus). Võrreldes Lääne-Euroopa ja põhjamaadega on südame-veresoonkonnahaiguste puhul Eesti eripäraks just neisse haigustesse jäämine ja suremine suhteliselt varases eas. Samadele tendentsidele ka teiste haigusrühmade puhul viitab tõsiasi, et enam kui pool kogu rahvastiku haiguskoormusest langeb Eestis produktiivses eas inimeste (vanuses 20–64 eluaastat) arvele.

Kasvajad on tervisekaotuse põhjusena südame-veresoonkonnahaiguste järel teisel kohal. Tuginedes nüüdisaegsetele teadmistele pahaloormuliste kasvajate tekkepõhjustest ja ennetusest, on võimalik vältida ligi 40% uutest vähijuhtudest. Sellise tulemuse saavutamisel on oluline roll tervisekäitumuslikel valikutel, eriti seoses rahvastiku vananemise vähihaigestumust suurendava efektiga.

Vigastuste roll üldises haigestumises on erinevalt kahest eelmainitud haigusrühmast vähenenud, kuid põhjustatava haiguskoormuse järgi on siiski tegemist tähtsusest kolmanda haigusrühmaga. Sama kinnitab ka vigastussurmade arvu võrdlus ELi keskmisega – Eesti välditavate vigastussurmade arv on sellest üle nelja korra suurem, kusjuures ebaproportsionaalselt palju vigastusi esineb laste, noorte ja tööealiste inimeste seas.

Üheks olulisemaks ebavõrdsuse näitajaks on meeste ja naiste keskmise eluea suur vahe - 11 aastat, mis on tingitud meeste varajasest suremusest, eeskätt vigastussuremusest.

Seni tagaplaanil olnud haigusrühmadest tõusevad üha enam esiplaanile vaimse tervise häired, psühhiaatrilised haigused ning nakkushaigused, viimased eelkõige HIV/AIDSi ja tuberkuloosi juhtude sagenemise tõttu. Eriti kiiret tervisekaotuse suurenemist on seostatud HI-viirusega, millega nakatumise juhtumeid oli 2007. aasta keskpaigaks registreeritud enam kui 6000. Raplamaal on HIV-nakatumus tagasihoidlik, kuid võimalik, et registreeritud andmed ei näita tegelikku olukorda ja seetõttu ei tohi HIV probleemi pidada sugugi mitte vähemtähtsaks. Sarnaselt kõigi teiste olulisemate haigusrühmadega on ka vaimse tervise seisundite ja HIV-nakkuse tekkes oluline roll inimeste riskikäitumisel, mille näiteks võib tuua alkoholi tugevat seost depressiooni ja enesetappudega ning narkomaania ja turvamata seksi seost HIV-levikuga (Allikas: Rahvastiku tervise arengukava 2009-2020)

Raplamaal on paljud näitajad paremad kui Eestis keskmiselt - haiguskoormus, nii haigestumus kui suremus ennetatavatesse haigustesse, turvalisuse näitajad jms.

Raplamaa geograafiline ja infrastruktuurne asukoht on soodne, mis võimaldab meie inimestel leida paremini tööd, end rakendada ja teostada. Meil on rahulik elukeskkond ja puhas looduskeskkond.

Peame kõiki oma tugevusi ja olemasolevaid väärtusi rohkem hindama ja ära kasutama. Samas peame tegelema kõikide olemasolevate probleemidega, ka nendega, mis tunduvad võib olla täna tühi ja väikesed. Vastasel korral kasvavad probleemid märkamatult suureks.

7.2. Visioon aastaks 2020

Kõikidel maakonna inimestel peavad olema võrdsed võimalused õnnelikuks eluks.

Raplamaal on väga soodne ja turvaline keskkond elamiseks, töötamiseks, laste kasvatamiseks, puhkamiseks, elu nautimiseks - täisväärtuslikuks ja kvaliteetseks eluks. Siin on turvaline elada: inimestel on sotsiaalsed garantiid – kaitstud on laste õigused, kaetus ravikindlustusega on kõrge, inimestel on tööd ja leiba. Inimesed on tunnustatud – nii tiipasemel kui kogukonna tasandil.

Lastel on teadlikud ja vastutustundlikud lapsevanemad, kes suudavad tagada oma lastele õnneliku lapsepõlve. Täiskasvanud suudavad märgata probleeme varakult ja neile õigeaegselt reageerida. Raplamaal on lastel ja noortel kõik võimalused - siin saab väga hea hariduse, olemas on head vabaaja sisustamise ja huvitegevuse võimalused, lastel on võimalus õppida ja teha ka tööd.

Rapla maakonna elanikud on hästi informeeritud ja terviseteadlikud. Tervislikud valikud on tehtud inimestele käepäraseks. Raplamaa inimesed on sportlikud, hoolivad iseenda ja oma lähedaste ja tervisest. Raplamaa inimestele on terviseteenused väga hästi kättesaadavad.

Kõige olulisemaks näitajaks ühes turvalises paikkonnas on aga see, et erinevate sektorite spetsialistid teevad koostööd, paljud inimesed on kaasatud ennetus-, edendus- ja abistamistegevustesse, loodud on palju erinevaid võrgustikke, kuhu kuulumine annabki inimesele kindlustunde.

Soovime, et maakonna inimesed tunneksid, et neist hoolitakse ja et Raplamaa on parim paik maailmas.

7.3. Rapla maakonna tervisedenduslik tegevuskava 2010-2013

7.3.1. Sotsiaalne sidusus ja võrdsed võimalused

Probleemid:

- Raplamaa elanikkond väheneb nii väljarände kui negatiivse iibe tõttu.
- Maakonna turundusstrateegia ei ole käivitunud, Raplamaast teatakse vähe.
- Venekeelsetest perekondadest laste hulgas on täheldatud koolis edasijõudmise probleeme.
- Külaliikumine ei ole kõikides valdades populaarne ja rakendatud kohalikke ressursse - kogukondi aktiveerida, sest paljud kohalikud probleemid saaks lahendada ise käsi külge lüües.
- Naabrivalve sektoreid on maakonnas vähe, liikumisega võiksid ühineda nii külad kui linna erinevad piirkonnad.
- Endast palju andmist nõudvate valdkondade inimesed (meditsiinitöötajad, õpetajad, lasteaiaõpetajad, sotsiaaltöötajad) vajavad ka ise motiveerimist ja tunnustamist ning eneseabi õpetust.

Eesmärgid:

- Arendada terviseinfo kogumise süsteem järjepidevaks.
- Suurendada sotsiaalset sidusust erinevate võrgustike loomise ja arendamise (külaliikumine, naabrivalve, ametkondlikud võrgustikud, ülemaakondlikud ja piirkondlikud ühiskondlikud võrgustikud) kaudu.
- Koondada vaimu-, kultuuri-, tugiteenuste- ja meediainimesi suurendama maakonna turvalisust inimsuhete tasandil.
- Mõjutada hoiakuid ja luua eeldusi psühhosotsiaalse keskkonna turvalisemaks muutumisel, luua tunnustussüsteem.
- Kaasata elanikke koostöö- ja ühistöögruppidesse.
- Arendada tervist toetavat keskkonda ja tõsta paikkonna suutlikkust tegelemaks kodu- ja vabaaja vigastuste ja mürgistuste ennetamisega. paikkondlike organisatsioonide, võtmeisikute ja kohalike omavalitsuste tegevuse kaudu.

Indikaatorid:

- Trükised maakonna tutvustuseks (terviseprofiil, terviseradade kaardistus jms) - 2
- Külaühenduste ja naabrivalve piirkondade arv - 10 ja 25

- Toimivate ja loodavate TE võrgustike arv – 7
- Tunnustussüsteem ja üritused – 1 aastas
- Õnneindeksi rakendamine ja sellega mõõtmine

Jrk nr	Tegevused	Teostaja	2010	2011	2012	2013	Ressurss/aastas
1.	Uuringud						
1.1	Maakonna tervisestatistika järjepidev kogumine ja esitlemine (terviseprofiili täiendamine), vigastuste-profiili koostamine	MV, ETÜ	X	X	X	X	10 000 ESF, EH
1.2	Tervisemõjurite uuringu läbiviimine	MV			X		40 000 ESF, EH
2.	Koolitus ja nõustamine						
2.1	Psühholoogilise nõustamisteenuse arendamine	Nõustamiskeskused			X		ESF
2.2.	Igasse kooli sotsiaaltöötaja ja psühholoogi ametikoha loomine	KOV, MV		X	X		KOV
2.3	Tugisüsteemide loomine erivajadustega inimestele (hariduslike erivajadustega lapsed sh)	KOV, MV		X	X		KOV
2.4	Venekeelsete perede nõustamine ja psühhoteraapia	MV		X	X	X	10 000 ESF, HMN
2.5	Koolitus „Stress, depressioon ja suitsidaalne käitumine“ esmatasandi märkajatele, „Agressiivne laps“	MV		X	X	X	10 000 ESF
3.	Võrgustikutöö						
3.2	Sotsiaaltöötajate võrgustiku arendamine	MV	X	X			20000 ESF, MV
3.3	Tugiisikute ja vabatahtlike võrgustiku loomine	KOV, MV	X	X			20000 ESF, fondid
3.4	Koostöö kogudustega	MV, kogudused	X	X	X	X	3000 MV
3.5	KOV tervisenõukogude arendamine	MV, KOV TN	X	X	X	X	40000 EH, ESF
3.6	Naabrivalve sektorite laialdane loomine	Naabrivalve MTÜ	X	X	X	X	15000 Eesti Naabrivalve, EH, KOV-d
3.7	Külaliikumise igakülgne toetamine, tervise teema sisseviimine koolitustesse (ohutuspäevad, uuringud jms)	KOV, Külade Liit, MV	X	X	X	X	50000 Leader, KOP, KOV
3.8	Psühhosotsiaalse keskkonna nõukogu (taas)loomine ja jätkusuutlikkuse tagamine	Rapla MV	X				25000 MV ESF
3.9	Tervisenõukogude arendustegevused – tervise-nõukogu, trauma-nõukogu, uimastiennetusvõrgustik	Rapla MV	X	X	X	X	30000 EH, ESF
4.	Avalikud suhted, tunnustamine						
4.1	Sotsiaaltöö tegijate tunnustamine maakonna tasandil, vabatahtlike tunnustamine	Rapla MV		X			10000 MV, ESF
4.2	Tervise ja sotsiaalvaldkonna	Rapla MV	X	X	X	X	10000

	tunnustussüsteemi loomine maakonnas ja iga-aastase tähistamise traditsioon						ESF, MV
4.3	Vanavanemate institutsiooni väärtustamine	Rapla MV		X			Fondid
5.	Infrastruktuurid						
5.1	Õpilaskodu rajamine	Rapla VV	X	X			KOIT-kava, KOV
5.2	Õpilaskodudele turvapaiga ülesannete lisamine	KOV-d, MV			X	X	Fondid, KOV-d

7.3.2. Laste ja noorte turvaline ning tervislik areng

Probleemid:

- Kõrge suitsetamise ja alkoholi tarvitamise näitajad laste ja noorte hulgas, narkootikumide proovimise osakaalu tõus.
- Laste vähene kehaline aktiivsus ja ülekaalulisus, rühihäirete tõus, nägemisteravuse langus jms.
- Noorte inimeste vähene kaasatus iseenda eluolu parandamisesse ja probleemilahenduste otsimisele. See peaks olema suurem.
- Kõikides koolides ei toimu tervisekasvatustöö järjepidevalt.
- Laste huvitegevuse võimalused on maakohtades piiratumad kui linnas. Selline ebavõrdsus sõltub näiteks ka transpordivõimalustest.
- Riskilaste hulk ja diapsoon on tõusnud. Vaja on tegeleda lastega, kel on vanemliku hoolitsuse vajakajäämised, kes on hooletusse jäetud ka seetõttu, et vanemad käivad kaugel tööl. Nendele lastele tuleb pöörata erilist tähelepanu, et vähendada noorte kuritegevust, alaealiste komisjoni sattumist ja uimastiprobleeme.
- Noortekeskuste võrgustik areneb, kuid kaetud ei ole terve maakond.
- Nõustamisteenuste kättesaadavus ei ole piisav (teenus on kallis ja osad vallad ei toeta peresid).
- Lastega tegelevad inimesed ei märka probleeme õigeaegselt.

Eesmärgid:

- Suurendada noorte vaba aja sisustamise võimalusi.
- Tõsta liikumisaktiivsust noore seas ja tervisliku toitumise alast teadlikkust ja võimalusi.
- Vähendada laste ja noorte traumade arvu (sh koolivägivald).
- Vähendada riskikäitumist ja tõsta terviseteadlikkust. Tõsta teadlikkust riskidest – küberkiusamine, netiturvalisus, hasartmängusõltuvus, identiteedivargused jms.
- Võtta tähelepanu alla pered, kus vanemad töötavad välismaal või suurlinnades - pidevalt eemal kodust, lapsed jäetud järelvalveta.
- Tõsta täiskasvanute teadlikkust ohu märkide avastamisel - märkamine ja edasisuunamine, abi otsimine, spetsialisti leidmine jms.

Indikaatorid:

- Lastevanematele koolituste arv - 10
- Terviseürituste arv
- Koolituse läbinud õpetajate arv
- Läbiviidud järelvalvereidid – 2
- Trükiste arv

Jrk nr	Tegevused	Teostajad	2010	2011	2012	2013	Ressurss/aastas
1.	Uimastiennetus ja seksuaalkasvatus						
1.1	Uimastiennetusnädal koolides (Miks? Seks)	Noored	X	X	X	X	50 000 Leader, AF, EH, SVH
1.2	Suitsuprii klassi kampaania	TAI, MV	X	X	X	X	18000 SVH
1.3	Uimastiennetusalasest koolitused (Valik on Sinu)	MV	X	X	X	X	10000 SVH

1.4	Uimastikasutuse uuringu läbiviimine	MV	X		X		27000 Leader, EH
1.5	Noorte tervisefoorum	MV, noored	X		X		25000 Leader, HMN, MV
1.6	Trükiste tootmine - terviseleht, flaietid, märgid, plakatid	MV, noored	X	X	X	X	30000 Leader, HMN, fondid, SVH
1.7	Maailma AIDSi vastu võitlemise päeva tähistamine	EPR; MV, noored	X	X	X	X	10000 Leader, EPR
1.8	Seksuaalkasvatuse noorte võrgustiku arendamine	Noored, MV	X	X	X	X	10000 LFT, Leader
1.9	Koolitused noortelt noortele	Noored, MV	X	X	X	X	5000 Leader, SVH
2.	Vigastuste ennetus						
2.1	Kaitse end ja aita teist ohutuskoolitused ja ohutuslaager	MV, politsei, pääste, EPR, Naabrivalve, PRMA, Kaitseliit	X	X	X	X	100000 EH, sponsorid (IF), HMN, pol, pääste, EPR, PRMA
2.2	Interaktiivne monoetendus „Simo Karli peaasi on pea asi“	Noored	X	X			20000 AF, EH
2.3	Interaktiivsed näidendid „112“ ja „Õpin tänaval liiklema“ koolieelikutele	ETÜ	X	X	X	X	15000 EH
2.4	Oti-nädalad ja Oti õpetus lasteaias	ETÜ	X	X	X	X	10 000 EH
2.5	Oti-õpetajakoolitus	ETÜ, Kodanikekaitse Selts		X		X	15 000 EH
3.	Toitumine						
3.1	Toitlustuse järelvalve lasteasutustes Koolid Lasteaiad	MV	X	X			2400 SVH 5000 SVH
3.2	Toitumisealased koolitused õpilastele ja lapsevanematele	MV	X	X	X	X	
4.	Vaimne tervis						
4.1	Tugisüsteemide säilitamine ja arendamine koolide juures	KOV-d, koolid	X	X	X	X	KOV-d
4.2	Psühhoteraapia ja psühholoogilise nõustamise võimaldamine maakonnas	KOV-d, MV	X	X	X	X	50000 KOV-d, ESF
4.3	Lastevanemate koolitused	Tervisenõukogu	X	X	X	X	20000 ESF, fondid
4.4	Varajane probleemide märkamine täiskasvanute poolt, õigeaegne abi osutamine, perenõustamine	MV	X	X	X	X	10000 ESF
4.5	Lepitusteenuse võimaldamine lahus elavatele peredele laste elukoha määramisel	Lepitaja	X	X	X	X	KOV, fondid
5.	Tunnustamine, PR						
5.1	Võimalus kasutada Raplamaalt sirgunud edukaid inimesi eeskujudeks – sportlased (Gerd Kanter, Valeri Nikitin), noored muusikud (Pärt Uusberg, Vaiko Eplik, Birgit Öigemeel) ja näitlejad (Märt Avandi, Uku Uusberg, Priit Võigemast jt).	MV, noored	X	X	X	X	25000 fondid, sponsorid
5.2	Osalemine rahvusvahelistel konverentsidel	ETÜ, MV	X	X	X	X	10 000 EH, MV
6.	Noorte vaba aeg						
6.1	Riskilaste projektid ja tegevused	Alaalistel komisjon, KOV	X	X	X	X	100000 SiM

6.2	Avatud noortekeskuste tegevus, tegevust toetavad projektid	ANK, MV, KOV					100000 HKM, Leader
7.	Koolitused						
7.1	Inimeseõpetuse õpetajatele koolitused ja õppereisid, ainesektsiooni tegevus	MV, inimeseõpetuse ainesektsioon	X	X	X	X	20000 EH, AF
7.2	Koolijuhtide koolitused ja võrgustikule pidev informatsiooni andmine	MV, tervise-nõukogud	X	X	X	X	5000 EH, AF

7.3.3. Tervislik elu-, õpi- ja töökeskkond

Probleemid:

- Tervist edendavate lasteaedade, koolide ja töökohtade osakaal on madal.
- Toitlustus laste- ja eakate asutustes on küll suhteliselt heal tasemel, kuid siin on veel arenguruumi.
- Transpordiprobleemid maapiirkondades (keskuste võrgu ja sotsiaalse infrastruktuuri kava).
- Varavastaste ja isikuvastaste kuritegude ja perevägivalla olemasolu.
- Liikluses vigasaanute suur arv ja roolijoodiklus.
- Suitsuandurid on peaaegu kõikides kodudes. Ahjuküttega kodudes vingundurite vähene kasutamine.
- Avalike ujumiskohtade puudus ja olemasolevate ebapiisav korrasolek.
- Tuletõrje veevõtukohtad on vallati erineva hooldusastmega, koostöös on võimalik olukordi parandada (veevõtukohtad on omaniku hooldada).
- Terviseradade ja spordirajatiste kaardistus on vilets ja info nende kohta ei ole kättesaadav.
- Maakonnas on vähe matka- ja terviseradasid, talvel hooldatud suusaradasid.

Eesmärgid:

- Laiendada tervisedenduslike koolide ja lasteaedade võrgustikku- 100% koolid tervisedenduslikuks.
- Arendada tervist edendavate töökohtade võrgustikku – kõik riiklikud institutsioonid tervist edendavaks, erasektori kaasamine 50% ulatuses.
- Suurendada rahvaspordi harrastuse võimalusi.
- Parandada hooldekodude toitlustust.

Indikaatorid:

- Koolituste arv – aastas 2-3
- Võrgustiku liikmete arv – 100%
- Uute terviseradade arv -1-2
- Parentatud veevõtukohtade arv -5
- Järelvalvereidide arv - 1

Jrk nr	Tegevuskava	Teostajad	2010	2011	2012	2013	Ressurss/aastas
1.	Tervist edendavad asutused						
1.1	TEK ja TEL nõukogude arenduskoolitused ja suvekoolid	MV	X	X	X	X	20000 ESF, EH, AF
1.2	TET võrgustiku arendamine – koolitused, infopäevad, artiklid meedias		X	X	X	X	10000-40 000 TAI, ESF
2	Keskkond						
2.1	Kooli ja lasteaia territooriumi, kooli- ja lasteaia tee	KOV-d, lasteaia, koolid					-

	riskianalüüs						
2.2	Terviseradade ja rajatiste kaardistamine, info levitamine						-
2.3	Terviseradade arendamine ja loomine	KOV					Kov-d
2.4	Tuletõrje veevõtukohtade parendamine	KOV-d					KOV-d
2.5	Ujumis- ja puhkekohtade arendamine	KOV-d, külade MTÜ-d					Leader
2.6	Hooldekodude toitlustuse järelvalve	Rapla MV			X		5000 MV
3	Koostöö						
3.1	Kriminaalpreventiivse nõukogu toimimine	MV					-

7.3.4. Tervislik eluviis

Probleemid:

- Täiskasvanute tervise- ja riskikäitumise kohta andmed puuduvad. On vaja viia läbi vastavad uuringud kohalikul tasandil.
- Nagu Eestis kõikjal, on ka Raplamaal probleemiks nii laste kui täiskasvanute riskikäitumine: alkoholi tarvitamine ja suitsetamine, vähene liikumisaktiivsus, ülekaal, ka lastel alakaal ning meeste vähene liikumisaktiivsus.
- Tervisespordiüritusi, rahvasporti populariseerivaid kampaaniaid ja sariüritusi on väga vähe.
- Traditsioonilisi hästtoimivaid tegevusi tuleb järjepidevalt toetada (tervispäevad, tervise- ja turvalisuse mess, koolide ja lasteaedade osalemise väärtustamine maakondlikes ja üleriigilistes projektides, kampaaniates, konverentsidel, koolitustel, terviselaagrites jms).
- Suitsetavate rasedate naiste suur osakaal.
- Alkoholi liigtarbimine maakonna elanike seas.

Eesmärgid:

- Rasedate suitsetamise osakaalu vähendamine, see peaks olema 0!
- Viia läbi tervisekäitumise uuring maakonnas (alusandmed 2002. aasta tervisekäitumise uuringust maakonna tasandil).
- Vähendada traumade arvu eeskätt meestel! Vähendada vigastustesse haigestumist ja vigastussuremust, laste suremus vigastusse peab olema 0.
- Saavutada alkoholi tarvitamise ja suitsetamise järjepidev vähenemine.
- Suurendada tervise liikumise võimalusi - sariüritused, rahvamatkad, pereüritused, massiüritused.
- Populariseerida jalgrattaga liikumist ja auto kui esmatarbevahendi vähendamist igapäevaelus.

Indikaatorid:

- Terviseürituste arv
- Üritustel osalenute arv
- Valdade arv, kus kampaaniad toimuvad - 10
- Uute rahvaspordiürituste arv - 3
- Trükiste (ajalehtede) arv – aastas 4
- Uuring -1
- Leibkonna kulutused alkoholi ja tubaka peale on vähenenud ja võrdluses Eesti keskmisega madalam.

Jrk nr	Tegevused	Teostajad	2010	2011	2012	2013	Ressurss/aastas
1	Vigastuste ennetamine						
1.1	Aita end ja kaitse teist eakate inimest ohutusalane koolitus	ETÜ, MV, pääste, politsei, EPR,	X	X	X	X	25000 EH, pol, pääste,

		naabrivalve, PRMA					sponsorid
2	Südametervis						
2.1	Südamenädala tähistamine kõikides valdades	KOV tervise-nõukogud, MV	X	X	X	X	60000 ESF
2.2	Maailma südamepäeva tähistamine	KOV tervise-nõukogud, MV	X	X	X	X	10000 ESF
3	Liikumisharrastuse edendamine						
3.1	Kepikõnni sariüritused	Spordiliit	X	X	X	X	30000, ESF, SL
3.2	Rahvajooksud	Spordiliit	X	X	X	X	30000 ESF, SL
3.3	Rahvarattamatkad	Spordiliit	X	X	X	X	30000 ESF, SL
3.4	Autovaba päeva	PRMA, Rapla MV	X	X	X	X	PRMA, ESF
4.	HIV/AIDSi ja uimastiennetus						
4.1	Maailma AIDSi vastu võitlemise päeva tähistamine	MV, EPR	X	X	X	X	10000 ESF
5.	Tervise teave						
5.1	Tervise Edendaja maakonnalehes Nädaline 4x aastas (kord kvartalis)	Ülle Rüüson, Maire Kõrver	X	X	X	X	100 000 ESF, Eesti Haigekassa
5.2	Terviseinfo vallalehtedes (jooksev info ja lisalehed 1 x aastas)	Ülle Rüüson, KOV tervisenõukogu juhid	X	X	X	X	ESF avatud taotlusvoorud
5.3	Teabematerjalide levitamine	Rapla MV	X	X	X	X	TAI
5.4	Raplamaa (M)Elu Mess	Rapla VV, RAEK, ETÜ, Rapla MV	x	x	x	X	60-80 000 EH, Rapla VV, AF, ESF, KOP, RAEK
5.5	Tervisedendusliku kodulehe täiendamine	MV	X	X	X	X	-
5.6	Tervisekonverentsid XIV Sotsiaaltöötajatele XV Tervist Edendavad Töökohad XVI Meditsiinitöötajad XVII Laste tervis	MV	X	X	X	X	25-50000 ESF, EH, MV
6.	Uuringud						
6.1	Täiskasvanud elanikkonna tervisekäitumise uuringu läbiviimine	MV		X			50000 ESF

7.3.5. Tervise teenused

Probleemid:

- Kooli- ja lasteaiatervishoid ei ole piisavalt tagatud.
- Koolide juures psühholoogi, sotsiaalpedagoogi kohtade säilitamise vajadus.
- Pidev diskussioon Rapla haiglas eriarstiabi vajalikkuse üle ja töökeskkonna ebastabiilsus on noored tervishoiutöötajad kaugemale peletanud. Haigla personal töötab pidevas stressis ja perspektiivitundeta. Rapla haigla baasil saab arendada uusi teenuseid, säilitada tuleb aga laias plaanis kindlasti olemasolev eriarstiabi. Üheks arenguks on ka hooldusvõimaluste suurendamine, sest vajadus selle teenuse järele suureneb aasta aastalt.
- Perearstide lahkumisel tekib tõsine probleem, et praksisele uut arsti leida.
- Info teenuste kohta ei ole piisav.
- Inimesed ei käi profülaktilisel läbivaatusel perearsti juures (paljud ei jõua perearsti juurde aastaid).

Eesmärgid:

- Arendada uusi teenuseid maakonnas.
- Taastada toimunud süsteem koolitervishoiu (ja lasteaias).

- Jätkata teenustega, mis on kanda kinnitanud ja vajadust tõestanud.
- Suurendada info levikut ja kättesaadavust olemasolevatest võimalustest.

Indikaatorid:

- Uute teenuste arv - 2
- Artiklite arv ja info levitamise kanalid
- Esmatasandi arstiabi külastuste arvu tõus 10%
- Suitsetavate naiste osakaalu vähenemine- 50%

Jrk nr	Tegevused	Teostajad	2010	2011	2012	2013	Ressurss/aastas
1.	Teenuste arendamine						
1.1	Nõustamisteenuste laiendamine - haiguspõhine nõustamine, spordinõustamine	Rapla maakonnahaigla, spordiliit		X			20000 ESF
1.2	Tervisekabinet - avaliku struktuuri laiendamine	MV			X		100000 ESF
1.3	Koolis ja lasteaias med. teenindus, hammaste tervishoid süsteemne!	KOV			X		-
1.3	Psühholoogilise nõustamisteenuse arendamine ja kättesaadavaks tegemine	KOV-d, nõustamiskeskused		X	X	X	-
1.4	Raseduskriisi nõustamine	MV, Väärtustades Elu MTÜ, Rapla Maakonnahaigla	X	X	X	X	EH, ESF
1.5	Psüühikahäiretega isikutele teenuseid rohkem, nt tugiisikute olemasolu	KOV				X	
1.6	Töötervishoiuarsti ja spordiarsti teenuste juurdetoomine	Rapla Maakonnahaigla			X		
1.7	Koduõenduse teenuse laiendamine	Rapla Maakonnahaigla, KOV		X			
1.8	Taastusravi võimaluste arendamine (sanatoorsed teenused: mudaravi, veeprotseduurid)	Rapla Maakonnahaigla				X	
1.9	Eriarstiabi jätkumine haiglas, haigla professionaalide ärakasutamine, teenuste avardamine	Rapla Maakonnahaigla, ROL	X	X	X	X	
1.10	Hooldusravi laiendamine Rapla haigla baasil	Rapla Maakonnahaigla					
1.11	Lastepsühhiaatri ametikoha loomine	Rapla Maakonnahaigla					
2.	Koolitused						
2.1	Perearstide ja -õdede tervisedendusalsed koolitused	MV, TAI	X	X	X	X	10000 ESF, EH, TAI
3.	Info levitamine						
3.1	Infobaas eriarstide kohta	MV	X				
3.2	Inimeste kutsumine profülaktilistele läbivaatustele (perearst, hambaarst)	Perearstid	X	X	X	X	

3.3	Suitsetavate rasedate harimine ja motiveerimine suitsetamisest loobuma	Naistearstid	X	X	X	X	
-----	--	--------------	---	---	---	---	--

Lühendite selgitused:

ESF	Euroopa Sotsiaalfond
TAI	Tervise Arengu Instituut
PRMA	Põhja Regionaalne Maanteeamet
ETÜ	Eesti Tervisedenduse Ühing
EH	Eesti Haigekassa
HMN	Hasartmängumaksu Nõukogu
AF	Raplamaa Omavalitsuste Liidu Arengufond
KOP	Kohaliku Omaalgatuse programm
EPR	Eesti Punane Rist
SVH	maakondlik südame- ja veresoonehaiguste ennetamise programm
RAEK	Raplamaa Arendus- ja Ettevõtluskeskus
LEADER	maaelu edendamise programm
KOV	kohalik omavalitsus
MV	maavalitsus
SL	spordiliit
PR	avalikud suhted ja imagoga tegelemine
TEK	tervist edendav kool
TEL	tervist edendav lasteaed
TET	tervist edendav töökoht

8. ÜLEVAADE MAAKONNA TERVISEPROFIILI KOOSTAMISE PROTSESSIST

I Rapla maakonna terviseprofiil 2005

- Dokumendi koostamist alustati 2005. aasta jaanuaris
- Kaasautoreid 19 in
- Esitlus 23. juunil
- Trükkis ilmus 500 eksemplaris 25. oktoobril

II Rapla maakonna terviseprofiil – turvalisuse programm 2007-2009

- Alustati 2005. aasta septembris traumanõukogu eestvedamisel.
- Protsessi käigus loodi lisaks olemasolevatele tervisenõukogudele juurde 3 nõukogu – psühhosotsiaalse keskkonna nõukogu, kriminaalpreventsiooninõukogu ja kriisiabi nõukogu. Kokku osales profiili koostamise protsessis ca 100 inimest.
- Töörühmade arutelud 2006 -2007 veebruar
- Programmi kokkukirjutamine märts 2007
- Programmi esitlus 9. aprill 2007
- Trükkis 200 eksemplaris 2007 kevad

III Rapla maakonna terviseprofiil 2010

- Tervisenõukogu koosolek 17. veebruar
- Andmete kogumine. Kaasautoreid 36 in
- Tervisenõukogu koosolek 11. märts
- Tegevuskava ajurünnak 17. Märts - osales 15 inimest
- Eksperdi kaasamine (Mai Maser)
- Profiili esitamine Tervise Arengu Instituudile
- Profiili esitlus maakonnas 7. prill
- Profiili tiražeerimine 20 eksemplaris aprill

Rapla maakonna terviseprofiilid on kättesaadavad aadressil www.raplamv.ee/tervis/projektid

Tänu!

Age Tekku

Aili Laasner

Aime Peets

Andres Muddi

Andrus Ristkok

Anne Kersna

Anneli Bauvald

Elika Sõmer

Hetti Kask

Kadri Luga

Kaja Pajumäe-Massov

Lea Leppik

Liis-Mail Moora

Liivia Vacht

Ly Ehin

Mai Maser

Mare Pruks

Margut Jõgisoo

Marje Pukk

Pille Kuldkepp

Pille Paugus

Pilvi Pregel

Priit Karjane

Raivo Kontson

Raul Aarma

Riina Meidla

Silvi Ojamuru

Silvi Tarto

Taavi Lai

Talvi Helde

Tarmo Rahuoja

Tarmo Peterson

Tiina Roosalu

Tiit Leier

Tõnis Vaik

Valdo Jänes

Viivika Vilja

Õie Kopli

Terviseprofili koostas Ülle Rüüson